

**Національна академія наук України
Інститут історії України**

Володимир Головка

**Україна та Китай:
еволюція відносин
(2021 – травень 2022)**

Київ 2022

УДК 94 (477) 2021/2022
Г61

Затверджено до друку Вченою радою Інституту історії України
НАН України (Протокол № 3 від 26 травня 2022 р.)

Рецензенти:

Богдан ГАЛЬ, к.і.н., доцент НТУ «Дніпровська політехніка»

Юрій ПОЙТА, керівник секції Азійсько-Тихоокеанського регіону New Geopolitics Research Network

Літературний редактор: *Галина Єрмоленко*

Обкладинка: *Ганна Компанієць*

Головко В.

Україна та Китай: еволюція відносин (2021 – травень 2022). К.:
Інститут історії України НАН України, 2022. – 199 с.

У праці розглянуто українсько-китайські відносини протягом 2021 р. на міждержавному, політичному, економічному та інших рівнях, а також окреслена політика Китаю щодо російського вторгнення в Україну, показана її еволюція протягом перших п'яти місяців 2022 р. У додатках наведені хроніка подій, нормативно-правові акти та статистичні дані про торговельно-економічну взаємодію України та Китаю у 2021 р.

Видання розраховане на дослідників Китаю та українсько-китайських відносин, широке коло практиків у цій сфері (дипломатів, держслужбовців, бізнесменів тощо), викладачів та студентів вищої школи, де вивчають новітню історію України, її зовнішню політику та міжнародні відносини.

ISBN 978-966-02-9936-8

© Інститут історії України
НАН України, 2022

© В. Головко, 2022

ЗМІСТ

Передмова	8
Перелік скорочень	12
Україна та Китай у 2021 році: підсумки та тренди	13
Загальна оцінка	13
Врізка 1. Профіль України на офіційному сайті МЗС КНР	13
Врізка 2. Китайська Народна Республіка на офіційному сайті МЗС України	15
Міждержавні відносини	16
Політична динаміка	29
Торговельно-економічна динаміка	35
Таб. 1. Операції, пов'язані з прямими інвестиціями з КНР та Гонконгу в Україну у 2021 р. (млн дол.)	38
Таб. 2. Накопичені прямі інвестиції з КНР та Гонконгу в Україні у 2021 р. (млн дол.)	38
Корпоративні аспекти	41
Врізка 3. Проблема платоспроможності ДПЗКУ	45
Бізнес-, експертні та медійні структури	49
Підсумки	57
Китай та агресія Росії проти України	59
Напередодні...	60
Врізка 4. «Спільна заява РФ і КНР про міжнародні відносини, які вступають в нову епоху, і про глобальний сталий розвиток» від 4 лютого 2022 р.	64
Проросійський нейтралітет Китаю (лютий – перша половина березня 2022 р.)	68
Скорегований нейтралітет Китаю (друга половина березня – квітень 2022 р.)	82

Під знаком «ініціативи про глобальну безпеку» (травень 2022 р.)	112
Врізка 5. «Ініціатива про глобальну безпеку Сі Цзіньпіна», 21 квітня 2022 р., Боаоський азійський форум:	114
Таб. 3. Порівняльний аналіз питань «Сінхуа» до глав МЗС України та РФ	121
Підсумки	130
ДОДАТКИ	133
I. Хроніка основних подій у відносинах України та Китаю у 2021 р.	134
Січень	134
Лютий	135
Березень	136
Квітень	138
Травень	139
Червень	140
Липень	142
Серпень	143
Вересень	144
Жовтень	146
Листопад	146
Грудень	147
II. Нормативно-правові акти українсько-китайських відносин 2021 р.	149
Указ Президента України № 29/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 січня 2021 року «Про внесення змін до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 грудня 2020 року, уведеного в дію Указом Президента України від 14 грудня 2020 року № 564-27т»	149
Указ Президента України № 36/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 січня 2021 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»... ..	158
Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про стан виконання рішення Ради національної безпеки і оборони	

України від 1 березня 2018 року "Про невідкладні заходи щодо захисту національних інтересів держави у сфері авіадвигунобудування», введеного в дію Указом Президента України від 6 березня 2018 року № 58»	169
Указ Президента України № 116/2021 «Про тимчасове запровадження безвізового режиму для громадян Китайської Народної Республіки, які в'їжджають в Україну з туристичною метою»	170
Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 червня 2021 р. № 689-р «Про підписання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Китайської Народної Республіки щодо поглиблення співробітництва в галузі будівництва інфраструктури»	170
Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом КНР щодо поглиблення співробітництва в галузі будівництва інфраструктури	171
Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про підписання Меморандуму між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про підтвердження отримання безоплатної допомоги» від 21 липня 2021 р. № 827-р	175
Меморандум між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про підтвердження отримання безоплатної допомоги	176
Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»	177
Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення міжвідомчої робочої групи з питань забезпечення виконання зобов'язань акціонерним товариством «ДПЗУ» перед Експортно-імпортним банком Китаю за запозиченнями, що гарантовані державою, та перед Китайською національною корпорацією машинної промисловості і генеральних підприємств у рамках виконання умов Генерального договору про співпрацю у сфері сільського господарства щодо постачання зернових до Китайської Народної Республіки» від 06 жовтня 2021 р. № 1046	179

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення проекту листа Кабінету Міністрів України до Державної Ради Китайської Народної Республіки стосовно врегулювання проблемних питань щодо виконання зобов'язань акціонерним товариством «ДПЗУ» перед Експортно-імпортним банком Китаю за запозиченнями, що гарантовані державою, та перед Китайською національною корпорацією машинної промисловості і генеральних підрядів у рамках виконання умов Генерального договору про співпрацю у сфері сільського господарства щодо постачання зернових до Китайської Народної Республіки» від 17 листопада 2021 р. № 1470-р 187

III. Торговельно-економічні відносини України та КНР: статистика	188
Мал. 3. Обсяг торгівлі товарами України та КНР, 2012–2021 рр., млрд дол.....	188
Мал. 4. Обсяг торгівлі послугами України та Китаю, 2012–2021 рр., млн дол.	189
Мал. 5. Топ-10 товарних груп українського експорту до КНР, 2021 р., млн дол.	190
Мал. 6. Топ-10 товарних груп китайського імпорту в Україну, 2021 р., млн дол.	191
Мал. 7. Динаміка прямих інвестицій Китаю в Україну в річному вимірі, млн дол.	192
Мал. 8. Прямі інвестиції Китаю в Україну, накопичені, млн дол.	193
IV. Гао Юйшен: Тенденція російсько-української війни та її вплив на міжнародний порядок (неофіційний переклад)...	194

*Присвячується родині
Галини Янишівської та Ярослава Бережанського.
Без їхньої щирої підтримки ця праця навряд чи
побачила б світ*

Передмова

24 лютого 2022 р. розділило на «до» і «після» життя Української держави, українського народу, Європи та, очевидно, усього світу. Немотивоване та бруталне вторгнення Росії в Україну поставило міжнародну спільноту на межу глобальної війни. У такій ситуації повною мірою проявилось те, які держави діють згідно зі своїми фундаментальними цінностями та здатні взяти на себе відповідальність щодо зупинення російської агресії проти сучасної цивілізації, а які, сподіваючись на сумнівні компроміси, намагаються умиритворити режим В. Путіна чи навіть «заплющити очі» на його злочини. Показовою була еволюція позиції Китаю, який у попередні роки глибоко занурився у відносини стратегічного партнерства з РФ. Його політика щодо російсько-української війни повільно, але все ж таки трансформувалася протягом лютого-травня 2022 р. від явного «нейтралітету на користь Росії» до «більш справжнього» нейтралітету, хоча й з відвертими проросійськими сентиментами.

Станом на початок червня 2022 р. не справдилися побоювання, що КНР буде надавати Росії військово-технічну та економічну допомогу. Крім того, не зафіксовано спроб прямого сприяння РФ, аби та могла обійти міжнародні санкції. Проте це не суперечить тому, що китайська сторона, безперечно, сподівається обернути на свою користь труднощі російської економіки. Крім того, досить

оптимістично було б стверджувати, що китайська позиція залишиться незмінною – є ймовірність як більш тісної співпраці КНР з РФ, так й більшого дистанціювання між ними. Це буде залежати від стійкості України у відбитті російської агресії та збереження консолідації Заходу у питанні протистояння Росії. Тобто китайську позицію варто розглядати в довготривалій перспективі, як процес, котрий не закінчиться й після припинення активної фази російсько-української війни.

Відповідно, значну роль має відігравати науково-експертне забезпечення української політики на китайському напрямі. На тлі останніх подій більш наочною стала системна криза в Україні «аплодувального китаєзнавства». Пафосні заяви про «стратегічне партнерство» з Китаєм і констатація стрімкого зростання товарообігу стали марними після 24 лютого 2022 р. Необхідна парадигмальна зміна підходів до вивчення українсько-китайських відносин, і в основі цих підходів мають бути національні інтереси та національна безпека України.

Дана праця від початку мала зовсім іншу концепцію. Спершу був задум, що вона стане безпосереднім продовженням науково-довідкового видання «Українсько-китайські відносини у 1991–2020 рр.», яке вийшло у листопаді 2021 р. під егідою Інституту історії України НАН України¹. Отже, мав бути підготовлений науково-довідковий щорічник (перший в серії): планувалося зробити розширений інформаційно-аналітичний огляд подій та тенденцій за

¹ Українсько-китайські відносини у 1991–2020 рр. Науково-довідкове видання / Авт. кол.: В. Головка (відп. ред., кер. авт. кол.), І. Жигир, В. Мостова, К. Суворов. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2021. – 463 с. Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/item/0016165>

2021 р., помістити дотичні до українсько-китайських відносин нормативно-правові акти, які були видані протягом минулого року, статистичну інформацію про динаміку товарообігу та інвестиційної співпраці, а також хроніку основних подій на українсько-китайському треку у 2021 р. Основні матеріали були готові вже у середині лютого 2022 р. Видання «тримали» лише показники за 2021 р. щодо взаємодії України та КНР у інвестиційній сфері, оскільки НБУ мав оприлюднити їх наприкінці першого кварталу 2022 р.

Однак з початком широкомасштабного російського вторгнення було б неадекватно актуальним вимогам моменту видавати «науково-довідковий щорічник», який обмежувався б формальними хронологічними рамками 2021 р. Відповідно, концепція була змінена – був підготовлений окремий аналітичний розділ, який фокусував увагу на китайській політиці стосовно російсько-української війни у період від січня до травня 2022 р. Цей розділ тематично охоплює не тільки українсько-китайські відносини, але й китайсько-російські політичні комунікації, а також переговори Китаю та західних держав навколо російського вторгнення. Природно, що «по гарячих слідах» можна лише зафіксувати публічно доступні події та хоча б пунктирно окреслити їх логіку, залишивши глибші узагальнення для подальших досліджень, коли буде доступне більше коло джерел та свідчень.

Отже, довідник трансформувалася в невелику аналітичну працю, де нормативно-правовий, статистичний та хронікальний підрозділи вже виступають як додатки. Значну допомогу у їх підготовці надали заступник головного редактора бізнес-порталу UAprom.info Ольга Кравченко (статистичний додаток) та оглядач інформаційно-аналітичної платформи «SilkBridge.info» Кирило Суворов

(співупорядник нормативно-правового та хронікального додатків).

Автор висловлює щиру подяку за допомогу у підготовці цієї праці Геннадію Боряку, Ларисі Якубовій, Галині Єрмоленко, а також рецензентам – Богдану Галю та Юрію Пойті.

Володимир Головка

Перелік скорочень

АПУ – Адміністрація Президента України
АРК – Автономна Республіка Крим України
ВЗНП – Всекитайські збори народних представників
ВКС – Військово-космічні Сили
ВПК – Військово-промисловий комплекс
ВПС – Військово-повітряні Сили
ВРУ – Верховна Рада України
ВТС – Військово-технічне співробітництво
ДП – Державне підприємство
ЗВТ – Зона вільної торгівлі
ЗСУ – Збройні Сили України
КМУ – Кабінет Міністрів України
КНР – Китайська Народна Республіка
КНУ – Київський національний університет
КПК – Комуністична партія Китаю
МВС – Міністерство внутрішніх справ
МЗС – Міністерство закордонних справ
МНС – Міністерство надзвичайних ситуацій
МОЗ – Міністерство охорони здоров'я
НАНУ – Національна академія наук України
НВАК – Національно-визвольна армія Китаю
НІСД – Національний інститут стратегічних досліджень
ОВТ – Озброєння та військова техніка
ОПЗЖ – «Опозиційна Платформа – За Життя»
ОПУ – Офіс Президента України
РНБОУ – Рада національної безпеки та оборони України
СБУ – Служба безпеки України
ТПП – Торгово-промислова палата

Україна та Китай у 2021 році: підсумки та тренди

Загальна оцінка

Після очевидного пришвидшення у 2013 р. міждержавні відносини України та Китаю у подальші роки перебували у стагнації. Це було обумовлено тим, що Пекін досить скептично сприйняв внутрішньополітичні зміни 2014 р. в Україні, «нейтрально» поставився до російської окупації Криму та до подальшого розгортання збройної агресії РФ проти України у Донецькій та Луганській областях (китайське бачення політичної динаміки в Україні після 2013 р. – див. **Врізка 1**). Така позиція КНР об'єктивно зіграла на користь Москви. На цьому тлі Китай продовжував розвивати з Росією відносини *«всеохопного партнерства та стратегічної взаємодії»* як вищого рівня міжнародної співпраці, згідно неофіційної китайської ієрархії¹.

Врізка 1. Профіль України на офіційному сайті МЗС КНР. Останнє оновлення: серпень 2021 р.² (неофіційний переклад):

¹ Бедарева Н. Дипломатия партнерства КНР: уровни партнерских отношений // Проблемы Дальнего Востока. – 2019. – № 2. – С. 115.

² 乌克兰国家概况 // МЗС КНР. Режим доступу: https://www.mfa.gov.cn/web/gjhdq_676201/gj_676203/oz_678770/1206_679786/1206x0_679788/

[Політика³] Наприкінці листопада 2013 року українська влада оголосила про призупинення підписання «Угоди про асоціацію з Європейським Союзом», що спричинило масштабні протести та демонстрації та переросло в кровопролиття. Опозиція насильно захопила владу шляхом «кольорової революції», а Януковича звільнили з посади президента, що призвело до спалаху української кризи. 16 березня 2014 року за результатами референдуму в Кримській області (включаючи місто Севастополь) Росія швидко прийняла регіон як новий суб'єкт федерації. 11 травня в Донецькій і Луганській областях на сході України відбувся референдум про створення «народних республік». 25 травня на шостих (позапланових) президентських виборах президентом був обраний мільярдер, позапартійний Порошенко. Влада продовжує «антитерористичну операцію» на південному сході, що спричиняє масове кровопролиття. Завдяки зусиллям міжнародного співтовариства обидві сторони українського конфлікту досягли домовленості про припинення вогню в Мінську на початку вересня, але дрібні перестрілки час від часу все ще відбуваються. 12 лютого 2015 року лідери Росії, України, Німеччини та Франції провели переговори в Мінську і нарешті досягли консенсусу щодо пом'якшення конфлікту на сході України. Представники Мінської контактної групи, Росії, України, ОБСЄ та лідери цивільних збройних сил східної України підписали пакет заходів щодо виконання Мінської угоди про припинення вогню у вересні 2014 р., лідери чотирьох країн виступили із заявою про підтримку, а потім війна на сході України мала тенденцію до послаблення. Відтоді лідери чотирьох країн зустрічалися багато разів, але істотного прогресу не було досягнуто...

Зі свого боку, Україна на офіційному рівні продовжувала риторику про стратегічне партнерство з Китаєм, що

³ Відзначимо, що окупація Росією української Автономної Республіки Крим та російська збройна агресія на Донбасі поміщені саме у розділ «Політика», хоча є окремий підрозділ «Зовнішня політика».

слабко корелювалося з політичною реальністю (українське бачення відносин з КНР – див. **Врізка 2**).

Врізка 2. Китайська Народна Республіка на офіційному сайті МЗС України⁴:

Двосторонні відносини між Україною та КНР носять характер стратегічного партнерства, відбивають багаторічні традиції дружби і співробітництва між двома країнами. Китай незмінно підтримує суверенітет і територіальну цілісність України. Україна неухильно залишається відданою політиці «одного Китаю»...

З кінця 2017 р. спостерігалася спроба інтенсифікувати міждержавні відносини. У грудні після тривалої перерви відбулося третє засідання Комісії із співробітництва між Урядом України та Урядом КНР. У подальшому активізувалися контакти на міжурядовому рівні. Україна стала намагатися розв'язати проблемне питання ДПЗКУ, яке дісталася у спадок з періоду президентства Віктора Януковича. Водночас виникла нова проблема – була допущена можливість переходу під контроль маловідомих приватних «китайських інвесторів» стратегічного підприємства – авіадвигунобудівної компанії «Мотор Січ». Програш Петра Порошенка на президентських виборах 2019 р. підвів ризику під цим періодом – міждержавні відносини були знову поставлені на паузу⁵.

Наприкінці 2020 р. спостерігалася нова спроба активізації офіційного діалогу Києва та Пекіна. Це відбулося

⁴ Четвертий територіальний департамент // Сайт МЗС України. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/dvostoronnye-spivrobotnictvo/4-td>

⁵ Більш докладно див.: *Головко В.* Динаміка українсько-китайських відносин у 2020 р. // *Українсько-китайські відносини у 1991–2020 рр.* Науково-довідкове видання. – К.: Інститут історії України, 2021. – С. 419-447. Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/item/0016165>

насамперед у проведенні четвертого засідання Міжурядової комісії із співробітництва України та КНР (23 грудня). Імпульс даного заходу мав надати кардинально нову якість українсько-китайським відносинам у 2021 р.

Міждержавні відносини

Вже 21 січня 2021 р. відбулися телефонні переговори міністрів закордонних справ України та КНР Дмитра Кулеби та Ван Ї для обговорення планів офіційних контактів на 2021 р. на усіх рівнях, включаючи найвищий. Центральне місце на переговорах посідало питання прискорення постачання в Україну китайської вакцини проти коронавірусу CoronaVac. При цьому Д. Кулеба підкреслив, що *«ми розглядаємо питання співробітництва щодо вакцини не просто як міжурядову домовленість, а як взаємодію між народами Китаю та України»*. Зі свого боку, Ван Ї запевнив у готовності уряду КНР надалі надавати підтримку Україні у боротьбі з COVID-19, аж доки пандемія не буде повністю подолана⁶.

Проте невдовзі Київ здійснив декілька кроків, здатних потенційно проблематизувати відносини з Пекіном. 28 та 29 січня Президент Володимир Зеленський увів у дію санкції РНБОУ проти так званих «китайських інвесторів» та пов'язаних з ними компаній, що намагалися встановити контроль над українською авіадвигунобудівною компанією «Мотор Січ» (див. детальніше підрозділ «**Корпоративні**

⁶ Дмитро Кулеба та Ван Ї обговорили ключові пріоритети розвитку стратегічного партнерства України та КНР на 2021 рік // Сайт МЗС України, 21.01.2021. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-ta-van-yi-obgovorili-klyuchovi-prioriteti-rozvitku-strategichnogo-partnerstva-ukrayini-ta-kenr-na-2021-rik>

аспекти»). У відповідь МЗС КНР подало ноту (її зміст не розкривався)⁷.

Негативним чинником для двосторонніх відносин стала раптова смерть посла України в КНР Сергія Камишева (14 лютого)⁸. Знайти відповідну фігуру нового посла протягом року Україна так і не змогла. Тимчасово повіреною України в Китаї була призначена Жанна Лещинська⁹.

Незважаючи на напругу навколо компанії «Мотор Січ», Київ надсилав сигнали Пекіну про бажання продовжувати політичний діалог. Так, 12 лютого В. Зеленський привітав Сі Цзіньпіна зі східним Новим роком¹⁰ (до речі, про вітання з григоріанським Новим роком українського Президента з боку китайського лідера не повідомлялося). Наприкінці лютого заступник міністра закордонних справ України Євгеній Єнін провів зустріч з послом КНР в Україні Фань Сяньжунем. Центральне місце на перегово-

⁷ Китай направил ноту МИД Украины в связи с санкциями против китайских инвесторов «Мотор Сич» // Silkbridge, 3.02.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/kitaj-napravil-notu-mid-ukrainy-v-svjazi-s-sankcijami-protiv-kitajskih-investorov-motor-sich/>

⁸ МЗС України висловлює глибокі співчуття у зв'язку із смертю Надзвичайного і Повноважного Посла України в Китайській Народній Республіці Сергія Олексійовича Камишева // Сайт МЗС України, 14.02.2021. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/mzs-ukrayini-vislovyuye-spivchuttya-u-zvyazku-iz-smertyu-nadzvichajnogo-i-povnovazhnogo-posla-ukrayini-v-kitajskij-narodnij-respublici-sergiya-oleksijovicha-kamisheva>

⁹ Жанна Лещинская стала временной поверенной Украины в Китае // Silkbridge, 3.03.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/zhanna-leshinskaja-poverennoj-ukrainy-v-kitae/>

¹⁰ Зеленский отправил Си Цзиньпину новогоднее поздравление // Silkbridge, 12.02.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/zelenskij-otpravil-si-czinpinju-novogodnee-pozdravlenie/>

рах посіло питання поставки китайської вакцини¹¹. 11 березня провели зустріч віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Ольга Стефанішина та посол Фань Сяньжун¹². 15 квітня були проведені переговори («в теплій та дружній атмосфері») між віце-прем'єр-міністром – міністром з питань стратегічних галузей промисловості Олегом Уруським та Фань Сяньжуном, присвячені ВТС. В офіційному повідомленні тема «Мотор Січі» не згадувалася, але, напевно, обговорювалася. У цьому контексті зауважимо: сторони висловили спільну позицію, що українсько-китайське ВТС має розвиватися на «основі взаємовигоди»¹³.

Українську владу підштовхувало до інтенсивного політичного діалогу з КНР бажання якнайшвидше отримати китайську вакцину проти коронавірусу. Київ очікував першу поставку у березні, але терміни були зірвані, у тому числі через затримки з наданням дозволу на експорт з боку китайської влади. Попри це, за повідомленнями ЗМІ, постачання першої великої партії вакцини у квітні було пов'язане серед іншого з додатковою умовою – в пріоритетному порядку провести імунізацію вакциною

¹¹ Євгеній Єнін зустрівся з послом КНР в Україні Фань Сяньжуном // Сайт МЗС України, 24.02.2021. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/evgenij-yenin-zustrivsia-z-poslom-knr-v-ukrayini-fan-syanzhunom>

¹² Віце-прем'єр-міністр Ольга Стефанішина та Посол КНР Фань Сяньжун обговорили розвиток торгівлі та реалізацію спільних проєктів // Сайт КМУ, 12.11.21. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/vice-premyer-ministr-olga-stefanishina-ta-posol-knr-fan-syanzhun-obgovorili-rozvitok-torgivli-ta-realizaciyu-spilnih-proektiv>

¹³ Олег Уруський провів зустріч з Надзвичайним і Повноважним Послом КНР в Україні Фань Сяньжуном // Сайт КМУ, 15.04.2021. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/oleg-uruskij-proviv-zustrich-z-nadzvichajnim-i-povnovazhnim-poslom-knr-v-ukrayini-fan-syanzhunem>

СогонВас представників китайської діаспори в Україні¹⁴. Зазначимо також, що постачання в Україну чергової партії вакцини в липні було з високою мірою ймовірності обставлене додатковими політичними вимогами. Зокрема Київ був змушений відкликати свій підпис з-під резолюції Ради ООН з прав людини, в якій Пекін закликали негайно надати доступ у Сіньцзянь незалежним спостерігачам. На офіційному рівні українська та китайські сторони заперечували, що тиск з боку Китаю мав місце. Проте згодом кілька українських народних депутатів підтвердили, що вимога з боку МЗС КНР все ж таки була. А український чиновник на умовах анонімності повідомив ЗМІ, що на певному етапі МЗС Китаю заблокувало експортні документи на поставку китайської вакцини, а згодом китайські посадовці натякнули на «причину» затримки поставок¹⁵.

У березні «чорним лебедем» для українсько-китайських відносин став візит на Кримський півострів декількох китайських бізнесменів для переговорів з представниками місцевої окупаційної адміністрації РФ. Зокрема російські ЗМІ згадували Чжао Кая, генерального директора Пекінської експортно-імпоротної торгівельної компанії «Кай Шен». Низка російських мас-медіа намагалися інтерпретувати цей візит як підготовку Китаю до офіційного визнання анексії Росією Криму¹⁶.

¹⁴ *Кравченко О.* Спецоперація вакцинація: как посольство КНР уговорило украинский Минздрав // Silkbridge, 29.04.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/specoperacija-vakcinacija-kak-posolstvo-knr-ugovorilo-ukrainskih-chinovnikov/>

¹⁵ Украинские депутаты подтвердили, что Пекин блокировал поставки вакцины в Украину // Silkbridge, 30.07.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/ukr-deputaty-pekina-vakcina-ukraine/>

¹⁶ Китайские бизнесмены незаконно посетили оккупированный Крым // Silkbridge, 11.03.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/kitaj-biznesmen-nezakon-posetili-krym/>

Дане питання підіймалося поміж інших під час політичних консультацій на рівні заступників міністрів закордонних справ (відбуваються на регулярній основі). Україну представляв Євгеній Єнін, КНР – Ле Юйчен¹⁷. Вони відзначили важливість активізації політичних контактів високого рівня, обмінялися оцінками стану виконання домовленостей за підсумками засідань Міжурядової комісії про співробітництво і в рамках ініціативи «Один пояс, один шлях». Іншими словами, «поміж рядками» можна побачити низький прогрес виконання домовленостей. Водночас, за словами Євгенія Єніна, Ле Юйчен підтвердив, що уряд КНР не визнає анексію АР Крим Росією і спрямував в органи центральної та регіональної влади Китаю інформацію про заборону контактів з окупаційною владою півострова¹⁸.

Пік політичного діалогу між сторонами у 2021 р. припав на середину літа. У червні у зв'язку з 10-річчям встановлення відносин стратегічного партнерства українське МЗС оприлюднило заяву, в якій, зокрема, наголошувалося: *«Україна цінує відносини стратегічного партнерства, непохитним фундаментом яких є невтручання у внутрішні справи Китаю та взаємна повага до суверенітету, територіальної цілісності і незалежності. Наша держава переконана, що ефективне використання наявного потенціалу двостороннього співробітництва на основі принципів міжнародного права та інтересів національної без-*

¹⁷ Україна та Китай провели політичні консультації // Сайт МЗС України, 16.04.2021. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/ukrayina-ta-kitaj-proveli-politichni-konsultaciyi>

¹⁸ <https://www.facebook.com/eugene.enin/posts/10215064078034875>

пеки і надалі сприятиме зміцненню конструктивної атмосфери взаємної поваги між нашими країнами»¹⁹.

У червні відбулося два засідання підкомісії Міжурядової комісії зі співробітництва.

23 червня в форматі відеоконференції відбулося четверте засідання Підкомісії з питань співпраці в сфері освіти (були представники з Києва, Чернігова, Пекіна та Даляня). Українську делегацію очолював заступник міністра освіти та науки з питань європейської інтеграції Андрій Вітренко, китайську – заступник міністра освіти КНР Тянь Сюецзюнь. Сторонами був затверджений План заходів на 2021–2023 рр., який включав обмін інформацією про реформи та нові підходи в освітніх сферах обох країн; обмін досвідом в організації дистанційного навчання в умовах пандемії; сприяння роботі існуючих та заснування нових Інститутів Конфуція в Україні та Центрів вивчення України в Китаї. На полях засідання відбулася церемонія відкриття Альянсу українських і китайських університетів, до якого увійшло 49 та 92 вишів відповідно. Задекларована мета – покращення якості освіти та посилення інтернаціоналізації освітнього простору. Пріоритетами співробітництва названі розвиток академічної мобільності науково-педагогічних співробітників, створення викладацьких і дослідницьких команд, спільних лабораторій і освітніх центрів тощо. Координаторами Альянсу визначені Національний університет «Чернігівська політехніка» (там раніше працював ректором чинний міністр освіти та науки Сергій Шкарлет) та Далянський технологічний університет. Крім

¹⁹ Цього року Україна та КНР відзначають 10-ту річницю стратегічного партнерства // Сайт МЗС України, 24.06.2021. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/cogo-roku-ukrayina-ta-krn-vidznachayut-10-tu-richnicyu-strategichnogo-partnerstva>

того, в рамках засідання Підкомісії були підписані угоди про співробітництво між Національним університетом «Чернігівська політехніка», Дніпровським національним університетом імені Олеса Гончара, Сумським державним університетом, Українським державним університетом залізничного транспорту, Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Національним технічним університетом «Харківський політехнічний інститут» та китайськими – Даляньським технологічним університетом, Даляньським університетом іноземних мов, Аерокосмічним університетом Шеньяна, Університетом Далянь Цзяотун, Університетом Шеньян Лігун та Політехнічним університетом Даляня²⁰.

23 червня відбулося восьме засідання Підкомісії з питань співпраці в галузі сільського господарства. Її співголовами виступили заступник міністра економіки – Торговий представник України Тарас Качка і заступник міністра сільського господарства та сільських справ КНР Ма Юсянь. До складу української делегації також увійшли перший заступник міністра аграрної політики та продовольства Тарас Висоцький, голова Держпродспоживслужби Владислава Магалецька, представники Мінекономіки, МЗС і Державного агентства меліорації та рибного господарства. В центрі переговорів була ситуація з реалізацією Програми співробітництва у розвитку «Економічного поясу Шовкового шляху». Українська сторона особливий акцент зро-

²⁰ Відбулось 4-те засідання Підкомісії з питань співробітництва в галузі освіти Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР // Сайт КМУ, 23.06.2021. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/vidbulos-4-te-zasidannya-pidkomisiyi-z-pitan-spivrobotnictva-v-galuzi-osviti-komisiyi-zi-spivrobotnictva-mizh-uryadom-ukrayini-ta-uryadom-knr>

била на відкритті в Україні ринка землі сільськогосподарського призначення і на можливостях розширення китайських інвестицій в аграрну галузь²¹.

30 червня міністр інфраструктури України Олександр Кубраков і міністр комерції Китаю Ван Веньтао підписали міжурядову «Угоду про поглиблення співробітництва в сфері будівництва інфраструктури». Тут було два непрозорих аспекти. По-перше, проект Угоди був схвалений Кабміном ще у листопаді 2020 р. і перезатверджений у червні²². По-друге, від заяви про підписання Угоди і до оприлюднення її тексту минуло декілька тижнів, і це було зроблено не без тиску громадськості та експертних кіл. Офіційні особи не змогли чітко пояснити, з чим пов'язані ці затримки. Попри це й досі (станом на травень 2022 р.) текст Угоди не оприлюднено на офіційних інтернет-майданчиках Верховної Ради та Кабінету Міністрів. Відповідно до оприлюдненого ЗМІ тексту Угоди, інфраструктурні проекти мали фінансуватися Експортно-імпортним банком Китаю, а генеральними підрядниками мали виступати китайські компанії, які будуть пропонуватися китайською стороною. Водночас китайська сторона зобов'язалась мотивувати свої підприємства максимально використовувати українських субпідрядників і робочу силу. Крім того, експерти звернули увагу, що в преамбулі Угоди не

²¹ Україна та КНР поглиблюватимуть співпрацю у галузі сільського господарства // Сайт КМУ, 23.06.2021. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-ta-knr-pogliblyuvatimut-spivpracyu-u-galuzi-sil'skogo-gospodarstva>

²² Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 червня 2021 р. № 689-р «Про підписання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Китайської Народної Республіки щодо поглиблення співробітництва в галузі будівництва інфраструктури» // Сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/689-2021-%D1%80#Text>

було згадано про стратегічне партнерство між державами, що дивно на тлі пафосних заяв про 10-річчя стратегічного партнерства. Замість цього вказані такі формули: *«традиційна дружба між народами двох держав»* та *«дружні відносини в галузі співробітництва»*²³.

Влітку китайська сторона організувала низку публічних заходів, до яких залучила українських високопоставлених чиновників і політиків. Ті переважно відзначились вкрай компліментарними до Китаю коментарями в ЗМІ (див. підрозділ **«Політична динаміка»**). Подібну риторику на китайському напрямі транслював і Офіс Президента України. Так, 5 липня, виступаючи на Всеукраїнському форумі *«Україна 30. Міжнародна політика»*, В. Зеленський серед країн, з якими Україна буде розвивати *«стратегічні взаємовигідні відносини»*, на першому місці згадав Китай (наприклад, вже далі перелічувалися Німеччина, Франція, Польща та інші)²⁴.

Наступним кроком до інтенсифікації політичного діалогу стали перші телефонні переговори 13 липня між В. Зеленським і Сі Цзіньпінем. Сторони обговорили *«увесь спектр міждержавних відносин»* і підтвердили *«обопільну налаштованість на розвиток і поглиблення співробітництва»*. Крім того, В. Зеленський відзначив важливість участі китайських інвесторів в реалізації низки проектів з розвитку інфраструктури морських портів, будівництва і

²³ Обнародован текст інфраструктурного соглашения между Украиной и Китаем // Silkbridge, 30.07.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/tekst-infrastra-soglashenie-ukraina-kitaj/>

²⁴ Украина будет развивать двусторонние отношения со многими странами и регионами мира, активно защищать энергетическую и кибербезопасность – Глава государства // Сайт Президента України, 5.07.2021. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/ru/news/ukrayina-rozvivatime-dvostoronni-vidnosini-z-bagatma-krayina-69321>

модернізації доріг, розвитку залізниць та міської інфраструктури й муніципального господарства. Керівники держав домовилися укласти Угоду про безвіз між Україною та Китаєм, а також обмінялися запрошеннями здійснити візити у зручний час²⁵. За підсумками переговорів Офіс Президента підготував план дій з реалізації досягнутих домовленостей. Поміж іншого були передбачені кроки з активізації економічного та інвестиційного співробітництва, включаючи розробку техніко-економічного обґрунтування економічного ефекту від впровадження преференційного режиму у торгівлі між країнами. А на політичному треку МЗС мав спільно з китайською стороною запропонувати консультативний механізм з питань двосторонніх відносин, включаючи «пряму лінію» між лідерами обох держав. Також було поставлене завдання пропрацювати можливість візиту В. Зеленського в КНР наприкінці 2022 р.

24 серпня Сі Цзіньпін надіслав В. Зеленському привітання з 30-річчям незалежності, у якому Україна була названа стратегічним партнером Китаю. Окремо у привітанні було відзначено: *«Я надаю великого значення розвитку китайсько-українських відносин та готовий разом з вами докладати всіх зусиль для виведення двосторонніх взаємин на новий рівень на благо двох держав та їхніх народів»*²⁶. Водночас зауважимо, що КНР не надіслала на

²⁵ Відбулася перша телефонна розмова Володимира Зеленського з Головою КНР Сі Цзіньпіном // Сайт Президента України, 13.07.2021. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/vidbulasya-persha-telefonna-rozмова-volodimira-zelenskogo-z-69509>

²⁶ Україна продовжує отримувати вітання з усіх куточків світу з нагоди 30-річчя незалежності: поздоровили лідери Китаю, ОАЕ, Японії, Фінляндії, Азербайджану та інших країн // Сайт Президента України, 24.08.21. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/ukrayina-prodovzhuje-otrimuvati-vitannya-z-usih-kutochkiv-sv-70361>

урочистості з нагоди 30-річчя незалежності України делегацію на чолі з високопоставленою офіційною особою, хоча така можливість і обговорювалася під час квітневих політичних консультацій на рівні заступників міністрів закордонних справ²⁷. Не зайвим буде зазначити, що китайського офіційного представника не було на «Кримській платформі», організованій Києвом для актуалізації питання повернення півострову з-під російської окупації.

26 серпня В. Зеленський затвердив «Стратегію зовнішньополітичної діяльності України». Що стосується Китаю, то у документі зазначалося про розвиток з ним стратегічного партнерства: *«Зовнішньополітичні зусилля будуть спрямовані на активізацію політичного діалогу, подальшу лібералізацію торгівлі та візового режиму, практичне наповнення двосторонніх відносин шляхом започаткування та реалізації спільних проектів у сферах інфраструктури, енергетики, транспорту, промислового виробництва»*. Також було вказано, що Україна зацікавлена брати участь у глобальних азійських проектах, зокрема, в рамках ініціативи КНР «Один пояс, один шлях», в обсязі, що не перешкоджає реалізації європейської та євроатлантичної інтеграції України²⁸.

Врешті-решт, 1 жовтня Глава держави привітав свого китайського колегу з 72-ю річницею створення КНР, за-

²⁷ Україна та Китай провели політичні консультації // Сайт МЗС України, 16.04.2021. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/ukrayina-ta-kitaj-proveli-politichni-konsultaciyi>

²⁸ Указ Президента України № 448/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України» // Сайт Президента України, 26.08.2021. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>

кликав наповнювати українсько-китайську взаємодію «новим практичним змістом»²⁹.

У серпні вкотре змінився комунікатор на китайському напрямі в МЗС України – Євгеній Єнін перейшов на посаду першого заступника міністра внутрішніх справ. З боку МЗС з посольством КНР розпочав комунікувати заступник міністра Дмитро Сенік, який у відомстві відповідав за цифрову трансформацію. Ймовірно, передача йому кураторства над китайським напрямом була пов'язана з тим, що він у 2016–2020 рр. був послом України в Сінгапурі.

На зустрічі 26 листопада Дмитра Сеніка з Фань Сяньжуном було домовлено активізувати підготовку чергового засідання Міжурядової комісії зі співробітництва³⁰. Відповідно, на 20 грудня було підготовлене робоче засідання української частини Комісії під керівництвом О. Стефанішиної. Однак 15 грудня за підсумками наради в Кабміні під головуванням прем'єр-міністра Д. Шмигала було ухвалене принципове рішення, що керівництво української частини міжурядової комісії Україна – КНР перейде до новопризначеної першим віце-прем'єр-міністром – міністром економіки Юлії Свириденко³¹. Головним спонукальним мотивом до цього кроку стала критична ситуація навколо ДЗПКУ (див. підрозділ «**Корпоративні аспекти**»).

²⁹ Зеленский поздравил Си Цзиньпина с годовщиной образования КНР // Silkbridge, 1.10.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/zelenskij-pozdravil-si-czinpina-s-72-j-godovshhinoj-obrazovanija-knr/>

³⁰ Дмитро Сенік зустрівся з послом КНР в Україні Фань Сяньжуном // Сайт МЗС України, 26.11.2021. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-senik-zustrivsvya-z-poslom-knr-v-ukrayini-fan-syanzhunom>

³¹ Главой украинской части межправкомиссии Украина-Китай могут назначить Свириденко // Silkbridge, 21.12.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/glavoj-ukrainskoj-chasti-mezhpravkomissii-ukraina-kitaj-mogut-naznachit-sviridenko/>

29 грудня 2021 р. Кабмін перепідпорядкував керівництво українською частиною комісії першої віце-прем'єрці³².

У грудні українські офіційні особи фактично визнали провал на азійському напрямі у цілому і на китайському зокрема. Про азійське турне президента, про можливість якого заявляв у січні заступник глави ОП І. Жовква, вже не згадували. В. Зеленський, виступаючи на засіданні українського дипломатичного корпусу, зазначив, що Україна повинна більше використовувати потенційні можливості Індії, Китаю, країн Латинської Америки, Африки та Близького Сходу, і був змушений констатувати: *«Ми фактично маємо заново відкривати ці регіони для України і для нашого бізнесу, для нашого товару, для українця»*³³. А Д. Кулеба визнав: *«Так склалося історично (не ми такі - життя таке), що останні роки були дуже сконцентровані саме на векторі європейської та євроатлантичної інтеграції, і багато всього було досягнуто. Але, будемо відверті, серйозно бракувало уваги двом іншим важливим векторам – Азії та Африці. У 2022 році ми приділимо особливу увагу зміцненню наших позицій в цих регіонах. Українська дипломатія йтиме скрізь, де бачитиме український інтерес, і де український бізнес його бачитиме. Ми будемо допомагати українському бізнесу, підтримувати його, зміцнювати його позиції не лише в світі, але і тут, в Україні. Ми*

³² Постанова КМУ «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 29 грудня 2021 р. № 1439 // Сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1439-2021-%D0%BF#Text>

³³ Зовнішня політика України сьогодні потребує чотирьох речей: швидкості, креативності, амбітності та результативності – Володимир Зеленський // Сайт Президента України, 21.12.21. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/zovnishnya-politika-ukrayini-sogodni-potrebuye-chotiroh-rech-72205>

розуміємо, що чим більше експорту, тим більше надходжень грошей в Україну, більше робочих місць, зрештою, вищі соціальні стандарти». Водночас він повідомив, що 13 грудня на засіданні Колегії МЗС України було затверджено «Азійську стратегію», яка при цьому була погоджена зі «Стратегією зовнішньополітичної діяльності України»³⁴. Текст «Азійської стратегії» так і не був оприлюднений.

Зростання напруги у російсько-українських відносинах в останні місяці 2021 р. не відбивалося на китайсько-українському офіційному діалозі. Але у цьому контексті було показовим висловлене 24 грудня з боку керівника Офісу Президента Андрія Єрмака припущення, що на полях відкриття Зимових Олімпійських ігор в Пекіні 4 лютого 2022 р. В. Зеленський може провести зустріч з В. Путіним для врегулювання спірних питань³⁵. Зустріч не відбулася...

Політична динаміка

Інтенсивність політичного діалогу КНР та України поза органами виконавчої влади у 2021 р., як і у попередньому році, залишалася порівняно низькою. Депутатські групи з міжпарламентської співпраці з Китаєм у Верховній Раді так і не запрацювали на практиці, хоча посол Фань Сяньжун й демонстрував активність на даному треку. Так, наприкінці лютого 2021 р. він зустрівся зі спікером

³⁴ В Украине утвердили Азиатскую стратегию – Дмитрий Кулеба // Silkbridge, 15.12.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/ukrainautverdila-aziatskuju-strategiju-dmitrij-kuleba/>

³⁵ «Переговоры ведутся»: Ермак прокомментировал возможную встречу Зеленского и Путина в Пекине // Фокус, 24.12.2021. Режим доступу: <https://focus.ua/politics/501681-peregovory-vedutsya-ermak-prokommentiroval-vozmozhnyu-vstrechu-zelenskogo-i-putina-v-peki-ne>

Дмитром Разумковим, щоб надати імпульс міжпарламентським зв'язкам³⁶. А 12 березня відбулася відеозустріч Фань Сяньжуна з українськими парламентарями, членами міжфракційного депутатського об'єднання «Один пояс, один шлях» і членами міжпарламентської групи дружби Україна-Китай. В обох випадках помітну роль відігравали народні депутати від ОПЗЖ. В центрі уваги зустрічі був розвиток економічної співпраці. Зокрема, посол КНР закликав український бізнес активніше використовувати сухопутні логістичні маршрути. Водночас народні депутати підняли політичне питання – можливе приєднання України до формату «17+1» (переговорна платформа між країнами Центральної та Східної Європи та КНР, яку якраз весною 2021 р. залишила Литва і формат став «16+1»). На це Фань Сяньжун відповів: *«Робіть нам офіційну пропозицію – ми допоможемо»*³⁷. Практичного продовження ця ініціатива не мала.

Надалі комунікація по лінії згаданих парламентських форматів майже призупинилася. Ймовірно, частково це було пов'язано з тиском діючої влади на ОПЗЖ (одному з її лідерів – Віктору Медведчуку – було висунуто звинувачення у державній зраді, і він був відправлений під домашній арешт). Посольство КНР, напевне, прагнуло ди-

³⁶ Глава ВР Украины и посол КНР обсудили межпарламентское и экономическое сотрудничество // Silkbridge, 24.02.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/glava-vr-ukrainy-i-posol-knr-obsudili-mezhparlamentskoe-i-jekonomicheskoe-sotrudnichestvo/>

³⁷ Виктор Черный: У парламентского объединения «Один пояс, один путь» есть будущее для сотрудничества и развития // Сайт ОПЗЖ, 13.03.2021. Режим доступу: https://zagittya.com.ua/news/novosti/viktor_chernyj_u_parlamentskogo_obedinenija_odin_pojas_odin_put_est_buduschee_dlja_sotrudnichestva_i_razvitija_.html

станціюватися від внутрішньоукраїнського політичного конфлікту.

Відзначимо досить неочікувану телефонну комунікацію між послом Фань Сяньжуном і лідером «Європейської солідарності» П. Порошенком у березні 2021 р. Відповідно до протокольної інформації, розмова була присвячена співробітництву між країнами в сфері протидії пандемії коронавірусу³⁸. Втім, сторонам, напевне, було що обговорити й по інших питаннях, включаючи кейс компанії «Мотор Січ» (за повідомленнями ЗМІ, до нього мали причетність люди з оточення экс-президента³⁹, а незадовго до телефонної розмови були впроваджені чергові санкції РНБОУ проти китайських «інвесторів» компанії).

Структури та суспільно-політичні діячі з орбіти П. Порошенка взяли активну участь у триденному міжнародному українсько-китайському форумі «Ідеї Сі Цзіньпіна про державне управління», який відбувся у Києві на базі Університету ім. Б. Грінченка⁴⁰. Організаторами заходу виступили посольство КНР в Україні, Відділ пропаганди комітету Компартії Китаю провінції Ганьсу, а також «Інститут стратегічних досліджень та прогнозів «Янус» (у нього три засновники: член «Батьківщини» Сергій Терьохін, Віктор Пинзеник та Ігор Гринів, останній до серпня 2019 р. – народний депутат «Блоку Петра Порошенка», керівник передвиборчих кампаній экс-президента 2014 и 2019 рр.). І. Гринів виступив модератором заходу,

³⁸ Посол Китая в Украине провёл переговоры с лидером правой оппозиции // Silkbridge, 29.03.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/posol-cn-ukrl-peregovor-lid-prav-oppozic/>

³⁹ «К Пекину с любовью»: связи украинской политэлиты с Китаем. Часть 2 // Silkbridge, 14.07.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/svjazi-ukrainskoj-politjelity-s-kitaem-2/>

⁴⁰ В Киеве прошел форум «Идеи Си Цзиньпина о государственном управлении» // Silkbridge, 8.06.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/kyev-forum-idei-si-czinpina-o-gos-upravlennii/>

серед його учасників був экс-міністр закордонних справ Павло Клімкін. За повідомленнями ЗМІ, у перший день форуму планувалася й участь П. Порошенка. Однак він не з'явився, що може бути пов'язано з участю у заході високопоставленої особи від влади – міністра Кабінету Міністрів Олега Немчінова.

30 червня посольство КНР в Україні організувало презентацію першого тому зібрання творів глави КНР Сі Цзиньпіна українською мовою «Про державне управління в Китаї» (Т. 1). Зазначимо, що у даному виданні 11 разів згадується Росія, шість разів – В. Путін, а також міститься декілька його світлин, тоді як немає жодної згадки про Україну чи українських лідерів. Сама ж презентація книги була присвячена 100-річчю Компартії КНР. З українського боку співорганізаторами були названі видавництво «Фоліо» (власне, видавець книги) та «Українська асоціація китаєзнавців». Українська влада була представлена на високому рівні: міністр Кабінету Міністрів О. Немчінов (виступав із вітальним словом від імені прем'єр-міністра Д. Шмигала), віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції та співголова китайсько-української міжурядової комісії з співробітництва О. Стефанішина, голова фракції «Слуга народу» Давид Арахамія, віце-прем'єр-міністр – міністр з питань стратегічних галузей промисловості О. Уруський, заступник глави МЗС Василь Бондар, народний депутат від «Слуги народу», радник міністра інфраструктури Андрій Мотовилець, лідер «Батьківщини» Юлія Тимошенко, народний депутат Вадим Новінський (позафракційний, бізнес-партнер Ріната Ахметова)⁴¹.

⁴¹ Презентацію книги Си Цзиньпіна 30 июня в Киеве «освятили» высокопоставленные украинские чиновники и политики // Silkbridge, 1.07.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/prezentaciju-knigi-si-czinpina-30-ijunja-v-kieve-osvjatili-vysokopostavlennye-ukrainskie-chinovniki-i-politiki/>

На полях заходу представники української правлячої партії відзначилися компліментарними до Китаю заявами, які мали широкий суспільний резонанс. За інерцією вони продовжили прокитайську риторику в ЗМІ і далі. До цього додалися перші телефонні переговори В. Зеленського і Сі Цзіньпіна (див. підрозділ «**Міждержавні відносини**»). Низка ЗМІ та експертів навіть заговорили про китайський розворот в українській зовнішній політиці. Міністру Д. Кулебі довелося публічно це дезавувати: *«Жодного розвороту України немає. Ми є частиною Західного світу, ми розвиваємося, як частина цього світу, але торгівля з Китаєм є об'єктивною реальністю, і, не дивлячись навіть на ту принципову політику, яку здійснюють Сполучені Штати щодо Китаю у сфері безпеки, торгівля при цьому рухається власним шляхом. Саме за цієї моделлю розвиваються наші відносини з Китаєм»*⁴².

Увагу до китайського напрямку демонстрували й лідери опозиційних сил. Так, у червні 2021 р. співголова партії ОПЗЖ Юрій Бойко та лідер «Батьківщини» Юлія Тимошенко узяли участь у Саміті Компартії Китаю та політичних партій світу в режимі відеоконференції⁴³.

Відзначимо тонку роботу посольства КНР з найближчим оточенням В. Зеленського. Так, 10 вересня була підписана угода між неназваною компанією з Китаю та студією «Квартал 95» про вихід на китайський ринок анімаційного фільму «Гуллівер повертається». На цере-

⁴² Кулеба: никакого разворота Украины в сторону Китая нет, но торговля с КНР является объективной реальностью // Интерфакс-Украина, 9.08.2021. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/political/760272.html>

⁴³ Лидеры ОПЗЖ и Батьківщини приняли участие в Саммите Компартии Китая // Silkbridge, 8.07.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/ukraina-oppozicija-uchastie-sammit-kompartia-kitaj/>

монії її підписання з українського боку був присутній перший помічник президента України та генпродюсер студії «Квартал 95» Сергій Шефір⁴⁴. А два тижні потому перша леді України Олена Зеленська по відеозв'язку виступила на церемонії відкриття 11-го Пекінського міжнародного кінофестивалю⁴⁵.

Демонстрацією широких політичних зв'язків в Україні став прийом на честь 72-ї річниці заснування КНР, організований 24 вересня посольством, який пройшов в онлайн-форматі. З боку виконавчої гілки української влади у ньому узяли участь міністр Кабінету Міністрів О. Немчінов, міністр аграрної політики Роман Лещенко, заступник міністра оборони Олександр Носов, перший заступник міністра внутрішніх справ Є. Єнін, заступник міністра закордонних справ Д. Сенік, заступник міністра економіки – Торговий представник України Т. Качка, заступник з питань євроінтеграції міністра охорони здоров'я Олексій Яременко, заступник міністра інфраструктури Мустафа Найєм, заступник з питань євроінтеграції міністра освіти Олексій Шкуратов, очільник Державної прикордонної служби України Сергій Дейнеко, перший заступник голови Національної ради з питань телебачення та радіомовлення Валентин Коваль, голова Держпродспоживслужби В. Магалецька. Верховна Рада була представлена Ю. Тимошенко, співголовою парламентської групи дружби Україна-Китай, нардепом ОПЗЖ Григорієм Суркісом, очільником парла-

⁴⁴ В Китае покажут анимационный фильм от студии «Квартал 95» // Silkbridge, 13.09.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/v-kitae-pokazhut-animacionnyj-film-ot-studii-kvartal-95/>

⁴⁵ Елена Зеленская выступила на открытии китайского «коммунистического» кинофестиваля // Silkbridge, 24.09.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/elena-zelenskaja-vystupila-na-otkrytii-kitajskogo-kommunisticheskogo-kinofestivalja/>

ментської групи «Один пояс, один шлях», нардепом ОПЗЖ Віктором Чорним. В заході також узяли участь проректор «Київської політехніки» Ігор Сидоренко, глава інформаційного агентства «Укрінформ» Олександр Харченко, генеральний директор інформаційного агентства «Інтерфакс-Україна» Олександр Мартиненко, президент ТПП Генадій Чижиков. У повідомленні посольства КНР відзначалося, що були присутніми й інші українські чиновники, включаючи губернаторів⁴⁶.

Звертає увагу оперативна реакція китайської сторони на обрання 8 жовтня новим спікером Верховної Ради України Руслана Стефанчука замість Д. Разумкова. Вже 10 жовтня глава Постійного комітету ВЗНП КНР Лі Чжаньшу надіслав вітальну телеграму Р. Стефанчуку⁴⁷. А 27 жовтня з новим спікером зустрівся посол Фань Сяньжун⁴⁸.

Торговельно-економічна динаміка

За підсумками 2021 р. Китай третій рік поспіль зберіг за собою статус головного торгового партнера України: його частка в експорті досягла 11,8%, а в імпорті – 15,1%. Згідно даних Держстату, за 2021 р. український товарний експорт в Китай виріс на 12,7% у порівнянні з попереднім роком і досяг 8 млрд дол., тоді як імпорт китайських

⁴⁶ Прием в посольстве КНР в Украине: Кабмин, «Батьківщина», ОПЗЖ // Silkbridge, 27.09.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/povolstvo-knr-ukraine-kabmin-batkivshhina-opzzh/>

⁴⁷ <https://www.facebook.com/chinaembua/posts/420517189448720>

⁴⁸ Руслан Стефанчук обговорив з Послом КНР удосконалення співпраці двох країн // Silkbridge, 28.10.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/ruslan-stefanchuk-posol-knr-sotrudnichestvo/>

товарів за рік виріс на 31,9% і досяг 10,9 млрд дол. Негативне сальдо для України склало 2,9 млрд дол.⁴⁹

Основними статтями українського експорту в Китай були руди (частка в загальному експорті – 36,7%, у грошовому вимірі – 2,9 млрд дол. (у порівнянні з 2020 р. – плюс 17,3%), зернові (31,9%, 2,5 млрд дол., плюс 37,6% до 2020 р.), жири та олії (12,3%, 0,98 млрд дол., мінус 10,2% до 2020 р.).

Основними статтями китайського імпорту була продукція машинобудування: «електричні машини» (частка в загальному імпорті – 25,5%, у грошовому вимірі – 2,8 млрд дол., у порівнянні з 2020 р. – плюс 25,6%) та «реактори ядерні, котли, машини» (19,2%, 2,1 млрд дол., плюс 38,9% до 2020 р.).

За 2021 р. Україна експортувала послуг на 88,6 млн дол. (мінус 21,4% до 2020 р.) та імпортувала з Китаю послуг на 298,7 млн дол. (плюс 51,5% до 2020 р.). Тут негативне сальдо склало 210,1 млн дол.⁵⁰ В обох випадках основною статтею стали транспортні послуги.

Згідно даних української статистики, Україна експортувала в Гонконг товарів на 84 млн дол. (плюс 18,3% до минулого року) та імпортувала звідти товарів на 36 млн дол. (мінус 56,9% до 2020 р.). Сальдо на користь України склало 48 млн дол.

Динаміка торговельно-економічних відносин України та КНР у більшій хронологічній ретроспективі відображена у **додатку III**.

⁴⁹ Зовнішня торгівля України товарами у 2021 році. Експрес-випуск // Державна служба статистики України, 14.02.2022. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

⁵⁰ Зовнішня торгівля України товарами у 2021 році. Експрес-випуск // Державна служба статистики України, 14.02.2022. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

В офіційних заявах з обох сторін практично зникли згадування про плани створення ЗВТ між КНР та Україною. Пріоритетними стали секторальні домовленості. В грудні глава Держпродспоживслужби В. Магалецька відзначила: *«Експорт до Китаю настільки ж цікавий для українських виробників та експортерів, наскільки й важкий у відкритті нових позицій. На сьогоднішній день збільшення поставок на експортному напрямі КНР є одним із пріоритетів для держави»*. Вона розповіла, що Китай є лідером у порівнянні з іншими торговельними партнерами за кількістю товарних позицій, по яких ведеться робота щодо доступу українських виробників. Зокрема це борошно, риба та рибопродукти, яйця та ячні продукти, пшениця, ріпак, сорго, шрот соєвий, яблука, лохина, м'ясо птиці, горох, квасоля, черешня, корми для домашніх тварин, солод, комбікорми для сільськогосподарських тварин, птиці та ставкових риб, яловичі колагенні оболонки, заморожені напівфабрикати, які містять продукти тваринного походження, рослинного походження та/або перероблені продукти тваринного походження, крупи, заморожена малина⁵¹.

Відповідно до даних Нацбанку (з 2020 р. проводить підрахунки прямих інвестицій за оновленою методикою, що відповідає стандартам МВФ), за 2021 г. інвестиції з КНР (включаючи Гонконг) склали більше 110 млн дол., основна сума з яких надійшла у вигляді боргових інструментів (див. **таб. 1**)⁵².

⁵¹ Експорт українських товарів до Китаю зріс на 20% // Сайт КМУ, 21.12.21. <https://www.kmu.gov.ua/news/ekспорт-ukrayinskih-tovariv-do-kitayu-zris-na-20>

⁵² Див. Національний банк України Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external>

Таб. 1. Операції, пов'язані з прямими інвестиціями з КНР та Гонконгу в Україну у 2021 р. (млн дол.)

	Прямі інвестиції (усього) (2+5)	Інструменти участі в капіталі (3+4)	Інструменти участі в капіталі, крім реінвесту- вання доходів	Реінвестування доходів	Боргові інструменти
	1	2	3	4	5
Китай	23,8	21,2	20,3	0,9	2,5
Гонконг	88,5	18,6	18,9	-0,2	69,9
Усього	112,3	39,8	39,2	0,7	72,4

Накопичені китайські інвестиції (разом з гонконгською юрисдикцією) в українську економіку досягли майже 380 млн дол. (див. таб. 2). Показово, що за даними НБУ, накопичені українські інвестиції в КНР складають усього 300 тис. дол. (в юрисдикції Гонконгу їх не зафіксовано зовсім).

Таб. 2. Накопичені прямі інвестиції з КНР та Гонконгу в Україні у 2021 р. (млн дол.)

	Прямі інвестиції (усього) (2+3)	Інструменти участі в капіталі	Боргові інструменти
	1	2	3
Китай	111,0	79,7	31,3
Гонконг	269,5	75,1	194,4
Усього	380,5	154,8	225,7

Українська сторона висловлювала зацікавленість у збільшенні китайських інвестицій переважно у секторах, пов'язаних з агропромом. На зустрічі з послом Фань Сяньжуном

у березні 2021 р. О. Стефанішина повідомила, що за підсумками консультацій з бізнесом пріоритетними напрямками китайських інвестицій є сільське господарство (розвиток індустріальних парків з аграрною спеціалізацією, виробництво і постачання сої, вирощування великої рогатої худоби); екологічні проекти (переробка вторинної сировини); розвиток інфраструктури (контейнерних залізничних перевезень, портової та аеропортової інфраструктури, виробництво електроавтобусів, проекти «смарт сіті») та інші.⁵³

У серпні посол Фань Сяньжун провів онлайн-зустріч з представниками фінансових установ Китаю, на якій закликав їх бути більш активними в Україні. У заході узяли участь понад 50 представників фінансових структур, зокрема Китайської корпорації зі страхування експорту та кредиту, Банку Китаю, Банку комунікацій, Почтового ощадного банку, Китайського банку СІПІС, Банку розвитку Шанхаю Пудун та банку Minsheng, включаючи старших керівників і керівників відділів. *«Ми сподіваємося, що відповідні фінансові інститути скористаються сприятливою можливістю для збільшення інвестицій на українському ринку, задіють потенціал для співробітництва і сприятимуть подальшому розвитку китайсько-української економічної та торговельної співпраці»*, – зазначалося у повідомленні посольства КНР в Україні.⁵⁴

⁵³ Віце-прем'єр-міністр Ольга Стефанішина та Посол КНР Фань Сяньжун обговорили розвиток торгівлі та реалізацію спільних проєктів // Сайт КМУ, 12.11.21. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/vice-premyer-ministr-olga-stefanishina-ta-posol-knr-fan-syanzhun-obgovorili-rozvitok-torgivli-ta-realizaciyu-spilnih-proektiv>

⁵⁴ Посол Фань Сяньжун призвал финучреждения Китая активизироваться в Украине // Silkbridge, 25.08.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/fan-sjanzhun-finuchrezhdenija-kitaj-aktiv-ukraine/>

У жовтні 2021 р. О. Стефанішина повідомляла, що українська сторона у рамках Міжурядової комісії Україна – Китай відібрала пакет з 50 інвестиційних проєктів, які можуть бути реалізовані із залученням китайського фінансування. Інвестиційні проєкти акумулювалися міністерствами і проходили експертизу на рівні робочих груп, після чого подавалися на розгляд китайської сторони. Віцепрем'єрка зазначила: *«Поки ми говоримо про розгортання на території України виробництв із залученням китайських інвестицій у сфері харчової та переробної промисловості, електроенергетики та інфраструктури. З тим, щоб виробляти продукцію з доданою вартістю та продавати її як в ЄС, так і в Китай»*. І додала, що китайські інвестиції мають велике значення для України, але *«є червоні лінії, за які ми не готові заходити»*⁵⁵.

У грудні 2021 р. В. Магалецька констатувала: *«Сьогодні ми бачимо зацікавленість китайських партнерів у створенні відповідної транспортної інфраструктури, їхню присутність у секторі вирошування, зберігання та транспортування зерна. Ну і, звичайно, інвестиції. Це зовсім не ті об'єми, які могли б бути, але прогрес існує. Думаю, що в найближчому майбутньому ми побачимо зрушення в цьому напрямку. І це буде відбуватися завдяки зближенню позицій держав на економічній основі. Це не тільки бажання щодо посилення співпраці з обох сторін, це логіка економічного розвитку взаємовідносин. Експорт з України до Китаю росте шаленими темпами і б'є усі історичні*

⁵⁵ Україна рассчитывает привлечь китайские инвестиции под 50 проєктов – Стефанішина // 5.10.21. Silkbridge, Режим доступу: <https://silkbridge.info/ukraina-privlech-kitajskie-investicii-50-proektov/>

рекорди. Наступний логічний для обох сторін крок – це масштабні інвестиції»⁵⁶.

У свою чергу, посол Фань Сяньжун озвучив такі інвестиційні інтереси китайських компаній в Україні: переробка сільськогосподарської продукції, будівництво наземних терміналів, збирання автомобілів і виробництво вакцин⁵⁷.

Корпоративні аспекти

Значної активності китайського бізнесу в українській економіці у 2021 р. не спостерігалось. Посол Фань Сяньжун, посилаючись на дані Міністерства комерції КНР, навів такі дані: за 11 місяців 2021 р. компанії з китайським капіталом підписали в Україні контракти на підрядні роботи на загальну суму 6,64 млрд дол. (тобто понад 180 млрд грн). У цьому контексті він згадав позитивний вплив підписаної у червні 2021 р. Угоди між Україною і КНР про поглиблення співпраці у сфері інфраструктурного співробітництва⁵⁸. Однак це пояснення не давало відповіді на питання, внаслідок чого була сформована вказана цифра. Відзначимо для порівняння, що увесь обсяг асигнувань на президентську програму «Велике будівництво» в Україні на 2021 р. не перевищував 120 млрд грн (тобто не більше 4,5 млрд дол.), і, до речі, основними підрядниками у ній виступали українські та турецькі компанії. Фань Сяньжун

⁵⁶ Україна має активізувати всі проекти з Китаєм на взаємовигідній основі, – Владислава Магалецька // Сайт КМУ, 26.10.21. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-maye-aktivizuvati-vsi-proekti-z-kitayem-na-vzayemovigidnij-osnovi-vladislava-magalecka>

⁵⁷ В 2021 году Китай и Украина повысили уровень сотрудничества в ряде областей – посол КНР Фань Сяньжун // Синьхуа, 14.01.2021. Режим доступу: http://russian.news.cn/2022-01/14/c_1310424421.htm

⁵⁸ Там само.

у своєму виступі згадав компанію China Longyuan Power Group Corporation, яка у 2021 р. добудувала і ввела в експлуатацію вітряну електростанцію (ВЕС) «Південне Енерджі» в Одеській області. Крім того, ця ж компанія продовжила будувати «Південно-українську ВЕС», яка була названа найбільшим інвестиційним проектом, реалізованим в Україні за участі китайського капіталу. Крім того, можна згадати такі проекти:

- участь китайських компаній у будівництві дороги «Полтава-Олександрія» та ін. вартістю близько 1,1 млрд дол.⁵⁹;
- контракт China Power Construction Co щодо будівництва ВЕС у Нікольському та Мангушському районах Донецької області з українською компанією «Вінд Фарм». Проектна потужність ВЕС була запланована на рівні 800 МВт. Заявлена сума інвестицій – 999 млн дол.⁶⁰;
- будівництво в Черкаській області СЕС потужністю 100 МВт консорціумом, до якого увійшли China Energy Construction International Corporation і Anhui No. 1 Electric Power Construction Co., Ltd. Сума контракту заявлена у 100 млн дол. Це третій проект, підписаний China Energy Construction International Corporation в Україні – є контракти на будівництво заводу з переробки відходів Сін-

⁵⁹ Перший віце-прем'єр-міністр України та Посол КНР обговорили розвиток торговельно-економічної та інвестиційної співпраці // Сайт КМУ, 10.06.21. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/pershij-vice-premyer-ministr-ukrayini-ta-posol-knr-obgovorili-rozvitok-torgovelnno-ekonomichnoyi-ta-investicijnoyi-spivpraci>

⁶⁰ China Power Construction построиет ветропарк под Мариуполем за 1 миллиард долларов // Silkbridge, 19.04.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/china-power-construction-postroit-vetropark-pod-mariupolem-za-1-milliard-dollarov/>

drigo1000TPD і сміттєпереробного заводу «Карса» у Київській області⁶¹.

Протягом року кволо протікав конфлікт навколо авіадвигунобудівної компанії «Мотор Січ». Певне загострення спостерігалось у перші місяці 2021 р. Україна у січні і березні впроваджувала санкції проти китайських компаній і громадян, пов'язаних з даним кейсом (основний інвестор Ван Цзін, президент Beijing Skyrizon Aviation Industry Investment Ду Тао, генеральний представник компанії в Україні Чен Хойшен, а також компанії Twinstar Holdings Sa Skyrizon Aircraft Holdings Limited, Hong Kong Skyrizon Holdings Limited, Beijing Skyrizon Aviation Industry Investment Co., Ltd и Beijing Xinwei Technology Group Co., Ltd.). СБУ зірвала збори акціонерів «Мотор Січі», яке було анонсоване на 31 січня 2021 р. МЗС КНР направило ноту Україні з приводу конфлікту⁶². Від правлячої партії «Слуга народу» пролунали обіцянки представити законопроект щодо націоналізації заводу, але державний контроль над підприємством був встановлений через рішення РНБОУ⁶³. Проте з квітня конфлікт пішов на спад – відправною точкою можна вважати зустріч посла Фань Сяньжуна з віце-прем'єр-міністром з питань стратегічних галузей промисловості О. Уруським (див. підрозділ «**Міждержавні**

⁶¹ Китайская компания построит в Черкасской области СЭС мощностью 100 МВт // Silkbridge, 14.09.2021. Режим доступа: <https://silkbridge.info/kitajskaja-kompanija-postroit-v-cherkasskoj-oblasti-sjes-moshhnostju-100-mvt/>

⁶² Китай направили ноту МИД Украины в связи с санкциями против китайских инвесторов «Мотор Сич» // Silkbridge, 3.02.2021. Режим доступа: <https://silkbridge.info/kitaj-napravil-notu-mid-ukrainy-v-svjazi-s-sankcijami-protiv-kitajskih-investorov-motor-sich/>

⁶³ Зеленский ввел в действие решение о национализации «Мотор Сичи» // UAProm, 24.03.2021. Режим доступа: <http://uaprom.info/news/178702-zelenskij-vvel-dejstvie-reshenie-nacionalizacii-motor-sichi.html>

відносини). Далі декілька місяців конфлікт перебував у замороженому стані. Але у листопаді 2021 р. Beijing Skyrizon Aviation Industry Investment Co., Ltd подала позов у Постійну палату третейського суду в Гаазі (ПШТС) проти України по справі «Мотор Січі» на суму 4,59 млрд дол.⁶⁴ (хоча на початок року висловлювалися претензії на 3,5 млрд дол.). Реакція української влади була стриманою. А на брифінгу 30 грудня 2021 р. О. Данілов підкреслив, що немає причин для особливого занепокоєння. Свою позицію він пояснив наявністю усвідомлення того, *«які були інвестиції, на які вони (покупці. – Авт.) посилаються»*, та який стосунок до цього має Китай. Він наголосив: Україна вважала та вважає, що однією з цілей купівлі акцій «Мотор Січі» була спроба з боку країни-сусідки «забрати технології». *«Там є слід певних наших сусідів, які мали велике бажання забрати ті технології, які є у нашої держави з виробництва безпосередньо двигунів, що виробляються на нашій «Мотор Січі»»*⁶⁵.

Більшу напругу для відносин України з Китаєм, ніж «Мотор Січ», створювала ситуація навколо Державної продовольчо-зернової корпорації України (ДПЗКУ – див. **Врїзку 3**). Китайська сторона вкотре активізувала проблему з середини літа 2021 р.⁶⁶

⁶⁴ Китайская Skyrizon подала иск в арбитражный суд против Украины по делу «Мотор Сич» // Silkbridge, 29.11.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/skyrizon-isk-arbitrazh-protiv-ukrainy-motor-sich/>

⁶⁵ Секретар РНБО заперечує наявність причин для «особливих занепокоєнь» від арбітражу китайських покупців акцій «Мотор-Січі» до України // Інтерфакс-Україна, 30.12.21. Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/economic/789195.html>

⁶⁶ Мінекономіки ініціює створення робочої групи з трансформації ДПЗКУ у прозору, ефективну компанію // Сайт КМУ, 13.08.2021. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiki-iniciyuyevstvorennya-robochoyi-grupi-z-transformaciyi-dpzk-u-prozoru-efektivnu-kompaniyu>

Врізка 3. Проблема платоспроможності ДПЗКУ:

Державна продовольчо-зернова корпорація України (ДПЗКУ) у 2012 р. отримала під державні гарантії кредит у 1,5 млрд дол. від Експортно-імпортного банку Китаю та не виконала зобов'язань щодо поставок зерна перед Китайською національною корпорацією машинної промисловості та генеральних підрядів. За основною версією, кошти були розкрадені у 2012–2013 рр., а зернові поставки у повному обсязі не проведені. У подальшому різні українські уряди декілька разів безуспішно намагалися вирішити дану проблему. Вдалося домовитися про реструктуризацію, і з 2018 р. ДПЗКУ розпочала виплати по кредиту – 150 млн дол. на рік плюс відсотки. Усього було сплачено 1,2 млрд дол., з яких тіло кредиту – лише 600 млн дол., решта – відсотки та інші платежі (залишок для сплати – 900 млн дол. і невідома сума відсотків). Компанія декілька разів опинялася у епіцентрі нових корупційних скандалів.

Восени 2021 р. стало очевидним, що ДПЗКУ не зможе виконати зобов'язань і фактично стала банкрутом: у січні 2022 р. компанія мала здійснити черговий платіж, проте необхідних коштів для цього не було. 5 жовтня 2021 р. Кабмін створив міжвідомчу робочу групу на чолі з першим віце-прем'єром – міністром економіки Олексієм Любченком (до речі, до її складу був включений й представник Китайської національної корпорації машинної промисловості і генеральних підрядів Вей Сін)⁶⁷. 12 жовтня відбу-

⁶⁷ Постанова КМУ «Про утворення міжвідомчої робочої групи з питань забезпечення виконання зобов'язань акціонерним товариством ДПЗКУ перед Експортно-імпортним банком Китаю за запозиченнями, що гарантовані державою, та перед Китайською національною корпорацією машинної промисловості і генеральних підрядів у рамках виконання умов Генерального договору про співпрацю у сфері сільського господарства щодо постачання зернових до КНР» // Сайт КМУ,

лося перше засідання групи, за підсумками якого було повідомлено про погодження плану заходів щодо подолання фінансових проблем, при цьому передбачалася зміна угод між ДПЗКУ та Експортно-імпортним банком Китаю⁶⁸. На початку листопада О. Любченка на посаді першого віце-прем'єра змінила Ю. Свиріденко, до сфери відповідальності якої потрапило і питання ДПЗКУ. 17 листопада Кабміном навіть був погоджений лист до Державної Ради КНР стосовно врегулювання проблемних питань, пов'язаних з ДПЗКУ⁶⁹. Однак це не призвело до вирішення проблеми: Експортно-імпортний банк Китаю відмовився від реструктуризації, і борговий платіж у 2,5 млрд грн замість ДПЗКУ виплатило Міністерство фінансів України⁷⁰. Це, очевидно, стало одним з чинників передачі керівництва української частини Міжурядової комісії співробітництва

6.10.21. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorenyamizhvidomchoyi-robo-a1046>

⁶⁸ Олексій Любченко: Ми активізуємо всі зусилля, щоб розв'язати проблеми зобов'язань ДПЗКУ перед Експортно-імпортним банком Китаю // Сайт КМУ, 13.10.21. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/oleksij-lyubchenko-mi-aktivizuyemo-vsi-zusillya-shchob-rozvyazati-problemi-zobovyazan-dpzku-pered-eksportno-importnim-bankom-kitayu>

⁶⁹ Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення проекту листа Кабінету Міністрів України до Державної Ради Китайської Народної Республіки стосовно врегулювання проблемних питань щодо виконання зобов'язань акціонерним товариством «Державна продовольчо-зернова корпорація України» // Сайт Верховної Ради України, 17.11.2021. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1470-2021-%D1%80#Text>

⁷⁰ Дефолт ДПЗКУ: 2,5 мільярда китайського кредиту виплатили з бюджету // Економічна правда, 31.0.2022, <https://www.epravda.com.ua/news/2022/01/31/681935/>

Україна та Китай від О. Стефанішиної до Ю. Свиріденко⁷¹ (див. блок «**Міждержавні відносини**»).

У 2021 р. спостерігався деякий прогрес у розвитку співпраці між КНР і Україною у сфері логістики. Значно збільшилася кількість вантажних потягів з Китаю. Це стало одним з небагатьох прикладів практичної реалізації Програми співробітництва між Україною і КНР у рамках спільного будівництва «економічного поясу Шовкового шляху» і «морського Шовкового шляху 21-го сторіччя» (підписана у грудні 2020 р. під час четвертого засідання Міжурядової комісії із співробітництва). Однак проблемою було те, що, розвантажившись в Україні, далі потяги поверталися до Росії порожніми, там завантажувалися і прямували у Китай. 28 вересня був запущений перший вантажний залізничний маршрут з України до Китаю, завантажений локальною продукцією (пиломатеріалами). За словами заступника міністра економіки Михайла Лева, запуск даного логістичного маршруту важливий тим, що дозволяє *«налагодити поставки до Китаю товарів з обмеженим строком придатності, а також високотехнологічної продукції, на якій Мінекономіки робить особливий акцент у розвитку вітчизняного експорту»*⁷². Відзначимо, що даний маршрут йшов в обхід Росії: Україна – Грузія – Азербайджан – Казахстан – Китай.

⁷¹ Постанова КМУ «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 29 грудня 2021 р. № 1439 // Сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1439-2021-%D0%BF#Text>

⁷² Михайло Лев взяв участь у запуску першого вантажного потягу сполученням Європа-Китай у Києві // Сайт КМУ, 28.09.2021. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/mihajlo-lev-vzyav-uchast-u-zapusku-pershogo-vantazhnogo-potyagu-spoluchennyam-yevropa-kitaj-u-kiyevi>

Наприкінці 2021 р. виникли проблеми на залізничному маршруті Китай – ЄС на ділянці Україна – Польща. Це було пов'язано з тим, що Україна частково заблокувала транзит до Польщі вантажних потягів з Китаю. Тим самим вона намагалася натиснути на Варшаву для збільшення кількості дозволів на вантажні автоперевезення для українських компаній⁷³.

З анонсованих проектів співпраці відзначимо заяву, що компанія «Лекхім» у 2022 р. планувала запустити у Харкові виробництво вакцини «CoronaVac», створеної китайською компанією «Sinovac Biotech». Обсяг заявлених інвестицій – 25-30 млн євро⁷⁴.

Прямих контактів між китайською стороною та українськими великими бізнесменами у публічній площині не фіксувалося (виключенням була участь народного депутата, власника «Смарт-Холдингу» В. Новінського у презентації, яка була організована посольством КНР, див. підрозділ «**Політична динаміка**»). У даному контексті відзначимо інформацію щодо переговорів «Смарт-Холдингу» та CRCC (China Railway Construction Corporation) щодо спільного розвитку інфраструктури на базі портових активів української компанії (зокрема індустриального парку «Наваль Парк» у м. Миколаїв з можливостями морської перевалки вантажів та морського торгового порту «Очаків» у гирлі Дніпровсько-Бузького лиману)⁷⁵.

⁷³ Україна блокує транзит в Польщу грузових поездов из Китая – Rzeczpospolita // Silkbridge, 22.12.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/ukraina-blokiruet-tranzit-v-polshu-gruzovyh-poezdov-iz-kitaja-rzeczpospolita/>

⁷⁴ У Харкові вироблятимуть вакцину проти коронавіруса // Сайт мерії Харькова, 13.09.21. Режим доступу: <https://www.city.kharkov.ua/uk/news/u-kharkovi-viroblyatimut-vaktsinu-proti-koronavirusa-48546.html>

⁷⁵ Смарт-Холдинг и CRCC продолжают переговоры о развитии портовой инфраструктуры // Silkbridge, 5.03.2021. Режим доступу:

На 2022 р. був анонсований запуск збірки електробусів «Granton» виробництва китайської Zonson Smart Auto Corporation. Українським партнером в проєкті мала виступити компанія «Бас Мотор» (гендиректор Олег Міщенко)⁷⁶, яка входить до корпорації «Богдан», що підконтрольна П. Порошенку.

Бізнес-, експертні та медійні структури

Сфера публічної дипломатії протягом 2021 р. знаходилася під тиском пандемії коронавірусу. Серед бізнес-асоціацій помітною активністю відзначалися наступні.

Торгово-промислова палата України (ТПП). Протягом року структура організувала онлайн-конференції між китайськими та українськими підприємцями (з фокусом на агропром), надавала організаційну допомогу для представлення української продукції на виставках в КНР. Глава ТПП Геннадій Чижиков регулярно брав участь у заходах, організованих посольством КНР. У травні повідомлялося про окрему зустріч Г. Чижикова та Фань Сяньжуна. Останній пообіцяв підтримку ТПП «в її ролі у якості платформи, яка обслуговує підприємства двох країн і сприяє збільшенню якості та покращенню китайсько-українських економічних і торговельних відносин». Своєю чергою Г. Чижиков серед іншого анонсував плани подаль-

<https://silkbridge.info/smattr-holding-i-crcc-prodolzhajut-peregovory-o-razvitii-portovoj-infrastruktury/>

⁷⁶ В Украине планируют собирать китайские электробусы // Silk-bridge, 2.11.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/v-ukraine-planirujut-sobirat-kitajskie-jelektrobusy/>

шого розширення своїх представництв у Китаї (на той час їх було п'ять)⁷⁷.

Українсько-Китайська ділова рада (УКДР, співголовою китайської частини виступав глава правління China National Machinery Industry Corporation (SINOMACH) Чжан Сяолунь, української частини – екс-посол України в Китаї Ігор Литвин). Відзначимо, що крім ділових питань (з фокусом на сільськогосподарське машинобудування) з другої половини 2021 р. у заявах керівництва УКДР лунали й політичні теми. Так, І. Литвин виступав зі зверненнями з нагоди 10-річчя стратегічного партнерства між Україною та КНР⁷⁸, 100-річчя утворення Компартії Китаю⁷⁹, узяв участь у Саміті «КПК і політичні партії світу»⁸⁰. А 22 вересня І. Литвин зустрівся з послом Фань Сяньжуном. Серед іншого, вони обговорювали питання таких китайських компаній як Sinomach, Sinotruk, XCMG⁸¹.

⁷⁷ Посол Фань Сяньжун и президент Торгово-промышленной палаты Украины обсудили расширение сотрудничества // Silkbridge, 26.05.2021. <https://silkbridge.info/fan-sjanzhun-torgprom-palata-ukr-sotrudnichestvo/>

⁷⁸ Звернення діючого співголови Українсько-Китайської Ділової ради посла Ігоря Литвина // Сайт УКДС, 22.06.2021 Режим доступу: <https://ucbc.org.ua/news/novini-radi/vernennia-diiuchogo-spiv-golovi-ukrayinsko-kitaiskoyi-dilovoyi-radi-posla-igoria-litvina>

⁷⁹ Звернення діючого співголови Українсько-Китайської Ділової ради посла Ігоря Литвина з нагоди 100-річчя заснування Компартії Китаю // Сайт УКДС, 2.07.2021. Режим доступу: <https://ucbc.org.ua/news/zagalni-novini/zvernennia-diiuchogo-spiv-golovi-ukrayinsko-kitaiskoyi-dilovoyi-radi-posla-igoria-litvina-z-nagodi-100-richchia-zasnovannia-kompartiyi-kitaiu>

⁸⁰ Саміт «КПК та політичні партії світу» // Сайт УКДС, 9.07.2021. <https://ucbc.org.ua/news/novini-radi/samit-kpk-ta-politichni-partiyi-svitu>

⁸¹ Зустріч з послом КНР // Сайт УКДС, 24.09.2021. <https://ucbc.org.ua/news/novini-radi/zustrich-z-poslom-knr>

Асоціація Українсько-Китайського співробітництва (АУКС) активізувалася з кінця літа 2021 р., оприлюднивши низку амбіційних ініціатив. У серпні відбулася зустріч президента АУКС Віталія Олійника з радником посольства КНР в Україні з торговельно-економічних питань Чжао Лі. Обговорювали пропозицію АУКС створити в Україні спільний українсько-китайський фонд прямих інвестицій та компанії із управління активами, а також пошук партнерів серед будівельних корпорацій КНР для створення спільного будівельного бізнесу в Україні, у тому числі – для виконання державних замовлень. В. Олейник висунув ініціативу об'єднання бізнес-асоціацій, які займаються розвитком відносин між КНР та Україною. Він повідомив, що АУКС вже провела попередню підготовчу роботу, переговори з деякими асоціаціями та союзами та подала пропозицію щодо об'єднання до Комітету громадських організацій українсько-китайського співробітництва⁸².

Китайсько-українська торгова асоціація дещо збавила темпи своєї публічної діяльності у 2021 р. у порівнянні з попереднім роком. Тим не менш, у вересні вона спільно організувала з Xiamen Chamber of International Commerce в онлайн-режимі «Перший українсько-китайський інвестиційний форум: Нові можливості співпраці в нову епоху» на полях виставки «The 21st China Investment International Fair for Investment & Trade» у місті Сямень. У заході взяли участь представники більш ніж 50 китайських установ, компаній, організацій і асоціацій. Серед учасників були міністр Кабінету міністрів О. Немчінов, глава Одеської обласної державної адміністрації Сергій Гриневецький і

⁸² Советник посольства КНР в Украине и президент АУКС обсудили торгово-экономические вопросы // 18.08. Режим доступу: <https://silkbridge.info/sovetsnik-posolstva-krn-prizident-auks-obsudili/>

директор Українського агентства з просування інвестицій (UkraineInvest) Сергій Цівкач, а також посол Фань Сяньжун. На полях інвестиційного форуму був підписаний Меморандум про взаєморозуміння між Агентством регіонального розвитку Одеської області та Радою по розвитку міжнародної торгівлі міста Сямень⁸³.

З активності інших бізнес-асоціацій відзначимо підписання у травні Меморандуму щодо узгодження дій при експорті зерна в КНР між Українською зерновою асоціацією (УЗА, президент Микола Горбачов) і Держпродспоживслужбою (голова – В. Магалецька). Згідно документу сторони домовилися рекомендувати бізнесу додаткові заходи щодо контролю фітосанітарного стану зерна⁸⁴.

На науково-експертному треку зазначимо, що у 2021 р. дещо знизилася своя активність одна з головних на той час прокитайських експертних структур – «Українська асоціація китаєзнавців». За непрямыми ознаками можна припустити, що, ймовірно, китайська сторона зменшила масштаби взаємодії з нею. УАК намагалася демонструвати активність за допомогою повідомлень про роботу своїх окремих членів (участь у конференціях, дискусіях, виступах у ЗМІ). Асоціація спромоглася видати два номери журналу «Україна – Китай» (один з них, ймовірно, за допомогою українського агробізнесу, зацікавленого у співробітництві з КНР), а також провела круглий стіл з нагоди

⁸³ В Китае прошел украинско-китайский инвестиционный форум // Silkbridge, 10.09.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/kitaj-ukrainsko-kitajskij-investforum/>

⁸⁴ УЗА та Держпродспоживслужба домовились про узгодженість дій при експорті зерна до Китаю // Сайт КМУ, 21.05.21. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/uza-ta-derzhprodspozhivsluzhba-domovilis-pro-uzgodzhenist-dij-pri-eksporti-zerna-do-kitayu>

10-річчя стратегічного партнерства України та КНР⁸⁵ і круглий стіл «Один пояс, один шлях: можливості для України у контексті міжнародного досвіду»⁸⁶. Показово, що УАК на своєму сайті не відобразила свою участь у підготовці та презентації книги Сі Цзіньпіна «Про державне управління в Китаї» українською мовою (див. підрозділ «**Політична динаміка**»).

Зауважимо, що УАК підписала меморандум про співпрацю з МЗС України⁸⁷. Ймовірно, це було пов'язано з необхідністю зменшити кадровий голод і дефіцит внутрішньої експертизи у відомстві на китайському напрямі. Показово, що невдовзі після підписання меморандуму з МЗС президент УАК Віктор Кіктенко провів зустріч з послом Фань Сяньжуном, на якій сторони обговорили питання розвитку китаєзнавства в Україні, сучасний стан і перспективи розвитку українсько-китайських відносин⁸⁸. Нарешті відзначимо, що президент УАК В. Кіктенко був призначений виконуючим обов'язки директора однієї з провідних

⁸⁵ 10 років стратегічного партнерства України та КНР // Сайт УАК, 29.06.2021. Режим доступу: <https://sinologist.com.ua/10-rokiv-strategichnogo-partnerstva-ukrayiny-ta-knr/>

⁸⁶ Круглий стіл: «Один пояс, один шлях: можливості для України в контексті міжнародного досвіду» // Сайт УАК, 18.10.21. Режим доступу: <https://sinologist.com.ua/kruglyj-stil-odyn-poyas-odyn-shlyah-mozhlyvosti-dlya-ukrayiny-v-konteksti-mizhnarodnogo-dosvidu/>

⁸⁷ Міністерство закордонних справ уклало меморандум про співпрацю з Українською асоціацією китаєзнавців // Сайт МЗС України, 27.04.21. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/ministerstvo-zakordonnih-sprav-uklalo-memorandum-pro-spivpracyu-z-ukrayinskoju-asociacijeyu-kitayeznavciv>

⁸⁸ Фань Сяньжун встретился с главой основной прокитайской лоббистской организации Украины // Silkbridge, 7.05.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/fan-sjanzhun-glava-kitaj-lobbist-organization/>

державних наукових структур на азійському напрямі – Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАН України.

На тлі спаду активності УАК значно помітнішим стало зростання уваги до китайської тематики з боку аналітичних центрів, які раніше нею спеціально не займалися і зазвичай співпрацювали із західними фондами.

Згадаємо наступні проекти.

У червні Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД) презентував доповідь «Китайсько-українські відносини: status quo і майбутні перспективи впливу інтересів Китаю в Україні». Один з висновків доповіді був таким: «...якщо Україна не буде займатися геополітичним плануванням, фундаментальні засади її старанно побудованої демократії можуть бути змиті хвилями китайського імперіалізму 21 століття»⁸⁹.

Центр «Українська призма» у вересні презентував доповідь «Геополітичний трикутник США–Китай–ЄС: економічні інтереси України на тлі суперечностей» авторства Тетяни Зосименко. Підтримку проекту надали посольство Швеції в Україні, Ініціатива відкритого суспільства для Європи (OSIFE) і Міжнародний фонд «Відродження». Серед висновків щодо співробітництва з КНР був виокремлений наступний: *«Позиціонуючи Китай як стратегічного торговельного партнера, слід обережно балансувати між негайною максимізацією економічних вигід та мінімізацією довгострокових ризиків, які вже зараз набувають обрисів у вигляді сировинної орієнтованості та*

⁸⁹ Sino-Ukrainian Relations: The Status Quo And Future Prospects In China's Influence And Interests In Ukraine // Сайт Міжнародного центра перспективних досліджень, 8.06.2021. Режим доступу: <http://icps.com.ua/mtspd-oprylyudnyv-doslidzhennya-pro-ukrayino-kytayski-vidnosyny/> С. 6.

слабкої диверсифікованості українського експорту, надмірної залежності від одного ринку збуту»⁹⁰.

Центр економічної стратегії (ЦЕС) у вересні представив аналітичну записку «Китайський економічний слід в Україні»⁹¹. Авторами виступили Дмитро Горюнов, Богдан Прохоров, Ганна Сахно. Дослідження було проведене за підтримки Центру міжнародного приватного підприємництва (СІРЕ). У даній праці зібрана переважно фактографічна інформація. Водночас автори доповіді у своєму прес-релізі зазначили: *«Зростання інвестицій з Китаю має бути під прискіпливою увагою, адже, так само як і з Росії, такі інвестиції часто здійснюються державними підприємствами та мають не лише комерційні, але і політичні цілі».*

Протягом року була помітною підвищена увага посольства КНР до української медійної сфери. Відзначимо зустрічі посла Фань Сяньжуна з головою Національної ради з питань телебачення та радіомовлення України Ольгою Герасим'юк⁹², з головою Державного комітету телебачення та радіомовлення України Олегом Наливайком⁹³, а також з керівниками провідних інформаційних агентств країни – Олександром Харченком (державний «Укрін-

⁹⁰ Зосименко Т. Геополітичний трикутник США–Китай–ЄС: Економічні інтереси України на тлі суперечностей // Українська призма, 21.09.2021. Режим доступу: <http://prismua.org/usa-china-eu/> С.21.

⁹¹ Горюнов Д., Прохоров Б., Сахно Г. Китайський економічний слід в Україні // Центр економічної стратегії, 24.09.2021. Режим доступу: <https://ces.org.ua/chinese-money-in-ukraine/>

⁹² Посол КНР в Україні зустрівся з главою Нацради по вопросам телевидения и радиовещания Украины // Silkbridge, 16.07.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/posol-knr-v-ukraine-vstretilsja-s-glavoj-nacraady-po-voprosam-televidenija-i-radioveshhanija-ukrainy/>

⁹³ Посол Фань Сяньжун зустрівся з главою Госкомитета по телевидению и радиовещанию О. Наливайко // Silkbridge, 13.08.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/fan-sjanzhun-vstrecha-glavoj-nalivajko/>

форм)) та Олександром Мартиненком («Інтерфакс-Україна») ⁹⁴. Посол Фань Сяньжун публічно закликав українські ЗМІ більше писати про успіхи Компартії Китаю ⁹⁵.

Відзначимо символічний жест з українського боку: наприкінці серпня на офіційному сайті України запрацював модуль китайською мовою (<https://ukraine.ua/zh/>). Даний проєкт, спрямований на іноземну аудиторію, розвивали МЗС та «Український інститут» ⁹⁶ (в умовах російсько-української війни на сайті залишилися лише модулі англійською, німецькою та російською).

У грудні 2021 р. за сприяння Посольства КНР в Україні відбувся китайсько-український симпозіум з етнічної політики КНР. Організатором з українського боку виступила громадська організація «Всеукраїнська асоціація політичних наук» (її керівник – Валерій Бебик, політолог, відомий своїми екстравагантними конспірологічними теоріями). Китайська сторона повідомила, що у заході взяли участь представники влади та експертних кіл України. Захід мав переважно пропагандистський характер. Посол Фань Сяньжун у своєму виступі зазначив, що *«під керівництвом Комуністичної партії Китаю знайшов вірний шлях вирішення етнічних проблем з китайською специфікою»*. Посол вказав на те, що у світі є люди, які *«необґрунтовано критикують ситуацію з правами людини у Китаї та*

⁹⁴ Фань Сяньжун встретился с гендиректорами ведущих украинских информагентств // Silkbridge, 26.07.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/fan-sjanzhun-gendirektory-ukr-inform/>

⁹⁵ Фань Сяньжун призвал украинские СМИ больше писать об успехах Компартии КНР // Silkbridge, 29.06.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/fan-sjanzhun-ukr-smi-uspehi-kompartii/>

⁹⁶ МЗС: На офіційному сайті України з'явилася китайська мова // Сайт КМУ, 31.08.2021. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/na-oficijnomu-sajti-ukrayini-zyavilasya-kitajska-mova>

статус розвитку Тибету та Сінцзяну», «вони вдаються до політичних маніпуляцій і користуються можливістю втручатися у внутрішні справи Китаю»⁹⁷.

Підсумки

Міждержавні відносини України та Китаю у 2021 р., як і у попередні роки, були непослідовними, хоча й спостерігалися спроби надати їм більшої системності та нової динаміки. Однак заявлені Києвом амбіції активізувати азійський напрям залишились невиконаними. Суттєвою втратою для міждержавних відносин стала раптова смерть посла України в КНР С. Камишева (лютий 2021 р.), якому станом на травень 2022 р. так і не знайшли заміни.

У середині року політичний діалог активізувався – була проведена телефонна розмова лідерів двох країн В. Зеленського та Сі Цзіньпіна. Проте ці переговори не привели до змістовних наслідків у реальній політиці. Не сприяли цьому й зміни керівників низки українських офіційних органів, зокрема голови Міжурядової комісії з співробітництва України та Китаю.

В економічній сфері тривало зростання товарообігу завдяки підвищеному попиту з боку Китаю на традиційні позиції українського експорту. У корпоративній сфері на додаток до проблемного питання двигунобудівної компанії «Мотор Січ» з новою силою актуалізувалося питання банкрутства прокредитованої Китаєм ДПЗКУ.

Гуманітарна сфера знаходилась під тиском пандемії коронавірусу, яка обмежувала публічну дипломатію, гро-

⁹⁷ Китай и Украина провели симпозиум по этнической политике КНР // Silkbridge, 7.12.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/kitaj-ukraina-simpozium-etnicheskaya-politika-knr/>

мадські та культурні контакти. Помітним був спад у публічній активності «Української асоціації китаєзнавців». На цьому фоні тим більш помітним було збільшення уваги до досліджень українсько-китайської взаємодії з боку незалежних українських аналітичних центрів.

Китай та агресія Росії проти України

Огляд українсько-китайських відносин за 2021 р. планувалося закінчити невеличким прогнозом. З огляду на зростання напруги у російсько-українському протистоянні, ясності щодо перспектив відносин України та Китаю не було. Відповідно, основна теза у прогнозі була сформульована наступним чином: *«Політична складова українсько-китайських відносин значною мірою залежить від того, як розвиватиметься ситуація навколо українсько-російської ескалації. Беручи до уваги глибину російсько-китайського співробітництва, включаючи військову та військово-технічну сферу, Київ не зможе розраховувати на сприяння з боку Пекіну. Водночас з економічного погляду Китаю не вигідна широкомасштабна війна між РФ та Україною. Вона перекреслить китайські зусилля, спрямовані на розвиток ініціативи «Поясу та Шляху» у пострадянській Євразії»*. Російське повномасштабне вторгнення в Україну 24 лютого інтенсифікувало цю подвійність китайської позиції з акцентом на нейтралітет, який грав, особливо на початковому етапі, на користь Росії. Однак провал російського блицкригу, ефективний спротив українських сил оборони та консолідація українського суспільства, а також масштаб міжнародних санкцій стали чинниками, які змусили Пекін дещо скорегувати свою позицію.

Напередодні...

На початку 2022 р. українсько-китайські відносини розвивалися *as usual*. На офіційному рівні комунікацію поживавила «кругла дата» – 4 січня виповнилося 30 років встановлення дипломатичних відносин між державами. Напередодні сторони обмінялися вітальними телеграмами. Сі Цзіньпін зазначив, що протягом 30 років дипломатичних відносин між Китаєм та Україною взаємна політична довіра двох сторін продовжує поглиблюватися, співпраця у всіх сферах досягла значних успіхів, а гуманітарні обміни з кожним днем стають дедалі частішими, що підвищило добробут народу. І додав: *«китайська сторона готова разом з українською стороною докладати зусиль задля того, щоб тридцятиріччя китайсько-українських дипломатичних зв'язків стало сприятливою нагодою для зміцнення китайсько-українських відносин та досягнення ще більших успіхів у всіх галузях співпраці на благо двох держав та їхніх народів»*. У своїй вітальній телеграмі В. Зеленський висловив високу оцінку рівню розвитку китайсько-українських відносин. Крім того, телеграми з привітаннями відправили прем'єр Держради КНР Лі Кецянь, голова Постійного комітету ВЗНП КНР Лі Чжаньшу, віцепрем'єр Держради КНР Лю Хе, член Держради і міністр закордонних справ КНР Ван Ї на адреси Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала, Голови Верховної Ради Руслана Стефанчука, віцепрем'єр-міністра Ольги Стефанішиної та міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби відповідно¹.

¹ Китай готовий докладати зусиль для успішного розвитку співпраці з Україною – Сі Цзіньпін // Укрінформ, 3.1.2022. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3379342-kitaj-gotovij-dokladati-zusil-dla-uspisnogo-rozvitku-spivpraci-z-ukrainou-si-czinpin.html>

В січневому інтерв'ю інформаційному агентству «Синьхуа» посол КНР Фань Сяньжун так окреслив взаємовідносини між країнами: *«За останні роки Китай та Україна, використавши поглиблення співробітництва зі спільного будівництва «Поясу та шляху», всебічно підвищили рівень взаємодії в торговельній, інфраструктурній, інвестиційній і логістичній областях. Під ударом пандемії двостороннє ділове співробітництво продемонструвало високу стійкість і великий потенціал»*². А 18 січня посольство КНР влаштувало прийом з нагоди 30-річчя встановлення дипломатичних відносин. В офіційному прес-релізі повідомлялося, що з української сторони у ньому узяли участь: міністр Кабінету Міністрів Олег Немчінов, заступник міністра закордонних справ Дмитро Сенік, заступник керівника Офісу Президента Андрій Сибіга, міністр аграрної політики та продовольства Роман Лещенко, голова Державного комітету телебачення і радіомовлення Олег Наливайко, заступник міністра економіки – Торговий представник України Тарас Качка, заступник міністра освіти та науки Олексій Шкуратов, заступник міністра культурної політики та інформації Катерина Чуєва, глава Державної прикордонної служби Сергій Дейнеко, голова Держпродспоживслужби Владислава Магалецька, президент НАН України Анатолій Загородній, голова партії «Слуга народу» Олена Шуляк, голова парламентської фракції «Слуга народу» Давид Арахамія, співголова партії ОПЗЖ Юрій Бойко, заступник голови партії «Батьківщина» Григорій Немиря, народний депутат Олександр Мережко, президент ТПП Геннадій Чижиков та ін. У своєму виступі посол Фань

² Ексклюзив: В 2021 году Китай и Украина повысили уровень сотрудничества в ряде областей – посол КНР Фань Сяньжун // Синьхуа, 14.01.2022. Режим доступу: http://russian.news.cn/2022-01/14/c_1310424421.htm

Сяньжун зазначив: *«Протягом 30 років відносини двох держав постійно виходять на нові рівні розвитку, а сфери співробітництва постійно поглиблюються та розширюються. Дві держави стали важливими стратегічними партнерами»*. Він відзначив, що китайська сторона надає велике значення активним зусиллям Президента Володимира Зеленського, спрямованим на зміцнення відносин з Китаєм. І додав: *«Україна – це друг і партнер Китаю. Народи обох держав завжди були дружніми один одному. У нас є усі умови для досягнення ще більших успіхів у розвитку двосторонніх відносин. Гарні перспективи китайсько-українських відносин відкриваються перед нами вже зараз»*. З української сторони також лунали компліментарні заяви. Зокрема О. Немчінов озвучив такі слова від імені Д. Шмигала: *«Усі 30 років з моменту встановлення дипломатичних відносин українсько-китайські зв'язки постійно розвиваються в стійкому, взаємовигідному співробітництві, яке повністю відповідає суті всебічного, стратегічного партнерства між нашими країнами»*. З вітальними промовама також виступили Д. Арахамія та Д. Сенік³.

За винятком цього заходу, офіційні контакти між українською та китайською сторонами не були інтенсивними. Формально це можна пояснити новорічними та різдвяними святами в Україні та наближенням новорічних свят у Китаї, а також зміною наприкінці 2021 р. голови української частини Міжурядової комісії зі співробітництва України та Китаю. Варто також додати, що 1 лютого звільнився черговий високопоставлений український чиновник, що про-

³ 中国驻乌克兰大使范先荣举行中乌建交 30 周年招待会 // Сайт Посольства КНР в Україні, 19.01.2022. Режим доступу: http://ua.china-embassy.org/chn/tpxw/202201/t20220119_10630143.htm

водив активну комунікацію з китайською стороною – голова Держпродспоживслужби В. Магалецька⁴.

Проте на цьому тлі у російсько-китайському офіційному діалозі, навпаки, спостерігалася висока інтенсивність, причому на найвищому рівні. Відзначимо відеосаміт Сі Цзіньпіна та В. Путіна, що відбувся 15 грудня 2021 р., на якому обговорювали *«широкий спектр актуальних задач»*. На відкритій частині президент РФ оцінив російсько-китайські відносини як *«всеохоплююче партнерство та стратегічну взаємодію»* та назвав їх *«справжнім зразком міждержавного співробітництва у XXI сторіччі»*. Глава КНР серед іншого зазначив: *«Світ вступив у період турбулентності та великих змін. Китайсько-російські відносини, витримавши різноманітні випробування, показали міцну життєздатність, отримали нове дихання»*⁵. Також звернемо увагу на те, як оцінив переговори помічник президента РФ із зовнішньої політики Юрій Ушаков: *«Головне, що як представляється, розмова була дуже позитивною, це розмова двох колег, двох друзів, керівників двох великих дружніх держав»*⁶.

Активізація російсько-китайського діалогу на початку січня 2022 р. була значною мірою обумовлена внутрішньополітичною кризою у сусідньому та стратегічно важливому для обох країн Казахстані, що супроводжу-

⁴ <https://www.facebook.com/vladyslava.rutytska/posts/5026128587456238>

⁵ Переговори с Председателем КНР Си Цзиньпином // Сайт президента РФ, 15.12.2021. Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:WvW4uvCi0XYJ:kremlin.ru/event/s/president/news/67364&hl=ru&gl=ua&strip=1&vwsrc=0>

⁶ Раскрыты подробности переговоров Путина и Си Цзиньпина // Лента, 15.12.2021. Режим доступу: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:I8KpHZ_492wJ:https://lenta.ru/news/2021/12/15/ushakov_russia/+&cd=9&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

валася введенням військових підрозділів держав-учасниць ОДКБ, переважно з Росії. З середини січня розпочалася підготовка до очної зустрічі В. Путіна та Сі Цзіньпіна. Вона відбулася 4 лютого 2022 р. З підписаних міждержавних документів ключовою була «Спільна заява РФ і КНР про міжнародні відносини, які вступають в нову епоху, і про глобальний сталий розвиток» (див. **Врізка 4**).

Врізка 4. «Спільна заява РФ і КНР про міжнародні відносини, які вступають в нову епоху, і про глобальний сталий розвиток» від 4 лютого 2022 р.

У Заяві підтверджувалося, що *«російсько-китайські міждержавні відносини нового типу перевершують військово-політичні союзи часів «холодної війни». Дружба між державами не має кордонів, у співробітництві немає заборонених зон, зміцнення двосторонньої стратегічної взаємодії не спрямоване проти третіх країн, не підвладне впливу мінливого міжнародного середовища та ситуативних змін у третіх країнах»*⁷. Про Україну у цьому документі не було жодної згадки, проте, він містив російський наратив та вказував на безпекові вимоги Росії до Заходу: *«Китайська сторона ставиться з розумінням і підтримує висунуті Російською Федерацією пропозиції щодо формування довгострокових юридично обов'язкових гарантій безпеки в Європі»*. Нарешті, цинічно в світлі вже готової російської агресії було зазначено, що сторони засуджують *«деякі сили»*, які *«вдаються до силової політики, практикують втручання у внутрішні справи інших держав, наносючи шкоду їх законним правам і інтересам, провокують суперечки, розбіж-*

⁷ Совместное заявление Российской Федерации и Китайской Народной Республики о международных отношениях, вступающих в новую эпоху, и глобальном устойчивом развитии // Сайт президента РФ, 4.02.2022. Режим доступа: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:sDoZwDZvu0AJ:www.kremlin.ru/supplement/5770?fbclid%3DIwAR1rdxj6ZsuSCRUApzLEoO80LefoamxQVEHxYq11VOy4ID2ZDwLQC9rN5v0&hl=ru&gl=ua&strip=1&vwsrsc=0>

ності та конфронтацію, перешкоджають розвитку та прогресу людства, що викликає несприйняття з боку міжнародного співтовариства»⁸.

Вже знаючи, які події трапились надалі, звернемо увагу на наступні питання, що обговорювалися під час пекінського саміту за 20 днів до російського вторгнення в Україну:

- сподівання на збільшення товарообігу між країнами до 250 млрд дол. (Сі Цзіньпін) або до 200 млрд дол. (В. Путін);
- розширення практики розрахунків в національних валютах (В. Путін), що зустріло розуміння китайської сторони;
- розвиток двостороннього ВТС (Сі Цзіньпін);
- міжнародна обстановка та регіональна проблематика, зокрема ситуація з гарантіями безпеки для РФ.

Відзначимо таку тезу Сі Цзіньпіна: *«Наші країни активно беруть участь в реформуванні системи глобального управління. Спільними зусиллями втілюємо в життя справжню багатосторонність. Відстоювання справжнього демократичного духу слугує надійною опорою для згуртування світу у подоланні криз і захисту рівності. Ми будемо так рухатися, ми будемо далі разом з вами докладати зусиль, аби разом намітити план для розвитку китайсько-російських відносин у новий історичний період, будемо прагнути трансформувати взаємодовіру між нашими країнами в практичне співробітництво на благо двох народів»*. В. Путін з цього приводу висловився так: *«Що стосується наших двосторонніх відносин, то вони розвиваються, дійсно, поступально, в дусі дружби, стра-*

⁸ Там само.

тегічного партнерства. Вони набули дійсно безпрецедентного характеру і є прикладом гідних відносин, які допомагають розвиватися один одному і водночас підтримують один одного в розвитку»⁹.

Пізніше С. Лавров повідомив, що під час саміту «в конкретних деталях обговорили без перебільшення увесь спектр наших двосторонніх відносин і міжнародного співробітництва. Була підтверджена лінія, визначена лідерами декілька років тому, на неухильний розвиток стратегічного партнерства в усіх галузях: економіка, енергетика, гуманітарні та культурні зв'язки, військово-технічне співробітництво. Відносини в черговий раз були охарактеризовані як найкращі за всю історію зв'язків між Росією та Китаєм». При цьому основна увага була приділена «напрузі, яку свідомо нагнітає Захід навколо Російської Федерації та КНР»: «Президент Росії В.В. Путін ще раз виклав нашу позицію на переговорах з американцями та НАТО про необхідність виробити чіткі гарантії безпеки на європейському континенті. Глава КНР підтвердив підтримку лінії Росії в цьому питанні. Підкреслив, що вона є відображенням справедливих сподівань російської держави та народу». Нарешті, було домовлено «тісно координувати наші дії на міжнародній арені, у тому числі протидіяти спробам «розмити» ООН (основу універсального міжнародного права) і збирати «клуби за інтересами», які будуть лише створювати розділові лінії в міжнародних справах»¹⁰.

⁹ Российско-китайские переговоры // Сайт президента РФ, 4.02.2022. Режим доступу: <http://kremlin.ru/events/president/news/67712>

¹⁰ Ответы Министра иностранных дел Российской Федерации С.В. Лаврова на вопросы российских СМИ, Пекин, 4 февраля 2022 года // Сайт МИД РФ, 4.02.2022. Режим доступу: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1797022/

За день до російського вторгнення в Україну, 23 лютого, в російських ЗМІ було оприлюднено інтерв'ю посла КНР в Росії Чжана Ханьхуея. Воно вийшло вже після того, як Росія визнала «незалежність» «Д/ЛНР». Посол, зокрема, заявив: *«Тверді позиції Китаю, Росії і міжнародного співтовариства є серйозним попередженням окремим країнам і військово-політичним союзам»*¹¹.

Відзначимо, що оптимістичну картину безхмарних китайсько-російських відносин не поділяла низка російських експертів. Так, керівник азійської програми Московського центру Карнегі Олександр Габуєв 23 лютого відзначав: *«Після російсько-китайського саміту 4 лютого в Пекіні та гучних заяв про безпрецедентний характер двосторонніх відносин у багатьох у Москві з'явилося помилкове уявлення про те, що нині-то в китайській позиції з ключових міжнародних проблем відбудеться стратегічний зсув в бік Росії. Однак, незважаючи на риторичку про те, що відносини Москви та Пекіну стали чимось більшим, ніж просто союзом, нинішня китайська позиція з Донбасу виходить з тих же постулатів, якими Пекін керувався у 2008 році під час війни в Грузії. Підтримуючи Росію, Пекін при цьому не буде здійснювати кроки, які можуть стати додатковим подразником у його й без того перенасичених проблемами відносинах з Заходом»*¹².

Так чи інакше, Москва, вдавшись до вторгнення в Україну, розраховувала на широку підтримку з боку Пекіну. Жодних сигналів, що той не врахує «закономірного

¹¹ Посол КНР: твердые позиции Китая и России являются серьезным предупреждением отдельным странам и военно-политическим союзам // Интерфакс, 23.02.2022. Режим доступа: <https://www.interfax.ru/interview/823672>

¹² Цит. по Строкань С. У Китая хата с краю // Коммерсант, 23.02.2022. Режим доступа: <https://www.kommersant.ru/doc/5229570>

занепокоєння» одного зі своїх найближчих союзників, не було. Відповідно, Китай несе як мінімум моральну відповідальність за широкомасштабну російську агресію проти України в лютому 2022 р.

Проросійський нейтралітет Китаю (лютий – перша половина березня 2022 р.)

Чи знав Пекін про плани Кремля здійснити вторгнення в Україну? Публікації у низці ЗМІ дають позитивну відповідь на це питання. Так, вашингтонський журналіст гонконзької газети South China Morning Post з посиланням на джерела в адміністрації президента Дж. Байдена повідомив, що США ще у грудні 2021 р. передали Китаю інформацію про плани російської агресії проти України з метою мотивувати його вплинути на Росію, аби та відмовилась від своїх агресивних планів. Однак Пекін начебто не тільки не став впливати на Москву, але й передав цю інформацію Кремлю, кваліфікувавши дії Вашингтону як спробу спровокувати розкол у відносинах з Росією¹³.

А 22 січня інформаційне агентство Bloomberg повідомило, що Сі Цзінпін звернувся до В. Путіна з проханням не розпочинати вторгнення в Україну, поки йдуть Зимові Олімпійські ігри в Китаї¹⁴. Тоді російська та китайська сторони заперечили дану інформацію, вкотре звинувачу-

¹³ Fromer Jacob, US sought China's help to avoid Ukraine invasion, but Beijing passed information to Russia, insider says // South China Morning Post, 26.02.2022. Режим доступу: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3168490/us-reportedly-sought-chinas-help-avoid-ukraine-invasion>

¹⁴ Putin Could Burst Xi's Olympic Dream With a War in Ukraine // Bloomberg, 22.01.2022. Режим доступу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-01-22/ukraine-crisis-beijing-olympics-may-affect-russia-s-vladimir-putin-s-thinking>

тивши західні ЗМІ у наклепі. Втім, перебіг подій де-факто підтвердив її. Олімпійські ігри закінчилися 20 лютого, 21 лютого В. Путін проголосив визнання так званих «ДНР» та «ЛНР», 22 лютого в російському парламенті провели формальні юридичні процедури, 23 лютого Росія відсвяткувала ідеологічно важливе, «скрепне», свято «*День захитника отечества*» і 24 лютого розпочала вторгнення в Україну. Втім, пізніше китайська сторона заперечувала, що знала про російські плани. Так, посол КНР в США Цін Ган (до речі, у вищезгаданій публікації Дж. Фромера вказувалося, що саме через нього американські дипломати передавали інформацію про російські військові плани щодо України) 15 березня заявив: *«твердження, що Китай знав, погоджувався чи мовчазно підтримував цю війну, є частиною дезінформацією. Всі ці заяви слугують лише цілі перекласти провину та облити брудом Китай»*¹⁵.

Напередодні вторгнення китайська риторика щодо напруженості навколо України великою мірою співпадала з російською. Виступаючи на Міжнародній конференції з безпеки у Мюнхені, глава МЗС КНР Ван Ї заявляв, *«Україна має бути мостом, який поєднує Захід і Схід, а не лінією боротьби між великими державами»*¹⁶, що наслідувало російський пропагандистський наратив. Крім того, міністр зазначив необхідність виконання усіма сторонами Мінських угод. Ця ж позиція була повторена 22 лютого під час телефонної розмови Ван Ї з державним секретарем

¹⁵ *Qin Gang*. Chinese ambassador: Where we stand on Ukraine // The Washington Post, 15.03.2022. Режим доступу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-01-22/ukraine-crisis-beijing-olympics-may-affect-russia-s-vladimir-putin-s-thinking>

¹⁶ Ван И призвал все стороны стремиться к миру в вопросе Украины // Синьхуа, 16.03.2022. Режим доступу: <http://russian.people.com.cn/n3/2022/0220/c31521-9960379.html>

США Ентоні Блінкеном. Очільник МЗС КНР сказав, незважаючи на визнання Москвою 21 лютого «Д/ЛНР» (що означало односторонній вихід з «Мінська-2»): *«Нинішній розвиток ситуації з українського питання тісно пов'язаний із затримкою ефективної реалізації Мінських угод»*. При цьому він зробив акцент на російських інтересах: *«Необхідно поважати розумне занепокоєння у сфері безпеки будь-якої країни, належним чином захищати основні цілі та принципи Уставу ООН»*¹⁷.

Подібну позицію висловив на засіданні Ради Безпеки ООН по Україні постійний представник КНР Чжан Цзюнь: *«Зараз усі сторони мають проявлять стриманість і не вдаватися до дій, які будуть підживлювати напруженість. Вітаємо і підтримуємо усі зусилля щодо пошуку дипломатичного рішення та закликаємо усі зацікавлені сторони продовжити діалог і консультації і знайти розумне рішення для того, щоб врахувати занепокоєність усіх на основі рівності та взаємоповаги»*. У тій ситуації Україна намагалася трактувати позицію Китаю на свою користь. Заступник глави МЗС України Еміне Джапарова 22 лютого заявляла: *«Ми розраховуємо на підтримку Китайської Народної Республіки, у тому числі на розуміння тих викликів, в яких ми знаходимся»*¹⁸. Водночас Пекін ухилився від відповіді, чи визнає незалежність «Д/ЛНР». З цього приводу офіційний представник МЗС КНР Ван Веньбін дипломатично зазначив: *«Ми звертаємося до зацікавлених сторін із закликом проявляти стриманість. Потрібно*

¹⁷ Цит. по: *Строкань С.* У Китая хата с краю // Коммерсант, 23.02.2022. Режим доступу: <https://www.kommersant.ru/doc/5229570>

¹⁸ Там само.

усувати розбіжності шляхом переговорів і уникати того, щоб відбулася подальша ескалація конфлікту»¹⁹.

Так чи інакше, масштаб російського вторгнення в Україну для Китаю, ймовірно, все ж таки був досить неочікуваним. Безпосередньо у дні напередодні вторгнення посольство КНР у Києві працювало у штатному режимі та не закликала своїх громадян до евакуації. Навпаки, тут будували плани проведення імунізації китайської діаспори від коронавірусу²⁰.

Вже коли вторгнення розпочалося, 24 лютого міністр закордонних справ Ван Ї намагався терміново прояснити російські плани у телефонній розмові з С. Лавровим (Ван Ї за їх підсумками заявив, що Китай *«визнає складну та особливу історію українського питання»²¹*). А наступного дня В. Путін подзвонив Сі Цзіньпіну, щоб особисто пояснити ситуацію. На користь версії про те, що Китай не очікував настільки масштабної російської агресії проти України, свідчить те, що державна китайська телекомпанія ССТV процитувала такі слова Сі Цзіньпіна: *«ситуація на сході України зазнала швидких змін...»*. Він також сказав, що *«Китай підтримує Росію та Україну у вирішенні проблеми шляхом переговорів»²²*. Так чи інакше, але саме

¹⁹ 2022 年 2 月 22 日外交部发言人汪文斌主持例行记者会// Сайт МЗС КНР, 22.02.2022. Режим доступу: https://www.fmprc.gov.cn/fyrbt_673021/jzhsl_673025/202202/t20220222_10644486.shtml

²⁰ 关于请旅乌中国公民加强疫情防护和密切关注当地局势的提醒, 11.02.2022. http://ua.china-embassy.org/lsw/202202/t20220211_10641726.htm

²¹ МИД КНР признал сложность истории украинского вопроса // Интерфакс, 24.02.2022. Режим доступу: <https://www.interfax.ru/world/824216>

²² China's Xi Jinping Speaks To Putin, Calls For "Negotiation" With Ukraine, 25.02.2022. <https://www.ndtv.com/world-news/chinas-xi-jinping-speaks-to-russian-president-vladimir-putin-calls-for-negotiation-with-ukraine-2789342>

після дзвінка Сі Цзіньпіну Москва заявила про готовність до переговорів з Україною, але по факту це вилилося у висунення вимог Києву прийняти російські ультиматуми.

24 лютого Китай в ООН закликав до мирного вирішення російсько-українського конфлікту, а не до негайного припинення російської агресії. Така позиція грала на користь Росії. Понад те, офіційний представник МЗС КНР Хуа Чуньїн у спілкуванні з мас-медіа відмовилася визначати російські дії проти України як вторгнення: *«Що стосується визначення вторгнення, я думаю, нам варто повернутися до того, як розглядати поточну ситуацію в Україні. Українське питання має інше дуже складне історичне підґрунтя, яке триває й сьогодні. Можливо, це не те, що всі хочуть бачити»*²³. Водночас показовим стало голосування стосовно проекту резолюції Ради Безпеки ООН щодо російської агресії проти України – Росія використала право вето, тоді як Китай утримався²⁴. Це був сигнал, що КНР не стоїть на однозначно проросійських позиціях.

У подальші дні Китай зберігав проросійський нейтралітет у своїх підходах, одночасно говорячи про підтримку територіальної цілісності України і про врахування занепокоєння Росії своєю безпекою, а також виступаючи проти міжнародних антиросійських санкцій. Безумовно, це продовжувало грати на користь Росії. Водночас тут мала місце, ймовірно, й прагматична мотивація Пекіна, який дивився на Україну значною мірою крізь призму «тайванського

²³ Biden takes veiled swipe at China in condemning Russia backers on Ukraine // Reuters, 24.02.2022. Режим доступу: <https://www.reuters.com/world/china/china-rejects-calling-russia-move-invasion-urges-citizens-ukraine-stay-home-2022-02-24/>

²⁴ Russia vetoes U.N. Security action on Ukraine as China abstains // Reuters, 25.02.2022. Режим доступу: <https://www.reuters.com/world/russia-vetoes-un-security-action-ukraine-china-abstains-2022-02-25/>

питання», хоча публічно й заперечував це. Тож критика поставок західних ОВТ в Україну лунала у тональності, подібній до критики американських поставок зброї на Тайвань. Звідси ж виходила китайська критика розширення НАТО, за якою проглядалася критика воєнної співпраці Тайваню та США. Подібним чином критика «односторонніх» міжнародних санкцій проти РФ і Беларусі пояснювалася тим, що Китай не виключав перспективу опинитися на їхньому місці. Нарешті, у Китаю, ймовірно, було побоювання, що саме він є кінцевою ціллю Заходу. Китайська англомовна державна газета Global Times 22 березня 2022 р. зазначала: *«Кого сьогодні США розглядають стратегічним супротивником No.1? Відповідь – це Китай, не Росія. Росія виступила проти виклику, і через це Вашингтон здійснює переважний тиск на Москву... Китайський народ у цілому вважає, що з часом США спрямують свій меч проти Китаю знову. Багато хто вважає, що США можуть змусити Росію боротися з Китаєм колись в майбутньому, як Ніксон запровадив партнерство з Китаєм, аби боротися з Радянським Союзом 50 років тому. Вони також пильнують щодо намагань США внести розкол між Китаєм і Росією»*²⁵.

Зазначимо, що зовнішній курс Китаю щодо російського вторгнення в Україну також відповідав внутрішнім ідеологічним установкам – антизахідному (насамперед, антиамериканському) та проросійському наративам у масовій свідомості китайського суспільства. У цьому контексті не дивно, що у китайських соцмережах домінували проросійські настрої. Одночасно з цим були впроваджені цен-

²⁵ Hu Xijin, Russia a crucial partner for China in deterring US // Global Times 22.03.2022. Режим доступу: <https://www.globaltimes.cn/page/202203/1256525.shtml>

зурні обмеження на публікації з антивоєнними закликами. Втім, за повідомленнями ЗМІ, цензура забороняла й надто антиукраїнський і агресивний контент²⁶.

27 лютого посол Фань Сяньжун записав відеозвернення до співвітчизників в Україні, у якому спростував чутки, що залишив Київ. Він закликав громадян Китаю не піддаватися паніці, дотримуватися запобіжних заходів, ставити на перше місце власну безпеку, намагатися залишатися вдома і не виходити на вулицю. Посол підкреслив, що політика Китаю щодо України завжди була дружньою: *«Ми поважаємо незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, сподіваємося, що Україна збереже мир і стабільність, і сподіваємося, що нинішня криза буде вирішена шляхом політичних переговорів»*²⁷.

Провал російського бліцкригу в Україні призвів до певних змін у китайській позиції. 28 лютого представник МЗС Ван Веньбінь під час брифінгу заявив, що *«Китай приділяє прискіпливу увагу зміні ситуації в Україні і підтримує усі зусилля з деескалації ситуації та її політичного врегулювання»*²⁸. Того ж дня Міністерство соціальної політики України повідомило про відправлення 9 тонн гуманітарної допомоги від Китаю в м. Умань²⁹.

²⁶ Китай подвергает цензуре призывы против вторжения России в Украину // Silkbridge, 11.03.2022. Режим доступу: <https://silkbridge.info/kitaj-cenzura-protiv-vtorzenija-rossii-ukrainu/>

²⁷ http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ogNdT_KGwtoJ:https://ria.ru/20220227/ukraina-1775345300.html&hl=ru&gl=ua&strip=1&vwsr=0

²⁸ 2022 年 2 月 28 日外交部发言人汪文斌主持例行记者会// МЗС КНР, 28.02.2022. https://www.fmprc.gov.cn/fyrbt_673021/jzhsl_673025/202202/t20220228_10646369.shtml

²⁹ <https://www.facebook.com/MLSP.gov.ua/posts/326239456208729>

У наступні дні спостерігалася висока інтенсивність російсько-китайської комунікації на дипломатичному рівні і невелике пожвавлення на українсько-китайському треку. Про дипломатичну комунікацію повідомляла тільки російська сторона, відповідно про зміст переговорів можна судити по тональності протокольних повідомлень МЗС РФ. 1 березня посол КНР в РФ Чжан Ханьхуей був прийнятий заступником міністра закордонних справ РФ І. Моргуловим. У протокольній новині повідомлялося: *«Сторони обговорили поточні питання російсько-китайської стратегічної взаємодії та хід реалізації домовленостей щодо її подальшого зміцнення, досягнутих лідерами двох країн під час зустрічі у Пекіні 4 лютого ц. р. Відбувся також обмін думками щодо низки актуальних міжнародних проблем. У світлі напруженої зовнішньополітичної обстановки І. Моргулов і Чжан Ханьхуей відзначили важливість подальшої координації зусиль наших країн на світовій арені»*³⁰.

Того ж дня відбулася телефонна розмова Ван Ї та Дмитра Кулеби. Останній, як повідомила українська сторона, докладно проінформував колегу про розвиток збройної агресії РФ проти України, обстріли цивільної інфраструктури та вбивства мирного населення, а також звернувся з проханням використати рівень відносин між Пекіном і Москвою, щоб примусити Росію припинити збройну агресію проти українського народу. Ван Ї у відповідь запевнив, що Китай готовий докладати усіх зусиль для припинення війни дипломатичним шляхом, зокрема як постійний член Ради Безпеки ООН і підтвердив «тверду підтримку суве-

³⁰ О встрече заместителя Министра иностранных дел России И.В. Моргулова с Чрезвычайным и Полномочным Послом КНР в России Чжан Ханьхуэем // Сайт МИД РФ, 1.03.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1802156/

ренітету та територіальної цілісності» України з боку КНР, відзначив стратегічний характер двосторонніх відносин. Втім, в розмові Ван Ї найбільше хвилювали питання евакуації китайських громадян з України. В цьому контексті Д. Кулеба підкреслив, що найкращою гарантією безпеки китайських громадян, а також інших іноземців є тиск їх урядів на Росію, щоб вона припинила збройну агресію проти України³¹. Евакуація китайських громадян фактично розпочалася 1 березня – з Одеси (до Молдови) та Києва (у західноукраїнські регіони). Однак з евакуацією зі східних областей України, які зазнавали російських бомбардувань, були труднощі. Прогрес намітився за тиждень – китайські громадяни спочатку були перевезені у більш безпечні регіони України, а згодом звідти почали евакуюватися в Китай.

2 березня офіційний представник МЗС Ван Веньбінь на питання про можливість переговорів Сі Цзіньпіна та В. Зеленського відповів, що Пекін підтримує відкритий канал зв'язку з Україною, а також діалог двох лідерів. І додав: *«Китай вітає переговори між Росією та Україною і продовжить грати конструктивну роль у вирішенні української кризи»*³².

3 березня Китай утримався при голосуванні за резолюцію Генеральної Асамблеї ООН, яка засуджувала російське вторгнення в Україну. Глава делегації КНР Чжан Цзюнь

³¹ Китай готов прилагать все усилия для прекращения войны в Украине – МИД // Silkbridge, 1.03.2022. Режим доступу: <https://silkbridge.info/kitaj-gotov-prilagat-vse-usilija-dlja-prekrashhenija-vojny-v-ukraine-mid/>

³² <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:h5Ep9w-tYtsJ:https://riafan.ru/1618361-mid-knr-podderzhal-otkryti-kanal-svyazi-s-ukrainoi-i-dialog-zelenskogo-s-si-czinpinom+&cd=3&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

відзначив, що резолюція *«не бере до уваги історію та складність нинішньої кризи»*³³. Водночас він натякнув, що Пекін міг би підтримати проект, але він не був належним чином обговорений до того, як був винесений на голосування.

5 березня посол КНР в РФ Чжан Ханьхуей був прийнятий заступником міністра закордонних справ РФ А. Руденком. У протокольній новині повідомлялося: *«Відбувся обмін думками щодо ситуації навколо України. З російської сторони була висловлена вдячність китайським партнерам за зважену позицію щодо подій в цій країні. Підтвердили готовність надавати всебічну підтримку в евакуації китайських громадян, що знаходяться у зоні бойових дій на території України. З обох сторін підкреслена висока ефективність зовнішньополітичної взаємодії між двома країнами. Досягнуті домовленості щодо підтримки тісних робочих контактів по усім питанням, що цікавлять»*³⁴. У той же день під час телефонних переговорів Ван Ї та державного секретаря США Ентоні Блінкена, китайський міністр заявив, що ситуація в Україні *«дійшла до такого стану, який не хоче бачити китайська сторона»*³⁵.

7 березня посол КНР в РФ Чжан Ханьхуей знову був прийнятий І. Моргуловим. На цей раз протокольне пові-

³³ Генассамблея ООН прийняла резолюцію по Україні // Euronews, 2.03.2022. Режим доступу: <https://ru.euronews.com/2022/03/02/un-resolution-russia-ukraine>

³⁴ О встрече заместителя Министра иностранных дел России А.Ю. Руденко с Чрезвычайным и Полномочным Послом КНР в России Чжан Ханьхуэем // Сайт МИД РФ, 5.03.2022. Режим доступу: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1803021/

³⁵ 王毅应约同美国国务卿布林肯通电话 // МЗС КНР, Режим доступу: https://www.mfa.gov.cn/wjzbzd/202203/t20220305_10648368.shtml

домлення було досить коротким: *«Сторони обговорили поточні питання російсько-китайської взаємодії»*³⁶. У той же день Ван Ї заявив, що Китай готовий виступити посередником в «українській кризі» та спрямує екстрену допомогу Україні³⁷. Він також наголосив (нарешті), що українське та тайванське питання є принципово різними. При цьому Ван Ї відзначив, що українська ситуація є складною, і що Пекін ухвалює такі рішення самостійно (тобто не через тиск Заходу). Міністр також заявив: *«Відносини між Китаєм і Росією не будуть залежати від будь-якої третьої сторони»*, додавши, що країни *«виступають проти «холодної війни» та ідеологічної конфронтації»*.

Ван Ї також виступив з ініціативою з шести пунктів щодо запобігання великомасштабній гуманітарній кризі в Україні:

«По-перше, необхідно докласти зусиль для того, щоб гуманітарні операції відповідали принципам нейтральності та неупередженості, а також уникати політизації гуманітарних питань.

По-друге, необхідно приділити увагу всім безпритульним, які перебувають і в Україні, і за її межами, а також належним чином налагодити роботу щодо їх розміщення.

По-третє, необхідно забезпечити захист цивільного населення та запобігти вторинній гуманітарній катастрофі в Україні.

³⁶ О встрече заместителя Министра иностранных дел России И.В. Моргулова с Чрезвычайным и Полномочным Послом КНР в России Чжан Ханьхуэем // Сайт МИД РФ, 7.03.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1803241/

³⁷ Jun Mai, Laura Zhou. Chinese foreign minister says Taiwan and Ukraine situations are fundamentally different // South China Morning Post, 7.03.2022. Режим доступа: <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3169533/chinas-foreign-minister-may-weigh-ukraine-yearly-briefing>

По-четверте, необхідно докласти зусиль для гарантування безпечної та безперешкодної діяльності з надання гуманітарної допомоги, включаючи надання швидкого, безпечного та безперешкодного гуманітарного доступу.

По-п'яте, необхідно забезпечити безпеку іноземних громадян в Україні, дати їм можливість безпечно залишити країну та допомогти повернутися на батьківщину.

По-шосте, необхідно підтримати координуючу роль ООН у наданні Україні гуманітарної допомоги та роботу кризового координатора ООН щодо України»³⁸.

Як видно, ці пункти торкалися наслідків російської агресії проти України та не були спрямовані на її припинення по суті.

8 березня відбувся відеосаміт Сі Цзіньпіна, президента Франції Емануеля Макрона та канцлера Німеччини Олафа Шольца. На ньому яскравіше проявилися зміни у китайській позиції. Зокрема, Сі Цзіньпін зазначив, що нинішня ситуація в Україні викликає занепокоєння, і китайська сторона глибоко шкодує, що на європейському континенті знову вибухнула «війна» (а не «військова операція», як це намагалася просувати РФ, а за нею й офіційні китайські речники). Він назвав нагальним завданням «запобігти ескалації напруги або навіть виходу її з-під контролю». При цьому він зазначив, що Китай високо оцінює посередницькі зусилля Франції та Німеччини по Україні, додавши, що Китай буде підтримувати зв'язок і координацію з Францією, Німеччиною та Євросоюзом, а також готовий активно взаємодіяти із міжнародним співтовариством у відповідності з потребами усіх зацікавлених сторін. Проте

³⁸ Китай найближчим часом надасть Україні надзвичайну гуманітарну допомогу – глава МЗС КНР // Інтерфакс-України, 7.03.2022. Режим доступу: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/808857.html>

поряд з цим знову пролунала проросійська формула, що потрібно *«серйозно ставитись до законної занепокоєності усіх держав у сфері безпеки і підтримувати усі зусилля, які сприяють мирному врегулюванню кризи»*. Крім того, він закликав Францію, Німеччину та ЄС працювати спільно, щоб зменшити негативні наслідки кризи, відзначив, що відповідні санкції негативно вплинуть на глобальні фінанси, енергетику, транспорт і стабільність ланцюгів поставок, а також ослаблять світову економіку, яка й так вже постраждала від пандемії, а це не відповідає нічийим інтересам. Сі Цзіньпін заявив, що Китай підтримує Францію та Німеччину у просуванні збалансованої, ефективної та сталої структури європейської безпеки, яка створюється в ім'я інтересів і міцної безпеки Європи, а також у відстоюванні її стратегічної автономії. А Китай буде радий бачити рівноправний діалог між ЄС, Росією, США та НАТО³⁹.

9 березня Товариство Червоного Хреста Китаю направило до України партію екстреної гуманітарної допомоги на суму 5 млн юанів (790 тис. дол.)⁴⁰.

Новий сплеск російсько-китайської дипломатичної комунікації спостерігався 10 березня (у той же день проходили переговори Д. Кулеби і С. Лаврова). Заступник міністра закордонних справ РФ І. Моргулов знову прийняв посла Чжан Ханьхуея. Протокольне повідомлення знову було коротким: *«Сторони обговорили низку актуальних питань стратегічної взаємодії між Росією та Китаєм в*

³⁹ Си Цзиньпін призвал к совместной поддержке мирных переговоров между Россией и Украиной // Синьхуа, 9.03.2022. http://russian.news.cn/2022-03/09/c_1310506242.htm

⁴⁰ China sends first batch of humanitarian aid to Ukraine // Global Times, 9.03.2022. <https://www.globaltimes.cn/page/202203/1254458.shtml>

умовах нестабільної ситуації в світі»⁴¹. Того ж дня в форматі відеоконференції відбулися консультації заступника міністра закордонних справ РФ С. Вершиніна з заступником міністра закордонних справ КНР Ма Чжаосюем. Цього разу протокольне повідомлення було розширеним: *«Сторони докладно обговорили низку ключових сюжетів на порядку денному Ради Безпеки ООН з акцентом на ситуацію в Україні і на міжурядових переговорах з реформи РБ. Окрема увага була приділена проблематиці російсько-китайської взаємодії в Генеральній Асамблеї ООН, Всесвітній організації охорони здоров'я, Раді ООН з прав людини, ЮНЕСКО, а також у рамках БРІКС. Переговори вчергове продемонстрували високу ступінь взаєморозуміння та близькість позицій наших держав з найважливіших глобальних питань, що повністю відповідає духу відносин всеосяжного партнерства та стратегічної взаємодії між Росією та Китаєм. С. Вершинін і Ма Чжаосюей підтвердили необхідність підтримки традиційно тісного співробітництва двох країн в ООН і на інших багатосторонніх майданчиках»*⁴².

11 березня прем'єр КНР Лі Кецян заявив: *«Китайська сторона глибоко занепокоєна ситуацією в Україні, ми щиро сподіваємося на її найшвидше врегулювання»,* зробивши застереження, що при вирішенні «українського

⁴¹ О встрече заместителя Министра иностранных дел России И.В. Моргулова с Чрезвычайным и Полномочным Послом КНР в России Чжан Ханьхуэем // Сайт МИД РФ, 10.03.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1803713/

⁴² О консультациях заместителя Министра иностранных дел Российской Федерации С.В. Вершинина с заместителем Министра иностранных дел Китайской Народной Республики Ма Чжаосюем // Сайт МИД РФ, 10.03.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1803743/

питання» Пекін має намір проводити «вільну, незалежну та мирну політику», а «при розбудові двосторонніх відносин ми ніколи не діємо проти третьої сторони». Та додав: «Необхідно докладати максимальних зусиль, щоб підтримати Росію та Україну у подоланні труднощів, припиненні вогню, в проведенні переговорів для дотримання мирного результату»⁴³.

Тим самим Китай демонстрував, що намагався сприяти встановленню перемир'я між Росією та Україною. Але при цьому він чітко давав зрозуміти, що не буде вдаватися до політичного та економічного тиску на Росію. Інструменти тиску Китаю на Україну через фактичне згортання економічної взаємодії також були обмежені, фактично зводившись до того, чи надавати Росії певну допомогу, включаючи військово-технічну.

Скорегований нейтралітет Китаю (друга половина березня – квітень 2022 р.)

13 березня у західних ЗМІ, а згодом і у заявах американських високопосадовців була оприлюднена інформація, що Росія звернулася до Китаю з проханням надати військово-технічну та економічну допомогу російським силам, що задіяні в збройній агресії проти України⁴⁴, і начебто Пекін позитивно відреагував на ці запити. Прогно-

⁴³ Китай призвал к мирному урегулированию конфликта в Украине // Голос Америки, 11.03.2022. <https://www.golosameriki.com/a/china-ukraine/6480346.html>

⁴⁴ Edward Wong, Julian E. Barnes. Russia Asked China for Military and Economic Aid for Ukraine War, U.S. Officials Say // The New York Times, 13.03.2022. <https://www.nytimes.com/2022/03/13/us/politics/russia-china-ukraine.html>

зовано Росія⁴⁵, а згодом і Китай виступили зі спростуваннями цієї інформації. 14 березня офіційний представник МЗС КНР Чжао Ліцзянь назвав її «хибною»⁴⁶, а офіційний представник міністерства оборони Ву Цянь 24 березня – «чутками та наклепом»⁴⁷. Зауважимо, що у своїх заявах китайські спікери робили акценти на тому, що Китай не надавав допомоги Росії, але уникали давати коментарі, чи були російські запити.

Пекіну все ж довелося докласти зусиль на офіційному рівні, щоб переконати Захід у своїй щирості. 14 березня член Державної Ради, міністр закордонних справ Ван Ї провів оперативну телефонну розмову з міністром закордонних справ Іспанії Хосе Мануелом Альваресом і запевнив: *«Деякі сили продовжують наплюжити об'єктивну та справедливу позицію Китаю з українського питання та створювати різного роду хибну інформацію... Китай не є учасником кризи й не хоче, аби санкції торкнулися Китаю»*. Хоча й додав, що *«Китай має право захищати свої законні права та інтереси»*⁴⁸.

На цьому фоні 14 березня в Італії відбулася зустріч радника президента США з національної безпеки Джейка Саллівана та глави канцелярії ЦК КПК із закордонних

⁴⁵ Песков заявив, что РФ не просила военной помощи у КНР для продолжения операции на Украине // Интерфакс, 14.03.2022. <https://www.interfax.ru/russia/828033>

⁴⁶ 2022 年 3 月 14 日外交部发言人赵立坚主持例行记者会, https://www.fmprc.gov.cn/fyrbt_673021/jzhsl_673025/202203/t20220314_10651532.shtml

⁴⁷ 国防部新闻发言人吴谦就乌克兰局势有关问题答问, 24.03.2022. mod.gov.cn/shouye/2022-03/24/content_4907510.htm

⁴⁸ 王毅同西班牙外交大臣阿尔瓦雷斯通电话, 1503.2022. https://www.fmprc.gov.cn/wjbjhd/202203/t20220315_10651724.shtml

справ Яна Цзечі. У центрі обговорення була агресія Росії проти України. Американське повідомлення про перебіг переговорів було дуже лаконічним, але у ньому окремо відзначалося, що сторони *«підкреслили важливість підтримки відкритих ліній зв'язку між США і Китаєм»*⁴⁹. Своєю чергою, МЗС КНР повідомило: *«Сторони провели щире, глибоке і конструктивне спілкування щодо китайсько-американських відносин, а також щодо міжнародних і регіональних питань, які уявляють спільний інтерес, і домовилися спільно реалізовувати консенсус, досягнутий двома главами держав, зміцнювати взаєморозуміння, вирішувати розбіжності, розширяти консенсус і зміцнювати співпрацю з метою розвитку китайсько-американських відносин, повернутися на вірний шлях для здорового і стабільного розвитку»*. Ян Цзечі також зазначив, що ситуація в Україні нині досягла такого стану, якого Китай не хотів би бачити, і додав, що *«китайська сторона усіма силами сприяє переговорам для досягнення миру»*. Водночас у повідомленні відзначалося, що Ян Цзечі знову вказав на необхідність *«з'ясувати історичну причину виникнення української проблеми та відреагувати на раціональні занепокоєння усіх сторін»*. За його словами, варто орієнтуватися на довгострокову перспективу, активно виступати за концепцію загальної, всеосяжної, спільної та сталої безпеки, закликати усі відповідні сторони брати участь у рівноправному діалозі та рухатися до створення збалансованого та стійкого механізму європейської безпеки для

⁴⁹ Readout of National Security Advisor Jake Sullivan's Meeting with Politburo Member Yang Jiechi // The White House, 14.03.2022. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/03/14/readout-of-national-security-advisor-jake-sullivans-meeting-with-politburo-member-yang-jiechi-2/>

підтримки миру в регіоні і на усій планеті у відповідності з принципом неподільної безпеки⁵⁰.

Наступного дня представник МЗС КНР Чжао Ліцзянь заявив: *«Українське питання має складне історичне підґрунтя, широту та довготу. Китай глибоко шкодує про ситуацію, на яку воно перетворилося сьогодні. Українська криза є результатом поєднання складних чинників»*. І при цьому додав: *«Китайські лідери, член Державної Ради і міністр закордонних справ Ван Ї, офіційні особи МЗС, у тому числі прес-секретар МЗС, і відповідні відомства працюють над тим, щоб схилити до миру і сприяти переговорам...»*⁵¹. 15 березня міністру Ван Ї телефонував віце-прем'єр-міністр – міністр зовнішніх справ Нідерландів Вопке Хукстрой, щоб обговорити ситуацію в Україні. Китайська сторона запевнила, що готова співпрацювати з усіма країнами ЄС, включаючи Нідерланди, щоб відіграти конструктивну роль в урегулюванні української кризи. Водночас китайський міністр висловив надію, що *«європейські країни зможуть сісти за стіл переговорів з російською стороною для поглиблення всебічного діалогу, аби обговорити створення збалансованого, ефективного та стійкого механізму європейської безпеки для досягнення довгострокової стабільності в Європі»*⁵².

⁵⁰ Ян Цзечи изложил китайскую позицию по ситуации в Украине // Синьхуа, 15.03.2022. Режим доступа: http://russian.news.cn/2022-03/15/c_1310514905.htm

⁵¹ 2022 年 3 月 15 日外交部发言人赵立坚主持例行记者会// МЗС КНР, 15.3.2022. Режим доступа: https://www.fmprc.gov.cn/fyrbt_673021/jzhsl_673025/202203/t20220315_10651924.shtml

⁵² Ван И провел телефонный разговор с главой МИД Нидерландов// Синьхука, 16.03.2022. Режим доступа: http://russian.news.cn/2022-03/16/c_1310515921.htm

Не визнаючи наявності звернення до Китаю щодо військово-технічної допомоги, Росія відкрито заявляла, що розраховує на китайську політичну підтримку та зменшення негативного впливу міжнародних санкцій. Так, 14 березня в інтерв'ю газеті «Известия» заступник міністра закордонних справ РФ С. Вершинін заявив, що, незважаючи на санкції, Росія продовжить розвивати свою економіку «з опорою на тих друзів та однодумців, які у нас є». І як приклад він навів Китай: «нещодавно я проводив докладні консультації з багатосторонніх питань зі своїм колегою, заступником міністра закордонних справ Китаю (ймовірно, йдеться про відеопереговори 10 березня з Ма Чжаосюем. – Авт.), і бачив, наскільки ми близькі в оцінках тих процесів, які відбуваються у світовій економіці і міжнародних справах. Такі спільні, ті, що співпадають підходи, координація Росії та Китаю на міжнародних майданчиках дуже важливі»⁵³. Подібні заяви лунали і з китайської сторони. Так, 15 березня офіційний представник МЗС КНР Чжао Ліцзьянь зазначив: «Ми наполегливо закликаємо США не завдавати шкоди законним правам та інтересам Китаю у стосунках з Росією. Китай і Росія продовжать нормальну економічну та торгову співпрацю в дусі взаємоповаги, рівності та взаємовигоди»⁵⁴.

Окрім економічної аргументації, Росія вдалася до тверджень, що зараз вона фактично захищає Китай від Заходу.

⁵³ Інтерв'ю заступителя Министра иностранных дел Российской Федерации С.В. Вершинина газете «Известия», 14 марта 2022 года // Сайт МИД РФ, 14.03.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1804480/

⁵⁴ 2022年3月15日外交部发言人赵立坚主持例行记者会 // Сайт МЗС КНР, 15.03.2022. Режим доступа: https://www.fmprc.gov.cn/fyrbt_673021/jzhsl_673025/202203/t20220315_10651924.shtml

16 березня С. Лавров в інтерв'ю телеканалу РБК заявив: «Є багато міркувань, що на Росію зараз «навалилися», тому що вона мало не остання перешкода, яку потрібно подолати перед тим, як зайнятися Китаєм. Сказано «по простому», але у цьому є серйозна правда». Він також згадав про можливість формування глобального російсько-китайського союзу на противагу Заходу: «Як мінімум Китай і Росія, великі цивілізації, не можуть прийняти однополярний світ як даність. У будь-якому випадку буде вибудовуватися якась противага. Хтось буде це робити більш м'яко, а хтось «твердіше». Все одно виникне той самий біполярний світ. Він буде лише предтечею багатополярного світу. Але на довгі роки ми знову створимо два табори»⁵⁵. А 17 березня представник МЗС РФ М. Захарова озвучила таку формулу: «Російсько-китайські відносини всеосяжного партнерства та стратегічної взаємодії за своєю природою самоцінні (постійно це підкреслюємо), мають сильну внутрішню мотивацію та не чутливі до швидкоплинної міжнародної кон'юнктури. Відносини з третіми країнами (і з США зокрема) не мають на них критичного впливу. У нових світових реаліях стратегічний вибір на користь подальшого зміцнення безальтернативний для обох країн»⁵⁶.

Проте попри російські сподівання, Китай діяв гнучкіше. Після оприлюднення підозр про можливу військово-технічну допомогу Росії активізувався посол КНР в

⁵⁵ Інтерв'ю Міністра іностраних дел Російської Федерації С.В. Лаврова телеканалу РБК, Москва, 16 марта 2022 года // Сайт МИД РФ, 16.03.2022. Режим доступу: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1804655/

⁵⁶ Брифінг офіційного представителя МИД Росії М.В. Захарової, Москва, 17 марта 2022 года // Сайт МИД РФ, 17.03.2022. Режим доступу: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1804778/#32

Україні Фань Сяньжун. Вже 14 березня він зустрівся з головою Львівської обласної військової адміністрації Максимом Козицьким (китайське посольство через російське вторгнення було змушено евакуюватися до Львова) і заявив: *«Китай і Україна – це стратегічні партнери... Китай – дружня держава для українського народу. Я як Посол можу з відповідальністю сказати, що Китай завжди буде хорошою силою для України і в економічному, і в політичному плані. Ми завжди будемо поважати вашу державу, розвиватимемо відносини на основі рівності та взаємовигоди. Ми поважатимемо той шлях, який вибирають українці, бо це суверенне право кожного народу»*. І далі додав: *«Китай ніколи не буде нападати на Україну, ми будемо допомагати, зокрема в економічному напрямі... У цій ситуації, яка є нині у вас, будемо чинити відповідально. Ми побачили, наскільки великою є єдність українського народу, а це означає і його силу»*. На це М. Козицький відповів: *«Китай – це глобальна економічно розвинена країна. Нам дуже приємна ваша позиція. Мені хотілось би, щоб ви сказали усім у Китаї, що ми готові до співпраці. Війна завершиться, і ми будемо відбудовувати свою державу. Тому запрошуємо ваші підприємства до нас в Україну. Дякуємо за гуманітарну допомогу та підтримку. Тримайтесь цієї позиції, це може стати містком дружби на віки. Ми не хочемо воювати, хочемо бути господарями на своїй землі і жити в мирі з партнерами, які готові співпрацювати з нами»*⁵⁷. Зазначимо, що за кілька днів,

⁵⁷ «Китай назавжди буде хорошою силою для України і в економічному, і в політичному плані», – Надзвичайний і Повноважний Посол КНР // Сайт Львівської ОДА, 14.03.2022. Режим доступу: <https://loda.gov.ua/news?id=66405>

17 березня, китайський МЗС заявив, що підтримує слова свого посла в Україні⁵⁸.

Проте Київ доволі прохолодно сприйняв сигнали, які транслювалися послом. 15 березня секретар РНБОУ Олексій Данілов заявив наступне: *«Якщо Китай ухвалить рішення підтримувати Росію військовою допомогою, то Третя світова тоді вже буде неминучою. До того ж ми бачили, що на Гонконзькій біржі всі китайські компанії обвалилися вслід за російськими. Якщо китайське керівництво вважає, що вони (розділяють) долю з РФ, то їхнє право. Хай спробують боротися зі всім світом»*⁵⁹.

17 березня Е. Блінкен заявив, що *«Китай вже опинився на неправильному боці історії, коли мова йде про Україну»*⁶⁰. А 18 березня у розвиток зустрічі Дж. Саллівана та Яна Цзечі відбулися переговори Сі Цзіньпіна та Дж. Байдена, на яких китайський лідер заявив: *«Конфлікт в Україні не відповідає нічийм інтересам, а мир і безпека – найдорожча коштовність міжнародного співтовариства»*. Відповідно повідомленню ССТV, Сі Цзіньпін також зазначив: *«Українська криза – це те, чого ми не хочемо бачити»*. У цьому контексті він виступив за співпрацю між КНР и США в глобальному масштабі: *«Разом з двома найбільшими економіками світу ми повинні не тільки вести розвиток китайсько-американських відносин по*

⁵⁸ 2022 年 3 月 17 日外交部发言人赵立坚主持例行记者会 // Сайт МЗС КНР, 17.03.2022. Режим доступу: https://www.fmprc.gov.cn/fyrbt_673021/jzhsl_673025/202203/t20220317_10652719.shtml

⁵⁹ Світ має усвідомлювати – це початок Третьої світової війни – Данілов // Українська правда, 15.03.2022. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/15/7331713/>

⁶⁰ Блінкен: Китай оказался на неправильной стороне истории // Обозреватель. Аз, 17.03.2022. Режим доступу: <https://obozrevatel.az/542/>

вірному шляху, але й брати на себе відповідні міжнародні зобов'язання та докладати зусиль для миру та спокою в усьому світі»⁶¹. У повідомленні Білого дому зазначалося: «Президент Байден докладно розповів про наші зусилля щодо запобігання та подальшого реагування на вторгнення, у тому числі шляхом покладання витрат на Росію. Він описав результати та наслідки, якщо Китай надасть матеріальну підтримку Росії, у той час, як вона здійснює жорстокі напади на українські міста та мирних жителів»⁶². Коментуючи переговори лідерів двох держав та китайську позицію щодо російсько-української війни, міністр Ван Ї заявив: «Позиція Китаю – об'єктивна і чесна і вона знаходиться у відповідності з побажаннями більшості країн світу. Це підтверджує, що Китай знаходиться на правильному боці історії»⁶³. 22 березня Дж. Салліван повідомив, що США не бачать ознак того, що Китай надає Росії військово-технічну допомогу⁶⁴.

Зазначимо, що напередодні та після переговорів Дж. Байдена та Сі Цзіньпіна спостерігалася висока активність посла КНР в РФ Чжан Ханьхуея. 17 березня його прийняв заступник міністра закордонних справ РФ С. Вершинін. Відповідно до протокольного повідомлення:

⁶¹ 與拜登視訊通話 習近平：國家關係不能走到兵戎相向這一步, 18.03.2022. Режим доступу: <https://udn.com/news/story/6809/6175365>

⁶² Білий дім розповів, як Байден попередив лідера Китаю щодо Росії // Українська правда, 18.03.2022. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/18/7332605/>

⁶³ Китай заявив, что находится на правильной стороне истории // Голос Америки, 20.03.2022. Режим доступу: <https://www.golosameriki.com/a/6493037.html>

⁶⁴ В США не увидели признаков поставок китайской военной помощи России // Интерфакс, 22.03.2022. Режим доступу: <https://www.interfax.ru/world/830694>

«відбувся обмін думками з низки актуальних тем російсько-китайської взаємодії на міжнародних майданчиках. З обох сторін був відзначений високий рівень зовнішньополітичної координації між двома країнами»⁶⁵. 18 березня Чжан Ханьхуей зустрівся із заступником міністра оборони РФ Олександром Фоміним (він був членом російської делегації на переговорах з Україною). У повідомленні Міноборони РФ відзначалося: «Переговори були організовані на прохання китайської сторони. Під час зустрічі обговорювалися актуальні питання, які представляли взаємний інтерес»⁶⁶.

А через кілька днів після перемовин Дж. Байдена – Сі Цзіньпіна, 21 березня, Чжан Ханьхуей провів зустріч одночасно з двома заступниками міністра МЗС РФ – С. Вершиніним і А. Руденком (останній був членом російської делегації на переговорах з Україною). Повідомлялося, що *«відбувся обмін думками з низки актуальних тем зовнішньополітичного порядку денного з акцентом на ситуацію навколо України, а також взаємодію на міжнародних майданчиках»⁶⁷. До речі, щодо останніх можна згадати, що 23 березня офіційний представник МЗС КНР Ван Веньбін*

⁶⁵ О встрече заместителя Министра иностранных дел Российской Федерации С.В. Вершинина с Послом Китайской Народной Республики в России Чжан Ханьхуэем // Сайт МИД РФ, 17.03.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1804963/

⁶⁶ Заместитель министра обороны РФ и посол Китая провели переговоры // Silkbridge, 19.03.2022. Режим доступа: <https://silkbridge.info/zamministra-oborony-rf-posol-kitaj-peregovory/>

⁶⁷ О встрече заместителей Министра иностранных дел Российской Федерации С.В. Вершинина и А.Ю. Руденко с Чрезвычайным и Полномочным Послом КНР в России Чжан Ханьхуэем // Сайт МИД РФ, 21.03.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1805485/

заявив, що Китай виступив проти виключення Росії з формату G20 після того, як США підняли це питання⁶⁸.

На цьому фоні на китайському напрямі активізувалася українська сторона. Вже 19 березня радник керівника Офісу Президента України Михайло Подоляк заявив: *«Китай може стати важливим елементом глобальної системи безпеки, якщо ухвалить правильне рішення – підтримати коаліцію цивілізованих країн і засудити варварство РФ. Це шанс сидіти за столом на рівних. Європейці та США мають чітко пояснити Пекіну різницю між 1,6 трлн дол. (товарообіг КНР з країнами Заходу. – Авт.) і 150 млрд дол. (товарообіг КНР з РФ)»*⁶⁹. Невдовзі Д. Кулеба закликав Китай відіграти важливу роль у припиненні війни в Україні: *«Десятиліттями українсько-китайські відносини будуються на взаємній повазі, розумінні та вигоді. Ми поділяємо позицію Пекіна щодо необхідності пошуку політичного рішення війни проти України і закликаємо Китай як глобальну державу відігравати важливу роль у цих зусиллях»*⁷⁰. А 22 березня глава Офісу Президента А. Єрмак, виступаючи у Chatham House, зазначив: *«Провідні країни Заходу і Сходу мусять знайти спільну мову щодо протидії Росії. Китай також є одним із таких світових лідерів. Київ сподівається, що Пекін зможе зіграти більш вагомую роль у припиненні цієї війни»*. Він підкреслив: *«Досі ми бачили нейтральну позицію*

⁶⁸ <https://www.ndtv.com/world-news/russia-is-important-g20-member-cant-be-expelled-by-others-says-china-2838357>

⁶⁹ В ОП радять Китаю засудити війну і нагадують про обсяги торгівлі // Українська правда, 19.03.2022. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/19/7332802/>

⁷⁰ Китай має відігравати важливу роль у врегулюванні ситуації в Україні – Кулеба // Українська правда, 21.03.2022. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/21/7333369/>

Китаю. І, як я вже казав, ми вважаємо, що Китай... повинен грати більш помітну роль в припиненні цієї війни і в розбудові нової глобальної системи безпеки»⁷¹. А. Єрмак також зазначив: «Ми з нетерпінням чекаємо розмови Сі Цзіньпіна з Володимиром Зеленським»⁷². Однак комунікація між В. Зеленським і Сі Цзіньпіном так і не відбулася (станом на початок червня 2022 р.). 23 березня представник МЗС КНР Ван Веньбінь так відповів на питання Bloomberg: «Чому китайські лідери досі не зв'язалися з президентом України Володимиром Зеленським?» – «У даний час Китай підтримує безперервний зв'язок із відповідними сторонами щодо ситуації в Україні»⁷³.

Отже, прямої відповіді на сигнали Києва з боку Пекіна не було. Однак вони пролунали від одного з його найближчих союзників – Пакистану. Прем'єр-міністр країни Імран Хан, виступаючи 22 березня на відкритті 48-ї сесії Ради міністрів закордонних справ Організації ісламського співробітництва, запропонував, щоб ісламські країни та Китай виступили посередниками в російсько-українському конфлікті та спробували домогтися припинення вогню: «Разом з Китаєм ми можемо втрутитися в конфлікт в Європі та спробувати зупинити кровопролиття. Інакше це матиме погані наслідки для решти світу»⁷⁴. Зазначимо, що спеціальним гостем форуму був міністр закордонних

⁷¹ https://www.youtube.com/watch?v=Y_tuOHCXbLo

⁷² https://www.youtube.com/watch?v=Y_tuOHCXbLo

⁷³ 2022 年 3 月 23 日外交部发言人汪文斌主持例行记者会 // Сайт МЗС КНР, 23.03.2022. Режим доступу: https://www.fmprc.gov.cn/fyrbt_673021/jzhsl_673025/202203/t20220323_10654579.shtml

⁷⁴ Pakistan suggests China, Islamic states mediate in Ukraine crisis // Reuters, 22.03.2022. Режим доступу: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/pakistan-pm-suggests-islamic-states-consider-mediating-russia-ukraine-conflict-2022-03-22/>

справ КНР Ван Ї (вперше китайський міністр брав участь у засіданні Ради міністрів закордонних справ Організації ісламського співробітництва). І. Хан висловив свою ініціативу через кілька годин після спільної заяви Китаю та Пакистану про занепокоєння з приводу *«негативного ефекту від західних санкцій щодо Росії»*. Була ще одна важлива деталь – І. Хан здійснив візит до Москви 24 лютого, в день початку російського вторгнення в Україну, попри поради з боку західних партнерів не робити цього. Також зауважимо, що 29 березня (коли у Стамбулі відбувся черговий раунд російсько-українських переговорів за турецького посередництва) І. Хан провів телефонні перемовини з В. Зеленським, на яких запропонував посередництво. Втім, згідно до новинних повідомлень, у цій розмові Китай як можливий посередник не згадувався: *«нейтральні країни, такі як Пакистан, можуть відіграти дієву роль в реалізації зусиль з припинення військових дій та дипломатичному врегулюванні конфлікту»*⁷⁵. Відповідь Києва на цю пропозицію невідома.

На офіційному китайському треку відзначимо інтерв'ю CGTN від 24 березня посла КНР в Україні Фань Сяньжуна, який з приводу російсько-української війни зазначив: *«Для сусідніх країн важливо підтримувати гарні стосунки... У нинішніх обставинах необхідні негайне припинення вогню та початок мирних переговорів»*⁷⁶.

25 березня Сі Цзіньпін провів телефонну розмову з прем'єр-міністром Великої Британії Борисом Джонсоном,

⁷⁵ Имран Хан провел переговоры с Зеленским // Інформаційне агентство Anadolu, 29.03.2022. Режим доступу: <http://surl.li/bqtq>

⁷⁶ Фань Сяньжун: необходимо немедленное прекращение огня и начало мирных переговоров (видео) // Silkbridge, 25.03.2022. Режим доступу: <https://silkbridge.info/fan-sjanzhun-prekrashhenie-ognja-nachalo-peregovorov/>

в якій тема російсько-української війни посіла центральне місце. У китайському повідомленні зазначалося, що Сі Цзіньпін наголосив, що світовому співтовариству треба просувати мирні переговори, щоб створити умови для політичного вирішення українського питання, а також повернення миру в Україну. А *«китайська сторона як і раніше готова грати у цьому відношенні конструктивну роль»*. При цьому звернемо увагу на пасаж, який стосувався оцінки ролі Великої Британії, що виступала одним з найактивніших і послідовних союзників України у протистоянні з Росією. Сі Цзіньпін зазначив, що *«у Китаю та Великої Британії різні шляхи розвитку. Обидві сторони мають зосередитися на стратегії та довгостроковій перспективі, дотримуватися взаємоповаги, зміцнювати діалог та обміни, а також розширювати взаємовигідне співробітництво, дотримуючись відкритої та інклюзивної позиції. Китайська сторона готова вести діалог і співробітництво з британською стороною у відвертій, відкритій та інклюзивній манері»*⁷⁷. Британське повідомлення було значно лаконічнішим: у ньому відзначалося, що розмова тривала майже одну годину и була *«відвертою та щирою»*, а також що сторони домовилися продовжити переговори⁷⁸.

Зазначимо, що в останній декаді березня Росія та Китай зберігали інтенсивну комунікацію у багатосторонніх форматах, а також із тем, які напряму не стосувалися російсько-української війни. 22 березня в режимі відеоконференції відбулася зустріч керівників російської та китай-

⁷⁷ Си Цзиньпин провел телефонный разговор с премьер-министром Великобритании Б. Джонсоном // Синьхуа, 25.03.2022. Режим доступу: http://russian.news.cn/2022-03/25/c_1310529504.htm

⁷⁸ PM call with President Xi Jinping of China: 25 March 2022. <https://www.gov.uk/government/news/pm-call-with-president-xi-jinping-of-china-25-march-2022>

ської делегації в рамках Спільної російсько-китайської комісії з кордону. У протокольному повідомленні, між іншого, відзначалося: *«зустріч відбулася у традиційно дружній і конструктивній атмосфері, властивій російсько-китайським відносинам»*⁷⁹ (можна припустити, що в умовах зростаючої міжнародної ізоляції Росії переговори для китайської сторони були вдалим).

У той же день С. Лавров провів зустріч з главами дипломатичних місій країн БРІКС. У протокольному повідомленні, між іншим, відзначалося: *«Обговорені актуальні питання міжнародного порядку денного з акцентом на ситуацію в Україні та навколо неї. С. Лавров представив докладний аналіз причин української кризи.... Підкреслив, що розв'язана проти Росії безпрецедентна економічна війна, санкційний тиск грубо порушують ключові норми міжнародного права»*⁸⁰. 24 березня С. Лавров прийняв спеціального представника КНР зі справ Корейського півострову Лю Сяоміна⁸¹. Наступного дня Лю Сяомін продовжив консультації щодо ситуації на Корейському півострові із заступником міністра закордонних справ РФ І. Моргуловим⁸².

⁷⁹ О встрече руководителей делегаций в Совместной Российско-Китайской комиссии по границе // Сайт МИД РФ, 24.03.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1806059/

⁸⁰ О встрече Министра иностранных дел России С.В. Лаврова с послами стран БРИКС // Сайт МИД РФ, 22.03.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1805791/

⁸¹ О встрече Министра иностранных дел Российской Федерации С.В. Лаврова со специальным представителем Правительства КНР по делам Корейского полуострова Лю Сяомином // Сайт МИД РФ, 24.03.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1806285/

⁸² О консультациях заместителя Министра иностранных дел Российской Федерации И.В. Моргулова со специальным представителем

На міжнародних майданчиках, зокрема в ООН, Китай відзначився проросійськими голосуваннями. 23 березня представник КНР проголосував за внесений РФ проект резолюції про гуманітарну ситуацію в Україні («за» голосувала ще лише Росія, 13 інших членів Ради Безпеки ООН утрималися, і у підсумку проект був провалений)⁸³. Наступного дня Китай утримався при голосуванні за резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Гуманітарні наслідки агресії проти України», яку підтримали 140 держав, проти виступили п'ять делегацій (Росія, Білорусь, КНДР, Сирія та Еритрея), 38 утримались. Резолюція вимагала, щоб Росія негайно припинила військові дії в Україні, не здійснювала напади на цивільне населення та об'єкти цивільної інфраструктури⁸⁴.

Публічний тиск на Китай здійснювали НАТО та ЄС. У своїй заяві від 24 березня Північноатлантичний Альянс закликав Китай та інші держави утриматися від будь-якої підтримки військових дій РФ, а також не допомагати їй обходити впроваджені міжнародні санкції: *«Ми занепокоєні нещодавніми публічними коментарями офіційних осіб КНР і закликаємо Китай припинити розповсюджувати хибні нарративи Кремля, зокрема про війну та НАТО,*

Правительства КНР по делам Корейского полуострова Лю Сяомином // Сайт МИД РФ, 25.03.2022. Режим доступу: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1806518/

⁸³ Радбез ООН відхилив проект резолюції РФ про гуманітарну ситуацію в Україні // Європейська правда, 24.03.2022. Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/24/7136518/>

⁸⁴ Генеральная Ассамблея ООН приняла резолюцию «Гуманитарные последствия агрессии против Украины» // ООН, 24.03.2022. Режим доступу: <https://news.un.org/ru/story/2022/03/1420532>

та сприяти мирному врегулюванню конфлікту»⁸⁵. 30 березня на онлайн-переговорах верховного представника ЄС з закордонних справ і політики безпеки Жозепа Борреля і міністра закордонних справ Китаю Ван Ї євровичовник акцентував увагу на агресивній війні Росії проти України⁸⁶. За повідомленнями китайської державної газети Global Times, Ван Ї у відповідь зазначив: Китай «глибоко шкодує про те, що військовий конфлікт в Україні все ще триває» та підтвердив відданість КНР досягненню миру. Але при цьому він додав, що екстремальні санкції призведуть лише до взаємної шкоди, ускладнять ситуацію та загострять суперечки. Він також підкреслив, що нечесно та неправомірно змушувати країни та людей, які не залучені в конфлікт, платити за нього⁸⁷.

Відзначимо позитивну реакцію Китаю на стамбульський раунд російсько-українських переговорів 29 березня. Офіційний представник МЗС КНР Ван Веньбінь заявив: *«Ми завжди стверджували, що діалог і переговори – єдиний вірний путь вирішення української кризи. Закликаємо Росію та Україну дотримуватись загальної спрямованості діалогу та переговорів, йти назустріч один одному, досягнути консенсусу з політичного рішення, не допус-*

⁸⁵ Statement by NATO Heads of State and Government // NATO, 24.03.2022. Режим доступу: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts/193719.htm

⁸⁶ China: High Representative/Vice-President Josep Borrell spoke to the State Councillor/Foreign Minister Wang Yi ahead of EU-China summit // European Union, 29.03.2022. Режим доступу: https://www.eeas.europa.eu/eeas/china-high-representativevice-president-josep-borrell-spoke-state-councillorforeign-minister_en

⁸⁷ Extreme sanctions inflict mutual harm, lead to unrelated parties paying for Ukraine crisis: Chinese Foreign Minister // Global Times, 30.03.2022. Режим доступу: <https://www.globaltimes.cn/page/202203/1257167.shtml>

тити подальшої ескалації ситуації та в найкоротші терміни відновити мир»⁸⁸.

На полях стамбульського раунду переговорів неодноразово згадувалася китайська тема. Напередодні британська The Times повідомила, що Туреччина як посередник запропонувала конфліктуючим сторонам використати досвід Китаю та Великої Британії щодо оренди Гонконгу з 1898 по 1997 рр., тобто щоб вийти на мирні домовленості, Україна мала погодитися передати окуповані Крим та ОРДЛО Росії у довгострокову оренду⁸⁹.

За підсумками стамбульського раунду переговорів глава української делегації Д. Арахамія зазначив, що Україна сподівається побачити серед держав-гарантів усіх постійних членів Ради Безпеки ООН включно з Китаєм. По гарячих слідах офіційний представник МЗС КНР Ван Веньбінь уникнув прямої відповіді на питання від російського ТАСС: *«Китай як постійний член Ради Безпеки ООН може бути гарантом російсько-української мирної угоди?»*. З цього приводу Ван Веньбінь зазначив: *«Китай завжди виступав за те, щоб надавати велике значення законним інтересам безпеки усіх країн, і готовий працювати з міжнародним співтовариством, щоб відстоювати загальну, всеохоплюючу, спільну та стійку концепцію безпеки, а також підтримувати встановлення збалансованої,*

⁸⁸ 2022 年 3 月 30 日外交部发言人汪文斌主持例行记者会 // Сайт МЗС КНР, 30.3.2022. Режим доступу: https://www.fmprc.gov.cn/fyrbt_673021/jzhs1_673025/202203/t20220330_10657653.shtml

⁸⁹ Ukraine war: Roman Abramovich skirts sanctions and radar in role as the go-between // The Times, 28.03.2022. Режим доступу: <https://www.thetimes.co.uk/article/ukraine-war-roman-abramovich-skirts-sanctions-and-radar-in-role-as-the-go-between-7cg9vspqk>

ефективної та стійкої європейської безпеки»⁹⁰. Пізніше Д. Арахамія повідомив: «Ми ведемо переговори з КНР через дипломатичні канали. Стан перемовин із Китаєм, напевно, найменш готовий, якщо порівнювати з іншими країнами, які нам допомагають. З ними ми підтримуємо контакти два рази на день, а от із Китаєм усе трохи важче. Думаю, що Китай врешті-решт долучиться. Лідер КНР Сі Цзіньпін зробив заяву про те, що треба надати Україні максимальні умови, щоб наступив мир. Тобто дипломатичною мовою було сказано про те, що вони не заперечують»⁹¹. Проте директор Департаменту Європи МЗС КНР Ван Лутун щодо гарантій безпеки Україні повідомив 2 квітня: «Сторони не обговорювали це питання. Мені невідомо, що ми отримали якийсь запит»⁹². А С. Лавров в інтерв'ю «Сінхуа», коментуючи хід російсько-українських переговорів, зазначив: «У якості одного з можливих варіантів передбачається створення інституту держав-гарантів, серед яких, насамперед, постійні члени Ради Безпеки ООН, включаючи Росію та КНР». Він розповів, що російська сторона ділиться з китайськими дипломатами інформацією про хід переговорів. І додав: «Вдячні Пекіну, як і іншим партнерам БРІКС, за виважену позицію з українського питання»⁹³.

⁹⁰ 2022 年 3 月 30 日外交部发言人汪文斌主持例行记者会. // Сайт МЗС КНР, 30.3.2022. Режим доступу: https://www.fmprc.gov.cn/fyrbt_673021/jzhsl_673025/202203/t20220330_10657653.shtml

⁹¹ https://t.me/David_Arakhmia/26

⁹² В МИД Китая не поступал запрос от Украины по гарантиям безопасности // Silkbridge, 3.04.2022. Режим доступу: <https://silkbridge.info/v-mid-kitaja-ne-postupal-zapros-ot-ukrainy-po-garantijam-bezopasnosti/>

⁹³ Интервью Министра иностранных дел Российской Федерации С.В. Лаврова информационному агентству «Синьхуа» (Китай), 30 ап-

30 березня в м. Туньсі (КНР) на полях третьої конференції міністрів закордонних справ країн-сусідів Афганістану відбулася зустріч С. Лаврова з Ван І. МЗС РФ щодо зустрічі повідомив, серед іншого, наступне: *«Очільники зовнішньополітичних відомств двох країн дали високу оцінку поточному стану російсько-китайських відносин, які продовжують динамічно розвиватися в умовах нестабільної та напруженої зовнішньополітичної ситуації. Обговорили актуальні питання двостороннього порядку денного в контексті реалізації домовленостей лідерів Росії та Китаю. Міністри провели ґрунтовний обмін думками щодо ситуації навколо України. Очільник російського зовнішньополітичного відомства інформував китайського колегу про хід проведення спеціальної військової операції збройних сил РФ і динаміку переговорного процесу з київським режимом. Сторони відзначили контрпродуктивний характер незаконних односторонніх санкцій, впроваджених щодо Росії США та їхніми сателітами»*⁹⁴

Неадекватність російського формулювання наочна тим, що Китай саме тоді готувався до саміту з цими «сателітами» – країнами Євросоюзу, який відбувся 1 квітня. На саміті питання російсько-української війни посідало одне з центральних місць. Сі Цзіньпін наполягав на тому, що Китай і ЄС мають принести більше стабільності у світ, у тому числі у контексті війни в Україні⁹⁵. Прем'єр-міністр

реля 2022 года // Сайт МИД РФ, 30.03.2022. Режим доступу: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1811525/

⁹⁴О переговорах Министра иностранных дел Российской Федерации С.В. Лаврова с Министром иностранных дел Китайской Народной Республики Ван И // Сайт МИД РФ, 30.03.2022. Режим доступу: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1807072/

⁹⁵Xi Jinping: China, EU should bring more stability to a turbulent world // CGTN, 1.04.2022. <https://news.cgtn.com/news/2022-04-01/Chinese-President-Xi-meets-online-with-European-Union-leaders-18SFaJDvDHy/index.html>

Лі Кецянь зазначив, що Пекін буде добиватися миру в Україні «по-своєму»⁹⁶, тоді як європейська сторона не приховувала свого розчарування перебігом переговорів з китайськими лідерами. Верховний представник ЄС з закордонних справ і політики безпеки Жозеп Боррель заявив: *«Це був не зовсім діалог, може був, діалог глухих... ми не мали можливості багато розмовляти про Україну, тай ні про що більше не домовлялися»*⁹⁷. За його словами, Китай не брав на себе зобов'язань впливати на Росію, щоб зупинити її агресію проти України, водночас Пекін окреслював Москві лише одну «червону лінію» – застосування ядерної зброї. У даному контексті відзначимо реакцію офіційного представника МЗС КНР Ван Веньбіня на брифінгу 26 квітня на публічну заяву С. Лаврова про можливий початок ядерної війни: *«Ніхто не хоче, щоб вибухнула третя світова війна. Ми сподіваємося, що відповідні сторони зможуть зберігати холоднокровність та проявити стриманість, запобігти ескалації напруги, як можна скоріше добиватися миру та уникати збільшення ціни для Європи та усього світу. У нинішніх умовах усі сторони мають, в першу чергу, підтримувати діалог і переговори для запобігання розширення та затягування конфліктів»*⁹⁸.

2 квітня директор департаменту Європи МЗС КНР Ван Лутун заявив, що не варто переоцінювати можливості

⁹⁶ China tells EU it will pursue Ukraine peace in its own way// Reuters, 1.04.2022. Режим доступу: <https://www.reuters.com/world/china/eu-push-china-summit-not-help-russia-ukraine-war-2022-03-31/>

⁹⁷ Finbarr Bermingham, EU-China summit was a 'dialogue of the deaf', says top Brussels diplomat // South China Morning Post, 6. <https://sg.news.yahoo.com/eu-china-summit-dialogue-deaf-221913010.html>

⁹⁸ Foreign Ministry Spokesperson Wang Wenbin's Regular Press Conference on April 26, 2022 // Сайт МЗС КНР, 26.4.2022. Режим доступу: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2511_665403/202204/t20220426_10674075.html v

Китаю в здійсненні впливу на Росію – не варто думати, що, якщо Пекін звернеться до Москви з проханням припинити військові дії, вона його послухає. При цьому він запевнив, що Китай не має наміру здійснювати будь-які спеціальні кроки для обходу західних антиросійських санкцій, хоча і буде у подальшому розвивати звичайні торговельні відносини з РФ. Ван Лутун підкреслив, що Європа продовжує торгувати з Росією, тому санкції *«не мають торкатися й звичайних торгових зв'язків Китаю з Москвою»*⁹⁹.

Дійсно, китайські офіційні спікери постійно транслиували майже незмінну позицію щодо російсько-української війни: Китай виступає проти нової «холодної війни», проти «чорно-білого» чи «або друг – або ворог» підходів, закликає до якнайшвидших мирних переговорів і до зупинки військових дій¹⁰⁰, сам же він *«активно підтримує переговори, обговорюючи та працюючи над встановленням миру»*¹⁰¹. У зв'язку з російськими військовими злочинами проти мирного населення в Україні китайська сторона закликала не поспішати з висновками про російську відповідальність за них і наполягала на необхідності дочекатися результатів розслідувань. Окремий акцент робився на тому, що Китай, на відміну від США та НАТО, *«не підливає масла у вогонь»*, тобто, іншими словами, не допо-

⁹⁹ Китай продолжит торговлю с Россией, но не поможет обходить санкции Запада // Интерфакс, 2.04.2022. Режим доступа: <https://www.interfax.ru/world/832769>

¹⁰⁰ Foreign Ministry Spokesperson Zhao Lijian's Regular Press Conference on April 1, 2022 // Сайт МЗС КНР, 1.4.2022. Режим доступа: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2511_665403/202204/t20220401_10663214.html

¹⁰¹ Foreign Ministry Spokesperson Zhao Lijian's Regular Press Conference on April 11, 2022 // Сайт МЗС КНР, 11.4.2022. Режим доступа: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2511_665403/202204/t20220411_10666750.html

магає Росії постачанням зброї. 14 квітня спікер МЗС КНР Чжао Ліцзян окреслив таку загальну формулу китайської позиції: *«Мають бути підтримані суверенітет і безпека України. Необхідно поважати російську законну занепокоєність безпекою. Мають бути захищені мир і стабільність Європи, як і інших країн»*¹⁰².

У розмові 7 квітня з радником президента Франції з закордонних справ Е. Бонне Ван Ї щодо російсько-української війни зазначив: *«...ми вважаємо, що усі сторони мають створювати необхідне середовище та умови для сприяння мирним переговорам, і всі вони мають бути «стимуляторами» для переконання у мирі та просування переговорів, а не «нагнітачами», щоб роздмухувати полум'я»*. Він додав, що українське питання укорінене в незбалансованій європейській безпеці, і її необхідно розбудувати на засадах принципу неподільності безпеки, щоб досягти довготривалої стабільності в Європі. Врешті-решт, Ван Ї зазначив, що *«міжнародне співтовариство повинне об'єднати зусилля та виступити єдиним голосом, щоб спільно впоратися з глобальною нестачею продовольства та гуманітарною кризою, яка може виникнути»*¹⁰³.

20 квітня відбулася телефонна розмова міністрів оборони США та КНР Ллойда Остіна та Вей Фенхе, у центрі якої була ситуація в Україні. Вей Фенхе закликав США утриматися від використання теми України для *«очорнення»* Китаю, а також припинити *«військові провокації»*

¹⁰² Foreign Ministry Spokesperson Zhao Lijian's Regular Press Conference on April 14, 2022// Сайт МЗС КНР, 14.4.2022. Режим доступу: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2511_665403/202204/t20220414_10668055.html

¹⁰³ 王毅同法国总统外事顾问博纳通电话// Сайт МЗС КНР, 7.04.2022. Режим доступу: https://www.mfa.gov.cn/wjzbhd/202204/t20220407_10665556.shtml

навколо Тайваню. У свою чергу, американська сторона закликала Китай не ставати союзником Росії, особливо беручи до уваги, що війна в Україні *«затягується»*¹⁰⁴.

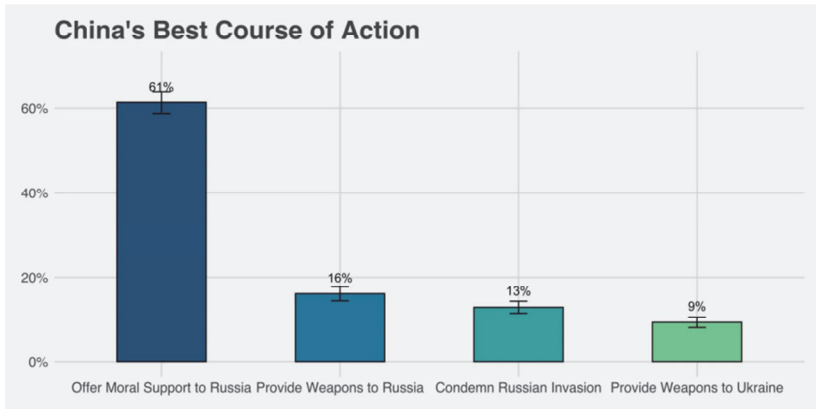
Наприкінці квітня старший науковий співробітник Фонду Карнегі О. Габуєв так описав загальний механізм і логіку тогочасної китайської риторики щодо російсько-української війни: *«Китайські дипломати заготували набір тез, з яких обирають потрібні в залежності від співрозмовника. В розмовах з українськими та західними політиками представники КНР акцентують, що вони виступають за мир, про початок операції дізналися з новин, підтримують територіальну цілісність і суверенітет України, а також не визнають ДНР з ЛНР і не вважають Крим російським. У спілкуванні ж з російськими колегами китайські лідери кажуть, що не підтримують односторонні санкції проти РФ, а також критикують розширення військових альянсів на чолі з США в Європі та Азії. Як показали недавні спроби США та ЄС, змусити Пекін однозначно стати на чийсь сторону не вдається – у відповідь на кожен аргумент представники КНР з ще більшою завзятістю повторюють заздалегідь підготовлені тези. Внутрішня пропаганда в КНР займає бік Росії, але це пояснюється тим, що для Пекіна криза в Україні – просто ще один привід розповісти співгромадянам про деструктивну роль підступної Америки»*¹⁰⁵.

Говорячи про китайську громадську думку, звернемо увагу на результати соціологічного опитування, проведеного

¹⁰⁴ U.S. and China Defense Officials Hold a Rare Call to Discuss Ukraine, Security Issues // Bloomberg, 20.04.2022. Режим доступу: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-04-20/u-s-china-defense-officials-hold-rare-phone-call-wednesday?srnd=premium-europe>

¹⁰⁵ Габуєв А. Друг познається нігде // Коммерсант, 27.04.2022. Режим доступу: www.kommersant.ru/doc/5328153

Carter Center China Focus (проводилось 28.03–05.04.22 р., онлайн, N=4886, автори стверджують, що вибірка репрезентативна для населення Китаю, яке користується інтернетом¹⁰⁶). Воно зафіксувало, що китайське суспільство очікувало на більш активну участь Пекіна у переговорному процесі навколо російсько-української війни, хоча помітними були й проросійські симпатії. Коли респондентам запропонували обрати з чотирьох можливих варіантів дій Китаю, більшість висловилося за надання моральної підтримки Росії (див. **Мал. 1**).

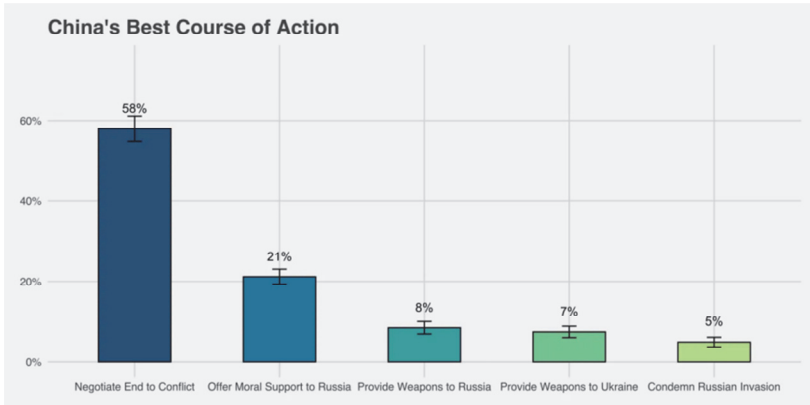

Мал. 1

Коли ж була додана опція «проводити переговори про закінчення конфлікту», вона набрала найбільшу кількість голосів респондентів. При цьому частка тих, хто виступав за допомогу Росії зброєю, скоротилася вдвічі, а тих, хто вважав, що треба допомагати зброєю Україні – усього на

¹⁰⁶ Chinese Public Opinion on the War in Ukrain // US-China Perception Monitor, 19.04.2022 <https://uscnpm.org/2022/04/19/chinese-public-opinion-war-in-ukraine/>

2%. Зауважимо, що розрив між цими групами склав 1% (див. Мал. 2).

Мал. 2.

З цього можна зробити висновок, що китайське суспільство, хоча й має у своїй більшості проросійські настрої, але в цілому виступало за мирне вирішення російсько-українського конфлікту. При цьому серед китайців є стабільне антиросійське (але навряд чи послідовно проукраїнське) ядро.

Відзначимо, що інтенсивність офіційної комунікації між Україною та КНР протягом квітня була низькою. Не було публічних проявів посла КНР в Україні Фань Сяньжуна. У публічному полі зафіксований лише один офіційний українсько-китайський контакт. 4 квітня відбулася телефонна розмова міністрів закордонних справ Дмитра Кулеби і Ван Ї. За її підсумками український міністр написав в Twitter: *«вдячний китайському колезі за солідарність із жертвами серед мирних людей. Ми обоє поділяємо переконання, що припинення війни проти України відповідає інтересам миру, продовольчої безпеки та міжнародної*

торгівлі»¹⁰⁷. В китайських ЗМІ був оприлюднений більш детальний звіт про переговори. Зокрема, Ван Ї заявив, що Китай не переслідує корисливих геополітичних інтересів щодо України та не виявляє байдужості до конфлікту, не кажучи вже про «підливання масла у вогонь». Він підкреслив, що у Китаю є лише одне щире очікування по ситуації в Україні, а саме – мир. Китай вітає мирні переговори між РФ і Україною та закликає обидві сторони бути прихильними до цього. За його словами, Китай зберігатиме об'єктивну та справедливую позицію та продовжить по-своєму відігравати конструктивну роль. Нарешті він додав, що Китай вважає: українська сторона має достатньо мудрості, щоб робити вибір відповідно до фундаментальних інтересів свого народу¹⁰⁸.

Вище українське політичне керівництво у своїй риторичі віддавало перевагу згадуванню Азії загалом, без деталізації по країнах. Так, В. Зеленський на прес-конференції 23 квітня висловив сподівання, що держави Азії змінять своє ставлення до України.: *«Ми змогли змінити свою єдністю і міццю ставлення до України багатьох європейських країн. Я дуже хочу, щоб країни Азії змінили ставлення до України також. Чи я відчуваю, що вони змінили? Ні. Чи вони змінили? Думаю, народи так точно. Народи цих держав прекрасно знають нас. І я відчуваю, що лідери цих країн наближаються до цього»*. Він додав, що якщо раніше азійські країни були історично дуже близькі до Радянського Союзу, а після його розпаду – до Росії як правонаступниці, то зараз Україна це змінює. На його

¹⁰⁷ <https://twitter.com/DmytroKuleba/status/1510940959659470853?cxt=HHwWisC5kYWz-PcpAAAA>

¹⁰⁸ Wang Yi: China does not seek geopolitical interests over Ukraine // CGTN, 4.04.2022. <https://news.cgtn.com/news/2022-04-04/Chinese-Ukrainian-FMs-hold-phone-talks-on-Monday-18XM2nu9t1m/index.html>

думку, лідери азійських країн уже зараз бачать, що *«не можна дозволяти тій чи іншій державі порушувати світовий порядок, не можна забирати чиюсь територію, запроваджувати свої правила в інших країнах і на інших континентах»*¹⁰⁹. Перелік «країн Азії» президент не конкретизував.

У розвиток тези Президента 26 квітня Д. Кулеба закликав українських громадян підключитися до боротьби з російськими наративами і російською дезінформацією *«не в західному світі, за яким ви всі стежите, а у країнах Азії, у країнах Африки, у країнах Латинської Америки... А є інші країни, які не є частиною цієї коаліції, але нам дуже важливо, щоб вони не надавали можливості Росії обходити через них санкції, не продавали їм і не передавали їм зброю, банально не вірили російській брехні. І от із такими країнами ми маємо працювати, доносити до них правду про те, чим насправді є російська агресія»*¹¹⁰.

Відзначимо певну активізацію Тайваню на українському напрямі. Так, 22 квітня МЗС Тайваню повідомило, що відбулися онлайн-переговори мера Києва (а також одночасно глави Київської міської державної адміністрації) Віталія Кличка та міністра закордонних справ Тайваню Джозефа Ву. Останній висловив *«підтримку українцям, що страждають від агресії Російської Федерації»*¹¹¹. Подробиць про

¹⁰⁹ Хочу, щоб країни Азії змінили ставлення до України – Зеленський // Українська правда, 23.04. <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2022/04/23/7341653/>

¹¹⁰ Кулеба закликав українців боротися з дезінформацією Росії в Африці, Азії та Латинській Америці // Гордон, 26.06.2022. Режим доступу: <https://gordonua.com/ukr/news/war/kuleba-zaklikav-ukrajintsiv-borotisja-z-dezinformatsijeju-rosiji-v-afritsi-aziji-ta-latinskij-ameritsi-1606341.html>

¹¹¹ https://twitter.com/MOFA_Taiwan/status/1517444238266744833

обставини переговорів не було, як і не було інформації про те, наскільки це було погоджено з МЗС України. Тут варто нагадати, що у грудні 2021 г. був виданий Указ Президента, який встановив жорсткіший контроль за зовнішніми комунікаціями, а саме – міжнародні переговори мають бути попередньо узгоджені з МЗС і на них має бути присутнім представник міністерства¹¹². Відзначимо також, що реакції китайської сторони на ці переговори не було. До цього варто додати, що за місяць, 31 травня, Джозеф Ву провів відеозустріч з мером Харкова Ігорем Тереховим. Він висловив підтримку українському народу від імені «тайванського народу», а також оголосив, що Тайвань надасть 2 млн дол. міській владі Харкова і по 500 тис. дол. – місцевим органам влади Чернігова, Миколаєва, Сум і Запоріжжя на реконструкцію шкіл та інфраструктури. У повідомленні МЗС Тайваню зазначалося, що І. Терехов запросив Дж. Ву особисто відвідати Харків після перемоги України, щоб *«обмінятися думками щодо плану відбудови міста та українсько-тайванського співробітництва в майбутньому»*¹¹³. Офіційної реакції з боку Києва та Пекіна на ці переговори не було.

Зауважимо, що протягом квітня риторика Заходу стосовно Китаю також еволюціонувала. На початку місяця Пекін все ще закликали до зміни підходів у відносинах з Росією. Урсула фон дер Ляйнен 6 квітня заявляла: *«Китай*

¹¹² Указ Президента України № 671/2021 «Питання координації зовнішньополітичної діяльності держави» // Сайт Президента України, Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/6712021-41005>

¹¹³ 外交部長吳釗燮與烏克蘭哈爾科夫市長視訊通話, 31.05.2022. https://www.mofa.gov.tw/News_Content.aspx?n=95&s=97919

має зайняти чітку позицію»¹¹⁴. 13 квітня міністр фінансів США Джанет Єллен закликала Китай вжити заходів, щоб допомогти покласти край війні в Україні, попередивши, що авторитет Пекіну у світі постраждає, якщо він цього не зробить: «На ставлення світу до Китаю та його готовність до подальшої економічної інтеграції цілком може вплинути реакція Китаю на наш заклик до рішучих дій щодо Росії»¹¹⁵. Однак наприкінці місяця стали лунати «сталеві нотки». Найбільш показовою була заява 27 квітня міністра закордонних справ Британії Елізабет Трасс: «Країни повинні грати за правилами. Китай у тому числі. Пекін не засудив агресію Росії чи її воєнні злочини. У першому кварталі цього року російський експорт до Китаю зріс майже на третину. Вони намагалися тиснути на Литву. Вони коментують, хто повинен, а хто не повинен бути членом НАТО. І вони швидко будують збройні сили, спроможні спрямовувати владні інтереси вглиб території європейського стратегічного інтересу. Але Китай не є невразливим. Говорячи про зростання Китаю як неминуче, ми робимо замість Китаю його роботу. Насправді, їх зростання не є неминучим. Вони не будуть продовжувати зростати, якщо не гратимуть за правилами. Китаю потрібна торгівля з G7. Ми представляємо половину світової економіки. І в нас є вибір. Ми показали на прикладі Росії, який вибір ми готові зробити, коли порушуються міжнародні правила. І ми показали, що готові поставити

¹¹⁴ Глава Єврокомиссії призвала Китай чітко обозначити позицію по ситуації в Україні // Інтерфакс-України, 6.04.2022. Режим доступу: <https://ua.interfax.com.ua/news/political/821612.html>

¹¹⁵ Yellen says China faces consequences if it fails to help stop Russia's war in Ukraine, 13.04.2022. <https://www.reuters.com/world/yellen-says-china-faces-consequences-if-it-fails-help-stop-russias-war-ukraine-2022-04-13/>

пріоритет безпеки та поваги до суверенітету вище короткострокової економічної вигоди. Не в останню чергу тому, що ми знаємо, що ціна бездіяльності вища»¹¹⁶.

У цілому, у квітні наочним стало те, що російсько-українська війна переходить у довготривалу фазу, а позиція Заходу залишається не тільки консолідованою, але й досить рішучою щодо підтримки України та курсу на міжнародну ізоляцію Росії. Відповідно, перед Китаєм постала потреба переосмислити свою позицію щодо російського вторгнення, оцінити його наслідки для Росії, вплив на російсько-китайські відносини та глобальну архітектуру безпеки. У підсумку Пекін дещо оновив зміст свого нейтралітету.

Під знаком «ініціативи про глобальну безпеку» (травень 2022 р.)

Про те, як Пекін реально оцінював російсько-українську війну, яка тривала вже третій місяць, частково дає уявлення доповідь на внутрішньому відеосемінарі співробітника Китайської академії суспільних наук, екс-посла Китаю в Україні (2005–2007) Гао Юйшеня. Тези доповіді було опубліковано 10 травня на порталі ifeng, але незабаром видалено (повний текст див. *Додаток IV*). Відзначимо три оцінки, висловлені Гао Юйшенем:

- *Остаточна поразка Росії – лише питання часу.*
- *Росія не може контролювати, коли і як закінчиться ця війна.*

¹¹⁶ Повернення геополітики: Промова Міністра закордонних справ Великої Британії на Великодньому Обіді Лорда-Мера 2022 року у Менсон Хауз, 27.05.2022. <https://www.gov.uk/government/speeches/foreign-secretarys-mansion-house-speech-at-the-lord-mayors-easter-banquet-the-return-of-geopolitics.uk>

- *Росія буде значно послаблена, ізольована і покарана у політичному, економічному, військовому та дипломатичному плані*¹¹⁷.

Доповідач не торкнувся питання, якою буде китайська стратегія у зв'язку із озвученими прогнозами.

Втім, вже на час виголошення доповіді була озвучена нова китайська концепція – «ініціатива про глобальну безпеку», за допомогою якої Китай намагався обґрунтувати свій нейтралітет і певне дистанціювання від Росії та російсько-української війни. Вперше її висунув Сі Цзіньпін 21 квітня на відкритті щорічного Боаоського азійського форуму (так званий «Східний Давос») (див. **Врізку 5**). У своєму виступі він не згадав ані Росію, ані Україну, ані російсько-українську війну. Проте, говорячи про сучасні виклики глобального управління, лідер КНР зазначив: *«Сьогоднішній світ являє собою добре сконструйовану та органічно вибудовану машину. Спроба зняти з неї будь-яку деталь загрозлива критичним збоєм і найважчими наслідками – причому не тільки для самої машини, але і того, хто наважиться це зробити»*. Очевидно, що під «деталлю» він мав на увазі Росію. Відзначимо також й таку фразу: *«Хотів би особливо відзначити роль великих держав, які мають надати приклад іншим, гідно поводитися в ім'я рівноправності, співпраці, чесності та верховенства закону»*. Нарешті, Сі Цзіньпін, серед іншого, підтвердив: *«Сприятимемо спільній високоякісній реалізації ініціативи «Один пояс, один шлях» на основі високих стандартів, стійкості в інтересах покращення життя людей»* і пообіцяв *«Китай буде неухильно йти шляхом мирного розвитку»*

¹¹⁷ <https://archive.ph/5ycZp#selection-457.0-457.106>

і підтримувати мир у всьому світі, вносити свій внесок у справу глобального розвитку та світопорядку»¹¹⁸.

Врізка 5. «Ініціатива про глобальну безпеку Сі Цзіньпіна», 21 квітня 2022 р., Боаоський азійський форум:

«Необхідно дотримуватися концепції загальної, комплексної, спільної та сталої безпеки, спільно забезпечити мир і безпеку в світі, керуватися принципами поваги суверенітету і територіальної цілісності, невтручання у внутрішні справи, поваги права на самостійний вибір шляхів розвитку та соціального ладу, суворо дотримуватися цілей і принципів Статуту ООН, відмовитися від менталітету «холодної війни» та односторонніх дій, не допустити блокового чи конфронтаційного мислення, приділяти належну увагу раціональним занепокоєнням кожної країни із гарантій безпеки, дотримуватися принципу неподільності безпеки на користь формування збалансованої, ефективної та сталої системи безпеки, не допустити спроб забезпечити власну безпеку за рахунок безпеки інших, врегулювати міждержавні розбіжності та суперечки мирним шляхом через діалог та переговори, вітати всі зусилля для мирного врегулювання кризи без застосування подвійних стандартів, односторонніх санкцій та «довгорукого закону»¹¹⁹, комплексно підходити до питань традиційної та нетрадиційної безпеки, об'єднувати зусилля у протидії регіональним конфліктам та проблемам глобального масштабу, таким як тероризм, зміна клімату, кібербезпека та біологічна безпека».

¹¹⁸ Объединение усилий для преодоления вызовов во имя прекрасного будущего. Речь на церемонии открытия ежегодного совещания Боаоского азиатского форума – 2022. Председатель Китайской Народной Республики Си Цзиньпин, 21.04.2022. https://www.fmprc.gov.cn/rus/zxxx/202204/t20220421_10671097.html

¹¹⁹ «Довгорукий закон» в китайській риторичі це практика розповсюдження зарубіжними країнами норм свого внутрішнього законодавства на китайські економічні об'єкти та громадян.

У подальшому китайські офіційні спікери докладали зусиль для просування «ініціативи про глобальну безпеку». 6 травня заступник міністра закордонних справ КНР Ле Юйчен виступив із програмною промовою щодо *«китайського вирішення проблем міжнародної безпеки»* на конференції *«У пошуках миру та сприяння розвитку: онлайн-діалог з аналітичними центрами з 20 країн світу»* (Global 20 Think Tank). Він розкритикував спроби покласти відповідальність за російсько-український конфлікт на Китай. При цьому він назвав *«абсурдними аргументами»* та *«хибною інформацією»* інтерпретації китайсько-російської спільної заяви від 4 лютого 2022 р., що *«дружба між двома країнами не має меж, а співпраця не обмежується»*, як *«попереднє знання»* Китаю про плани російського вторгнення та *«схвалення»* «спеціальної воєнної операції» Росії проти України. Ле Юйчен наполягав: *«Китай не є ані стороною, ані винуватцем, чому Китай повинен нести відповідальність за конфлікт між Росією та Україною? Китайсько-російські відносини засновані на принципах неприєднання, неконфронтації та ненаціленості на треті сторони і не піддаються впливу третіх сторін»*. Значною мірою відштовхуючись від китайського бачення російсько-української війни, Ле Юйчен сформулював п'ять принципів «глобальної безпеки»:

1) *«наполягати на дотриманні міжнародного права та загальноновизнаних норм міжнародних відносин, а також протистояти втручанню в міжнародні правила з використанням внутрішніх законів і правил»;*

2) *«дотримуватися принципу неподільності безпеки, і ми не повинні жертвувати безпекою інших країн заради власної безпеки»*. Тут китайський дипломат зробив таке зауваження – *«заганяти ядерну державу в кут – усе одно, що ціпком тикати в око ведмедеві, звичайно, ведмідь не заспокоїться»;*

3) «підтримувати єдність і співпрацю міжнародного співтовариства, виступати проти блокової політики та ідеологічної конфронтації»;

4) «ми повинні наполегливо виступати проти односторонніх санкцій і не можемо перетворити локальну кризу на глобальну»;

5) «наполягати на підтримці безпеки та стабільності в Азійсько-Тихоокеанському регіоні та не допускати війни та хаосу в Азійсько-Тихоокеанському регіоні». Тут дипломат також зазначив: «Українська криза нагадує нам про необхідність цінувати мир, підтримувати мир та твердо керувати своєю долею власними руками»¹²⁰.

У травні в рамках реалізації «ініціативи про глобальну безпеку» Китай активізувався у західному напрямі. Якщо на саміті КНР-ЄС китайські лідери не демонстрували бажання обговорювати тему російсько-української війни, то з початку травня вони стали приділяти цьому питанню суттєво більше уваги. 9 травня на відеопереговорах з канцлером Німеччини О. Шольцем Сі Цзіньпін заявив: «Важливо докласти всіх зусиль, щоб не допустити загострення чи розширення конфлікту до точки неповернення». За його словами, «Китай підтримує Європу у її позитивній ролі у просуванні мирних переговорів та, зрештою, у створенні збалансованої, ефективної та сталої архітектури європейської безпеки». Він зазначив, що «Китай по-своєму працює над зміцненням миру та розрядкою напруженості»¹²¹. Сі Цзіньпін також висловився за активні кроки Євросоюзу,

¹²⁰ 踐行全球安全倡议，维护世界和平安宁，6.05.2022

https://www.fmprc.gov.cn/wjbxw_new/202205/t20220506_10682598.shtml

¹²¹ President Xi Jinping Has a Virtual Meeting with German Chancellor Olaf Scholz, 9.05.2022. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/202205/t20220509_10683558.html

нагадавши, що від ситуації в Україні залежить безпека європейських країн¹²². А наступного дня у півторагодинній розмові Сі Цзіньпін обговорював ситуацію в Україні з президентом Франції Е. Макроном. Він підкреслив повагу до територіальної цілісності України та необхідність домогтися режиму припинення вогню¹²³. Дані заяви китайського лідера були позитивно оцінені в Україні. Радник керівника Офісу Президента О. Арестович акцентував увагу на тому, що територіальна цілісність України включає Крим і Донбас, і зробив висновок, що *«Китай зробив свій вибір»*. І навіть додав: *«Це означає, що китайське керівництво провело консультації і зробило висновок, що за результатами цієї війни Україна може звільнити всю свою територію»*¹²⁴.

18 травня відбулися чергові переговори радника президента США з національної безпеки Дж. Саллівана та глави канцелярії Комісії ЦК КПК Яна Цзечі. Прес-служба Білого дому повідомила, що обговорювалися питання регіональної безпеки та нерозповсюдження, а також війна Росії з Україною та конкретні теми у відносинах США та Китаю¹²⁵.

У цей же день МЗС Китаю розповсюдило заяву Сі Цзіньпіна (формально вона була приурочена до 70-річчя створення Китайського комітету сприяння розвитку між-

¹²² Си Цзиньпін указав Шольцу на необхідність востановлення мира на Украине // ТАСС, 9.05.2022. Режим доступу: <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14582775>

¹²³ Си Цзиньпін и Эммануэль Макрон провели переговоры по Украине // SilkBridge, 11.05.2022. Режим доступу: <https://silkbridge.info/si-czinpin-makron-peregovory-po-ukraine/>

¹²⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=OcSdqg6bLPA>

¹²⁵ Представители США и КНР обсудили спецоперацию России на Украине // ТАСС, 18.05.2022. Режим доступу: <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14662189>

народної торгівлі), у якій зазначалося, що формування на міжнародній арені невеликих угруповань країн замість розвитку багатосторонньої дипломатії підштовхне світ до розколу та конфронтації. Він закликав світове співтовариство дотримуватися принципу справжньої багатосторонності у міжнародних відносинах, який ґрунтується на колективному ухваленні рішень. *«Ми повинні дотримуватися діалогу без конфронтації, руйнувати стіни, а не зводити їх, об'єднуватися, а не розривати зв'язки, дотримуватися інклюзивності, а не винятковості»*¹²⁶.

24 травня спеціальний представник МЗС КНР по Європі У Хунбо в Брюсселі зустрівся з представниками Європейської Ради та Єврокомісії – заступником генерального секретаря Енріке Мором і керівним директором Азійсько-Тихоокеанського регіону Гуннармом Вигандом. Як зазначив у Twitter Е. Мора, відбулася *«довга, плідна розмова про двосторонні відносини та позиції щодо російської агресії проти України, а також про інші питання, які становлять спільний інтерес»*¹²⁷. Крім Бельгії до тритижневого туру У Хунбо входило відвідування Румунії, Франції, Чехії, Угорщини, Німеччини, Кіпру та Італії. При цьому не йшлося про кардинальну зміну курсу. Як зазначав один з німецьких дипломатів: *«Немає жодних ознак того, що стратегічний напрямок, який був визначений Сі, є предметом обговорення»*¹²⁸.

¹²⁶ Си Цзиньпин: объединение стран в небольшие группировки приведет мир к конфронтации // ТАСС, 18.05.2022. Режим доступу: <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14661859>

¹²⁷ https://twitter.com/enriquemora_

¹²⁸ Noah Barkin, Watching China in Europe – June 2022. 1.06.2022. Режим доступу: <https://www.gmfus.org/news/watching-china-europe-june-2022>

26 травня міністр Ван Ї провів онлайн-переговори з міністром закордонних справ Німеччини Анналеною Бербок¹²⁹ і з новопризначеною міністром закордонних справ Франції Катрін Колонною¹³⁰. В обох комунікаціях обговорювалося й питання російського вторгнення в Україну. Ван Ї зазначив: *«Ситуація в Росії та Україні досягла нового роздоріжжя. З одного боку, конфлікти розвиваються у довготривалому та складному напрямку. З іншого боку, заклики до миру посилюються, накопичуються спроби схилити до миру та переговорів»*. Він також зазначив необхідність «зеленого коридору» для експорту зерна з України та РФ. Ван Ї повторив тезу, що Китай сприяє встановленню миру по-своєму і додав: *«Вкрай важливо, щоб усі сторони сформували спільні сили та зробили більше дій, що сприяють встановленню миру та сприянню переговорам ...»*. В контексті останнього відзначимо, що за два дні, 28 травня, О. Шольц та Е. Макрон провели телефонні переговори з В. Путіним, але чи був у цьому прямий вплив китайського фактору, сказати складно.

Оновлений нейтралітет Китаю, який ґрунтувався на «ініціативі про глобальну безпеку», був помітним й на двосторонніх треках – китайсько-російському та китайсько-українському. Символічною демонстрацією оновленого підходу Китаю став такий крок: 30 квітня інформаційне агентство «Сінхуа» оприлюднило два інтерв'ю – Д. Ку-

¹²⁹ China and Germany must cooperate to help stabilise the world against pandemic and economic woes: Wang Yi, 25.05.2022. <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3179073/china-and-germany-must-cooperate-help-stabilise-world-against>

¹³⁰ 王毅同法国新任外长科隆纳通电话, 26.05.2022 https://www.fmprc.gov.cn/wjbjzhd/202205/t20220526_10692799.shtml

леби¹³¹ та С. Лаврова¹³². Агентство підкреслювало, що інтерв'ю бралися у письмовому форматі, тобто питання були чітко сформульовані китайською стороною. Невідомо, скільки питань було початково, але у фінальному варіанті кожен із спікерів надав відповіді на чотири. Два питання були практично ідентичні – про гуманітарні аспекти війни і про хід російсько-українських переговорів. А два питання у кожного із спікерів суттєво відрізнялися. Російського міністра запитали про «сутність української кризи» та про західні санкції через «військову спецоперацію». А ось питання до українського міністра містили докладне викладення китайської офіційної позиції, лише після цього йшли уточнення, що з цього приводу думає Україна про майбутню систему міжнародної безпеки та про роль Китаю у «врегулюванні української кризи» (див. Табл. 3). На брифінгу 5 травня представник МЗС КНР Чжао Ліцзянь привернув увагу журналістів до одночасної публікації двох інтерв'ю міністрів і в цьому контексті навіть заявив: «*І Росія, і Україна цінують справедливу та об'єктивну позицію Китаю щодо українського питання*»¹³³.

¹³¹ 乌克兰外长德米特里·库列巴接受新华社专访, http://www.news.cn/world/2022-04/30/c_1128610853.htm

¹³² Министр иностранных дел России Сергей Лавров дал эксклюзивное интервью Синьхуа// Синьхуа, 30.04.2022. Режим доступа: <https://russian.news.cn/20220430/07c112fead63406893ade40f3d90bb99/c.html>

¹³³ 2022年5月5日外交部发言人赵立坚主持例行记者会 https://www.fmprc.gov.cn/fyrbt_673021/jzhsl_673025/202205/t20220505_10681886.shtml

Таб. 3. Порівняльний аналіз питань «Сінхуа» до глав МЗС України та РФ

Питання Д. Кулебі	Питання С. Лаврову
<p>Ситуація в Україні дійшла тієї точки, яку Китай не хотів побачити. Китай вважає, що за кризою в Україні стоїть проблема європейської безпеки, Україна мала б бути мостом між Сходом та Заходом, а не передовою конфронтації між великими державами. Китай виступає за рівноправний діалог між країнами, дотримується концепції неподільності безпеки, аби зрештою сформуванню збалансований, ефективний та стійкий механізм європейської безпеки. Які Ваші пропозиції щодо досягнення довгострокового миру та безпеки в Україні та Європі, а також створення механізму європейської безпеки, який відповідатиме життєво важливим інтересам усіх європейських країн?</p>	
	<p>Як Ви думаєте, у чому сутність української кризи? Що може зробити міжнародне співтовариство, щоб вирішити цю проблему?</p>
<p>Китай завжди підтримував і заохочував усі дипломатичні зусилля, які сприяють мирному вирішенню кризи в Україні, і виступав за те, аби усі сторони виявляли стриманість та уникали подальшого по-</p>	

<p>гіршення ситуації та виникнення масштабної гуманітарної кризи. Китай неодноразово активно виступав за мирне врегулювання кризи в Україні та надав багато екстреної гуманітарної допомоги українській стороні. Як ви оцінюєте роль Китаю у вирішенні кризи в Україні?</p>	
<p>Які заходи вжив український уряд для захисту громадян України та іноземних громадян?</p>	<p>Які заходи вжила Росія для захисту життя та майна мирних мешканців і які зусилля вжиті для налагодження гуманітарних коридорів?</p>
	<p>Відколи почалася спеціальна військова операція, західні країни прийняли безліч беспрецедентних санкцій проти Москви. Як Ви вважаєте, як ці санкції вплинуть на Росію? Які основні контрзаходи зробила Ваша країна? Є повідомлення про те, що настала нова «холодна війна» – яка ваша думка?</p>
<p>Переговори між Україною та Росією привернули міжнародну увагу. Які основні перешкоди виникли під час переговорного процесу? Як би ви оцінили перспективу мирної угоди між двома сторонами? Яку роль Україна має відігравати між Росією та Заходом у майбутньому?</p>	<p>Російсько-українські переговори привернули велику увагу світової спільноти. Якими є основні перешкоди на шляху переговорів в даний час? Як ви бачите перспективу мирного договору між двома сторонами? Які двосторонні відносини Росія має намір налагодити з Україною в майбутньому?</p>

Що стосується змістовної частини обох інтерв'ю, то звернемо увагу на наступне. С. Лавров відзначив, що висунута Сполученими Штатами Індо-Тихоокеанська стратегія має *«яскраво виражену антикитайську спрямованість»*. Крім того, він згадав тезу, яку висловив Сі Цзіньпін на Боаоському азійському форумі про *«принцип неподільної безпеки»*, а також повідомив, що російська сторона ділиться з китайськими дипломатами інформацією про хід переговорів з Україною та висловив вдячність Пекіну, як і іншим партнерам по БРІКС, за *«виважену позицію щодо українського питання»*. Акцентів на російсько-китайських відносинах С. Лавров не робив. Д. Кулеба, навпаки, значну своїх відповідей присвятив баченню та очікуванням Києва від Пекіна, а саме:

- *«...у нас немає жодних сумнівів, що китайська сторона не хоче, щоб ситуація в Україні розвивалася так, якою вона є сьогодні. Ми також вважаємо, що ця війна не відповідає інтересам Китаю. Глобальна продовольча криза та економічні проблеми, викликані вторгненням Росії на територію моєї країни, становлять серйозну загрозу для економіки Китаю. Я вважаю, що ваші експерти ретельно дослідили цю загрозу»*.
- *«Кожна країна, зокрема Китай, прагне глобальної стабільності. Зрештою, міжнародна торгівля та контакти між людьми можуть розвиватися краще лише в умовах стабільності. Стабільність є запорукою успішної реалізації глобальних проєктів, зокрема таких як ініціатива «Один пояс, один шлях», запропонована керівництвом Китаю. Росія вже підрвала цю ініціативу»*.
- *«Я знаю, що Китай завжди прихильний до такої взаємовигідної співпраці й дуже доброзичливо ста-*

висься до України... Я також хотів би висловити подяку китайській стороні за її позицію щодо запобігання подальшій ескалації ситуації...».

- *«Ми поважаємо п'ять принципів мирного співіснування, і я також вважаю, що нинішня позиція Китаю заснована на цій мирній традиції. Відповідальна позиція Китаю – не переслідувати геополітичних цілей і не підливати масла у вогонь у війні Росії проти України».* Показово, що тут Д. Кулеба дослівно повторив китайські офіційні формулювання, під якими малося на увазі ненадання військово-технічної допомоги Росії, тоді як західна військова допомога Україні трактувалася Пекіном саме як «підливання масла у вогонь».
- *«Україна є частиною великої європейської сім'ї, але так само має гарні відносини, що ґрунтуються на взаємній повазі, з Китаєм та іншими країнами Азії».*

На початку травня глава Офісу Президента А. Єрмак повідомив, що Пекін поки що публічно не висловлює готовності брати участь у гарантіях безпеки для України, проте контакти щодо цього питання з ним є. Він висловив надію, що коли з'явиться якийсь чорновий варіант угоди, *«тоді Китай може включитися»*, іншими словами тоді, коли вже буде знайдений певний компроміс між усіма сторонами. А. Єрмак додав: *«Китай – серйозний гравець на міжнародній арені, у нас найбільший товарообіг з ними, і я вважаю, і для Китаю, й для України це було б важливо. Але це буде позиція суверенної держави»*¹³⁴.

¹³⁴ Андрій Єрмак: Ми нашою незалежністю, суверенітетом і територіями не торгуємо // РБК-Україна, 6.05.2022. Режим доступу: <https://www.rbc.ua/ukr/news/andrey-ermak-sistema-garantiy-bezopasnosti-1651757703.html>

На російському напрямі Пекін зберігав компліментарну до Москви риторику та транлював оптимізм щодо перспектив двосторонніх відносин. На початку травня посол КНР в РФ Чжан Ханьхуей дав два інтерв'ю (у письмовому форматі) російським ЗМІ. 1 травня вийшло політичне інтерв'ю телеканалу Russia Today з нагоди 25-річчя публікації «Спільної китайсько-російської заяви про багатоплярність світу та встановлення нового міжнародного порядку». Посол, як і до російського вторгнення в Україну, продовжував запевняти, що при Сі Цзіньпіні та В. Путіні відносини між державами вступили в найкращий період в історії. А також пообіцяв: *«Ми будемо щиро втілювати в життя консенсус, досягнутий главами двох держав, і стояти пліч-о-пліч, підтримувати один одного спина до спиною і приносити світові більше «китайсько-російської мудрості» та «китайсько-російських рішень»*¹³⁵. Відзначимо, що й російська сторона публічно дзеркально оцінювала міждержавні відносини. Так, 14 травня С. Лавров заявив: *«російсько-китайські відносини – найкращі за всю їх історію»*¹³⁶.

5 травня інформаційне агентство ТАСС оприлюднило економічне інтерв'ю Чжан Ханьхуея. У ньому проголошувалося, що ВТС КНР та РФ триватиме *«на більш високому рівні і у більш широких масштабах»*, а енергетичне співробітництво буде плідно розвиватися *«у цілях досягнення взаємодоповнюваності переваг двох країн та взаєм-*

¹³⁵ 张汉晖大使接受俄罗斯 RT 电视台书面专访, 1.05.2022. http://ru.china-embassy.gov.cn/chn/sghd/202205/t20220501_10681099.htm

¹³⁶ Выступление Министра иностранных дел Российской Федерации С.В. Лаврова на XXX Ассамблее Совета по внешней и оборонной политике, Москва, 14 мая 2022 года // МИД РФ, 17.05.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1813377/

ного виграшу». Посол визнав, що західні санкції проти Росії дійсно ускладнили китайсько-російську ділову співпрацю, і тому закликав *«активізувати контакти та координацію для усунення труднощів у торгових розрахунках і логістиці»*. Але при цьому наголосив, що про відмову від долара чи євро не йдеться, назвавши розрахунки в національних валютах *«корисним доповненням до діючої системи двосторонніх торговельних операцій»*¹³⁷.

Крім проросійської риторики, Китай продовжив підтримувати Росію на міжнародних майданчиках. Так, 12 травня його представник проголосував проти резолюції Ради ООН з прав людини щодо розслідування порушень РФ прав людини в Україні (документ підтримали 33 держави, 12 утрималися, проти виступила також Еритрея)¹³⁸. Представник МЗС КНР пояснив таку позицію «політизацією», «конфронтацією», «подвійними стандартами» та «вибірковістю» в роботі Ради. Проте, одночасно він нагадав, що Китай поважає суверенітет і територіальну цілісність усіх країн, включаючи Україну¹³⁹.

Звернемо увагу на відсутність протягом травня у публічному полі інформації саме про двосторонні російсько-китайські політичні комунікації. Водночас КНР і РФ дуже активно взаємодіяли у багатосторонніх форматах. 17 травня відбулася консультативна нарада (у форматі відеокон-

¹³⁷ Посол КНР в РФ: продвинем военно-техническое сотрудничество на новый уровень // ТАСС, 5.05.2022. Режим доступу: <https://tass.ru/interviews/14554551>

¹³⁸ Рада з прав людини ООН проголосувала за розслідування ймовірних порушень РФ прав людини в Україні // Інтерфакс-Україна, 12.05.2022 Режим доступу: <https://interfax.com.ua/news/general/831775.html>

¹³⁹ Foreign Ministry Spokesperson Zhao Lijian's Regular Press Conference on May 13, 2022 https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/xwfw_665399/s2510_665401/2511_665403/202205/t20220513_10685941.html

ференції) з Близького Сходу на рівні заступників міністрів закордонних справ БРІКС¹⁴⁰. 18 травня у Москві за міністра закордонних справ РФ І. Моргулов провів консультації з генеральним секретарем ШОС Чжан Міном. У протокольному повідомленні серед іншого згадувалося обговорення *«перспектив подальшого розширення складу ШОС, укріплення її взаємодії з партнерськими багатосторонніми об'єднаннями, насамперед ООН, ОДКБ, СНД, ЄАЕС, а також АСЕАН»*, а також, що особлива увага була приділена питанням підвищення ефективності роботи Секретаріату ШОС в інтересах подальшої консолідації організації та укріплення її міжнародних позицій¹⁴¹. Того ж дня Чжан Міна прийняв С. Лавров¹⁴². А 26 травня І. Моргулов узяв участь в 17-му засіданні Форуму ШОС¹⁴³.

19 травня відбулася онлайн-зустріч глав МЗС БРІКС. На ней Ван Ї запропонував розпочати процес розширення БРІКС, принаймні виробити відповідні критерії та процедури для цього. Зазначимо, що у своєму виступі китай-

¹⁴⁰ О консультациях заместителей министров иностранных дел/специальных представителей стран БРИКС по проблематике Ближнего Востока и Северной Африки // МИД РФ, 17.05.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1813698/

¹⁴¹ О консультациях заместителя Министра иностранных дел Российской Федерации И.В. Моргулова с Генеральным секретарем Шанхайской организации сотрудничества Чжан Мином // МИД РФ, 18.05.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1813761/

¹⁴² О встрече Министра иностранных дел Российской Федерации С.В. Лаврова с Генеральным секретарем ШОС Чжан Мином // МИД РФ, 18.05.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1813868/

¹⁴³ Об участии заместителя Министра иностранных дел Российской Федерации И.В. Моргулова в заседании Форума ШОС // МИД РФ, 26.05.2022. Режим доступа: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1814818/

ський міністр згадав і російсько-українську війну: *«Країни БРІКС повинні і надалі дотримуватися незалежності, об'єктивності та неупередженості, виступати за мир, робити все можливе для миру та підтримувати Росію і Україну у досягненні миру шляхом діалогу та переговорів»*¹⁴⁴. При цьому Ван Ї закликав НАТО та ЄС розпочати всеосяжний діалог з Росією¹⁴⁵. Зазначимо дещо не-виразну реакцію Росії на китайську ініціативу розширити БРІКС. 25 травня представник МЗС РФ Марія Захарова зазначила, що з одного боку, *«ми таку ініціативу підтримуємо»*, але з іншого боку, *«тема розширення – об'ємна та багатопланова»* і *«не така проста, як здається»*¹⁴⁶. Враховуючи, що Росія зазвичай з пафосом та показним ентузіазмом оцінює всілякі незахідні формати, тут проглядаються скептичні нотки.

Явним винятком з показної китайської нейтральності стало 13-годинне повітряне патрулювання над акваторіями Східно-Китайського та Японського морів 24 травня авіагрупи стратегічних бомбардувальників «Хун-6К» ВПС НВАК та стратегічних ракетноносців Ту-95МС ВКС Росії. Обидві сторони наголосили, що патрулювання пройшло у рамках реалізації положень плану військового співробіт-

¹⁴⁴ 王毅主持金砖国家外长会晤, 29.05.2022. https://www.fmprc.gov.cn/wjzbzhd/202205/t20220519_10689661.shtml

¹⁴⁵ Глава МИД КНР: попытки достичь абсолютной и единоличной безопасности не увенчаются успехом // ТАСС, 19.05.2022. Режим доступу: <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14674565>

¹⁴⁶ Брифинг официального представителя МИД России М.В. Захаровой, Москва, 25 мая 2022 года // МИД РФ, 25.05.2022. Режим доступу: https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1814705/

ництва на поточний рік і не спрямоване проти третіх країн^{147, 148}.

Як і у випадку з Росією, у травні не фіксувалося публічних українсько-китайських офіційних контактів. А ось наприкінці місяця В. Зеленський вперше з початку російського вторгнення прокоментував позицію КНР. 24 травня в інтерв'ю японському виданню NHK він її розкритикував: *«Китай зараз займає позицію, що окупувати територію інших країн – це нормально»*. І додав, що Китаю не варто *«об'єднуватися»* з Росією¹⁴⁹. Наступного дня В. Зеленський, виступаючи на Українському сніданку в рамках Всесвітнього економічного форуму в Давосі, так описав китайську позицію: *«Думаю, Китай вибрав політику бути осторонь на сьогоднішній момент. Вважаю, що Україну влаштовує ця політика. Це краще, ніж допомагати Росії у будь-якому випадку. Хочеться вірити, що за спиною Китаю не проводиме іншу політику. Тому нас влаштовує цей статус-кво»*. Він висловив сумніви у тому, що Китай буде підштовхувати РФ закінчити війну, але додав: *«Я не бачу поки що кроків, які б Китай робив проти України. Але, на жаль, не бачу і підтримки, і питання не тільки в мені, наше суспільство також цього не бачить, хоча є історія досить непогана та довга між країнами. Хотілося б мати перевагу у цих відносинах у порівнянні з РФ»*. На думку

¹⁴⁷ ВКС РФ и ВВС Китая провели воздушное патрулирование в Азиатско-Тихоокеанском регионе // ТАСС, 24.05.2022. Режим доступу: <https://tass.ru/armiya-i-opk/14712785>

¹⁴⁸ Китай заявил, что патрулирование ВВС КНР и РФ над Японским морем было стратегическим // ТАСС, 24.05.2022. Режим доступу: <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/14714115>

¹⁴⁹ Зеленський прокоментував мовчазну підтримку Китаєм нападу РФ на Україну// Українська правда, 24.05.2022. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/24/7348323/>

Президента України, Китаю чогось не вистачає, зокрема, інших відносин із США. *«Думаю, США можуть впливати на відносини з Китаєм, і потім все це впливатиме на Росію»*¹⁵⁰.

Отже, за три місяці з початку широкомасштабного російського вторгнення про «стратегічне партнерство» України та Китаю вже не згадується. Наочним є значний регрес у двосторонніх відносинах. На період активних військових дій Київ влаштовує крихкий китайський нейтралітет, хай і з проросійськими сентиментами, а самотужки вплинути на позицію Пекіна у нього немає ресурсів. Однак, вочевидь, Китаю вже зараз треба розмірковувати, як надолужити втрачене у відносинах з Україною через російську агресію.

Підсумки

Вторгнення Росії в Україну навряд чи було сюрпризом для КНР. Але його масштаб, а згодом і провал російського бліцкригу та потужні міжнародні антиросійські санкції стали для Пекіна неприємною несподіванкою. До певної межі російсько-українська війна була політично вигідною Китаю – він ставав ще більш значущим партнером, як для Росії, так і для Заходу. Однак затягування війни, не кажучи вже про її подальшу ескалацію, несло для нього суттєві виклики – принаймні у збереженні внутрішньоекономічної стабільності, а у подальшому – у питаннях продовольчої безпеки, а також для його зовнішньополітичної репутації як надійного стратегічного партнера. Крім того, вже зараз

¹⁵⁰ Китай избрал политику быть в стороне от войны, Украину это устраивает – Зеленский // Silkbridge, 25.05.2022. Режим доступу: <https://silkbridge.info/kitaj-izbral-politiku-byt-v-storone-ot-voyny-ukrainu-jeto-ustrivaet-zelenskij/>

очевидно, що зусилля та ресурси, вкладені КНР у розвиток ініціативи «Поясу і Шляху» через території Росії та Білорусі, стали марними. З іншого боку, Україна навпаки може виступити перспективним партнером, але нинішня позиція Китаю щодо російського вторгнення навряд чи додасть аргументів щодо інтенсивного співробітництва у післявоєнний період.

Від початку російського вторгнення Китай посів пасивну позицію і демонстрував, що не готовий брати на себе значну відповідальність за ситуацію у Східній Європі. Це проявилось в удаваному нейтралітетові, який безумовно грав на користь Росії. Така позиція викликала підозру, що Пекін може надати військово-технічну допомогу Москві, а також сприяти обходу нею міжнародних санкцій.

У міру того, як Росія демонструвала свою військову безпорадність в Україні та занурювалася в соціально-економічну кризу, Пекін змінив свої геополітичні ставки з «перемоги Москви» на «поганий мир» у Східній Європі. Це, ймовірно, стало відображенням бачення бажаного майбутнього – отримувати зиск із Росії, яка буде роками, якщо не десятиліттями перебувати у міжнародній ізоляції, й одночасно сподіватися узяти участь у масштабному післявоєнному відновленні української економіки. На рівні політичної риторики підтримуючи Росію, КНР вичікував та не поспішав з наданням їй реальної економічної підтримки.

Певний оптимізм щодо «поганого миру» у Східній Європі дали Китаю російсько-українські переговори у Стамбулі 29 березня 2022 р. Однак за два тижні Київ фактично вийшов з переговорного процесу, оскільки попередньо досягнуті домовленості не були прийнятні для українського суспільства, особливо після викриття росій-

ських злочинів проти мирного населення. Після цього Пекін зробив додаткові кроки з дистанціювання від російсько-української війни і проголосив «ініціативу про глобальну безпеку», яка акцентувала важливість багатосторонніх форматів вирішення міждержавних конфліктів. Згідно такого підходу, Китай став більш наполегливо закликати Захід сісти за стіл переговорів з Росією і домовитися про нову архітектуру безпеки. Проявом нової китайської нейтральності стало уникнення (принаймні у травні 2022 р.) двосторонніх публічних форматів у офіційних відносинах з Росією та Україною. Натомість з Росією зберіглася інтенсивна взаємодія в багатосторонніх організаціях. Однак повернення до двосторонніх форматів комунікації Пекіну та Москви, очевидно, це справа часу.

Така ситуація, вочевидь, збережеться, допоки між Московою та Києвом не буде досягнуто домовленості хоча б про стале перемир'я. Це буде означати зменшення ймовірності нових хвиль міжнародних антиросійських санкцій, що дасть можливість Пекіну визначитися, у яких секторах отримувати зиск з Росії.

Станом на початок червня 2022 р. позиція, яку зайняв Китай, видається мінімально прийнятною для України. Однак якщо Пекін сподівається на те, що Київ у післявоєнний період забуде про його «занепокоєність російськими безпековими інтересами» та «історичну складність українського питання», Китаю варто скорегувати своє відношення щодо російського вторгнення в Україну та щодо відкритої підготовки Росією анексії нових українських територій. Це дасть можливість КНР дійсно опинитися на вірній сторінці української історії.

ДОДАТКИ

I. Хроніка основних подій у відносинах України та Китаю у 2021 р.

Січень

21 січня (четвер)

Відбулися телефонні переговори міністрів закордонних справ України та КНР Дмитра Кулеби та Ван Ї. Сторони обговорили плани офіційних контактів на 2021 рік на всіх рівнях¹.

28 січня (четвер)

Президент України В. Зеленський увів у дію рішення Ради нацбезпеки і оборони від 14 грудня 2020 р. (з поправками) про застосування персональних спеціальних економічних санкцій проти громадянина КНР Ван Цзіня та Beijing Skyrizon, а також щодо юридичних осіб – Skyrizon Aircraft Holdings Limited, Hong Kong Skyrizon Holdings Limited, Beijing Skyrizon Aviation Industry Investment Co., Ltd і Beijing Xinwei Technology Group Co., Ltd.²

¹ Дмитро Кулеба та Ван Ї обговорили ключові пріоритети розвитку стратегічного партнерства України та КНР на 2021 рік // Сайт Міністерства закордонних справ України, 21.01.2021. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-ta-van-yi-obgovorili-klyuchovi-prioriteti-rozvitku-strategichnogo-partnerstva-ukrayini-ta-knr-na-2021-rik>

² Указ Президента України № 29/2021 // Сайт Президента України. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/292021-36389>

Лютий

3 лютого (середа)

Китай надіслав ноту МЗС України у зв'язку з введенням Україною санкцій проти «китайських інвесторів» компанії «Мотор Січ»³.

10 лютого (середа)

Китайська фармацевтична компанія Sinovac подала заявку про державну реєстрацію в Україні вакцини проти COVID-19 CoronaVac⁴.

12 лютого (п'ятниця)

Президент України Володимир Зеленський надіслав голові КНР Сі Цзіньпіну привітання з китайським Новим роком⁵.

14 лютого (неділя)

Раптово помер посол України в КНР Сергій Камишев⁶. Тимчасовою повіреною у справах України у Китаї призначено Жанну Лещинську⁷.

³ Китай направил ноту МИД Украины в связи с санкциями против китайских инвесторов «Мотор Сич» // SilkBridge.info, 3.02.2021. Режим доступа: <https://silkbridge.info/kitaj-napravil-notu-mid-ukrainy-v-svjazi-s-sankcijami-protiv-kitajskih-investorov-motor-sich/>

⁴ Sinovac подала заявку на регистрацию вакцины в Украине // SilkBridge.info, 11.02.2021. Режим доступа: <https://silkbridge.info/sinovac-podala-zajavku-na-registraciju-vakciny-v-ukraine/>

⁵ Зеленский отправил Си Цзиньпину новогоднее поздравление // SilkBridge.info, 12.02.2021. Режим доступа: <https://silkbridge.info/zelenskij-otpravil-si-czinpinju-novogodnee-pozdravlenie/>

⁶ Умер посол Украины в Китае Сергей Камышев // SilkBridge.info, 15.02.2021. Режим доступа: <https://silkbridge.info/umer-posol-ukrainy-v-kitae-sergej-kamyshev/>

⁷ Жанна Лещинская стала временной поверенной Украины в Китае // SilkBridge.info, 03.03.2021. Режим доступа: <https://silkbridge.info/zhanna-leshhinskaja-poverennoj-ukrainy-v-kitae/>

23 лютого (вівторок)

Голова Верховної Ради України Дмитро Разумков провів зустріч із послом КНР в Україні Фань Сяньжуном⁸.

24 лютого (середа)

Заступник очільника МЗС України Євгеній Єнін провів зустріч із послом КНР в Україні Фань Сяньжуном⁹.

Березень**9 березня (вівторок)**

Міністерство охорони здоров'я схвалило вакцину CoronaVac проти COVID-19, розроблену китайською компанією Sinovac¹⁰.

11 березня (четвер)

Посол КНР в Україні Фань Сяньжун та віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Ольга Стефанішина провели зустріч. Серед іншого, сторони розглянули стан виконання рішень 4-го засідання Комісії із співробітництва між урядами України та КНР¹¹.

⁸ Голова Верховної Ради зустрівся з Надзвичайним і Повноважним Послом КНР // Прес-служба Апарату Верховної Ради України, 23.02.2021. Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/news/Top-povyna/203876.html>

⁹ Євгеній Єнін зустрівся з послом КНР в Україні Фань Сяньжуном // Сайт Міністерства закордонних справ України, 24.02.2021. <https://mfa.gov.ua/news/evgenij-yenin-zustrivsvya-z-poslom-krn-v-ukrayini-fan-syanzhunom>

¹⁰ Ukraine approves China's Sinovac COVID-19 vaccine // Reuters.com, 09.03.2021. Режим доступу: <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-ukraine-vaccine-idUSKBN2B11H6>

¹¹ Віце-прем'єр-міністр Ольга Стефанішина та Посол КНР Фань Сяньжун обговорили розвиток торгівлі та реалізацію спільних проєктів // Служба Віце-прем'єр-міністра України, 12.03.2021. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/vice-premyer-ministr-olga-stefanishina-ta-posol-krn-fan-syanzhun-obgovorili-rozvitok-torgivli-ta-realizaciyu-spilnih-proektiv>

12 березня (п'ятниця)

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» та Qindao TOP Education Management підписали угоду про співпрацю¹².

Відбулась онлайн-зустріч посла КНР в Україні Фань Сяньжуна з членами міжфракційного депутатського об'єднання (МДО) «Один пояс, один шлях» та членами міжпарламентської групи дружби Україна-Китай¹³.

23 березня (вівторок)

Президент України Володимир Зеленський запровадив тимчасовий безвізовий режим для туристів з Китаю¹⁴.

Президент України Володимир Зеленський увів в дію рішення Ради національної безпеки і оборони «Про стан виконання рішення РНБО від 1 березня 2018 року «Про невідкладні заходи щодо захисту національних інтересів держави у сфері авіаційних двигунів»¹⁵.

¹² Україна та Китай поглиблюють співробітництво в галузі освіти // Інтернет-сторінка Посольства України в КНР, 17.03.2021. Режим доступу: <https://china.mfa.gov.ua/news/ukrayina-ta-kitaj-pogliblyuyut-spirvrobotnictvo-v-galuzi-osviti>

¹³ Виктор Черный: У парламентского объединения «Один пояс, один путь» есть будущее для сотрудничества и развития // Сайт ОПЗЖ, 13.03.2021. Режим доступу: https://zagittya.com.ua/news/novosti/viktor_chernyj_u_parlamentskogo_obedinenija_odin_pojas_odin_put_est_buduschee_dlja_sotrudnichestva_i_razvitiya_.html

¹⁴ Президент України запровадив тимчасовий безвізовий режим для туристів з Китаю // Сайт Президента України, 23.03.2021. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-zaprovadiv-timchasovij-bezvizovij-rezhim-67313>

¹⁵ Зеленский ввел в действие решение о национализации «Мотор Сичи» // SilkBridge.info, 24.03.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/zelenskij-vvel-v-dejstv-nacional-motor-sich/>

25 березня (четвер)

В Україну прибула перша партія китайської вакцини CoronaVac¹⁶.

26 березня (п'ятниця)

Посол КНР в Україні Фань Сяньжун провів телефонну розмову із лідером партії «Європейська солідарність» Петром Порошенком¹⁷.

Квітень**15 квітня (четвер)**

Відбулась зустріч віце-прем'єр-міністра – міністра з питань стратегічних галузей промисловості Олега Уруського з послом КНР в Україні Фань Сяньжуном, присвячена військово-технічному співробітництву (ВТС) між державами¹⁸.

Відбулися політичні консультації на рівні заступників міністрів закордонних справ України Євгенія Єніна та КНР Ле Юйчена¹⁹.

27 квітня (вівторок)

МЗС України та «Українська асоціація китаєзнавців» підписали меморандум про співпрацю²⁰.

¹⁶ Первая партия китайской вакцины CoronaVac 25 марта прибыла в Украину // SilkBridge.info, 26.03.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/partija-kitaj-vac-coronavac-pribyla-v-ukrainu/>

¹⁷ Посол Китая в Украине провёл переговоры с лидером правой оппозиции // SilkBridge.info, 29.03.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/posol-cn-ukr1-peregovor-lid-prav-oppozic/>

¹⁸ Олег Уруський провів зустріч з Надзвичайним і Повноважним Послом КНР в Україні Фань Сяньжуном // Служба Віце-прем'єр-міністра України, 15.04.2021. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/oleg-uruskij-proviv-zustrich-z-nadzvichajnim-i-povnovazhnim-poslom-knr-v-ukrayini-fan-syanzhunem>

¹⁹ Україна та Китай провели політичні консультації // Сайт Міністерства закордонних справ України, 16.04.2021. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/ukrayina-ta-kitaj-proveli-politichni-konsultaciyi>

Травень

6 травня (понеділок)

Посол КНР в Україні Фань Сяньжун провів зустріч із президентом «Української асоціації китаєзнавців» Віктором Кіктенком²¹.

7 травня (вівторок)

Китайська Асоціація малого та середнього бізнесу підписала Меморандум із містом Южне Одеської області²².

8 травня (середа)

Підписано Меморандум про взаєморозуміння між Радою експортерів та інвесторів (РЕІ) при МЗС України та Хайнаньським представництвом Китайської ради з просування міжнародної торгівлі²³.

²⁰ Міністерство закордонних справ уклало меморандум про співпрацю з Українською асоціацією китаєзнавців // Сайт Міністерства закордонних справ України, 27.04.2021. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/ministerstvo-zakordonnih-sprav-uklalo-memorandum-pro-spivpracyu-z-ukrayinskoju-asociacijeyu-kitayeznavciv>

²¹ Фань Сяньжун встретился с главой основной прокитайской лоббистской организации Украины // SilkBridge.info, 07.05.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/fan-sjanzhun-glava-kitaj-lobbist-organization/>

²² Китайская Ассоциация малого и среднего бизнеса подписала Меморандум с г. Южный Одесской области // SilkBridge.info, 12.05.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/kitaj-associaciama-logo-srednego-biznes-memorandum/>

²³ Підписано Меморандум про взаєморозуміння між РЕІ при МЗС України та Хайнаньським представництвом Китайської ради з просування міжнародної торгівлі // Інтернет-сторінка Посольства України в КНР, 12.05.2021. Режим доступу: <https://china.mfa.gov.ua/news/pidpisano-memorandum-pro-vzayemorozuminnya-mizh-rei-pri-mzs-ukrayini-ta-hajnanskim-predstavnictvom-kitajskoyi-radi-z-prosuvannya-mizhnarodnoyi-torgivli>

24 травня (вівторок)

Посол КНР в Україні Фань Сяньжун провів зустріч із президентом ТПП Геннадієм Чижиковим²⁴.

Червень**8–10 червня (вівторок-четвер)**

У Києві пройшов форум «Ідеї Сі Цзіньпіна про державне управління». Його організаторами виступили Посольство КНР в Україні та Відділ пропаганди комітету КПК провінції Ганьсу (КНР), Інститут стратегічних досліджень та прогнозів «Янус» у партнерстві з Київським університетом ім. Б. Гринченка і Ланьчжоуським університетом мистецтва та науки. Модераторами виступили глава спостережної ради Інституту стратегічних досліджень і прогнозів «Янус» І. Гринів і радник з питань преси Посольства КНР в Україні Дин Цзяньвей. В заході, зокрема, узяли участь посол КНР в Україні Фань Сяньжун і міністр Кабінету Міністрів України О. Немцінов²⁵.

10 червня (четвер)

Посол КНР в Україні Фань Сяньжун провів зустріч із першим віце-прем'єр-міністром України – міністром економіки Олексієм Любченком²⁶.

²⁴ Посол Фань Сяньжун и президент Торгово-промышленной палаты Украины обсудили расширение сотрудничества // SilkBridge.info, 26.05.2021. Режим доступа: <https://silkbridge.info/fan-sjanzhun-torgprom-palata-ukr-sotrudnichestvo/>

²⁵ В Киеве прошел форум «Идеи Си Цзиньпина о государственном управлении» // SilkBridge.info, 8.06.2021. Режим доступа: <https://silkbridge.info/kyev-forum-idei-si-czinpinina-o-gos-upravlenii/>

²⁶ Посол КНР и первый вице-премьер-министр Украины обсудили развитие торгово-экономического и инвестиционного сотрудничества Китая и Украины // SilkBridge.info, 11.06.2021. Режим доступа: <https://silkbridge.info/posol-knr-i-pervyj-vice-premer-ministr-ukrainy-razvitie-sotrudnichestva-kitaj-ukraina/>

23 червня (середа)

Відбулось четверте засідання Підкомісії з питань співробітництва в галузі освіти Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР²⁷.

Відбулось восьме засідання Підкомісії з питань співробітництва у галузі сільського господарства Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР²⁸.

28 червня (понеділок)

Голова Китаю Сі Цзіньпін та президент Росії Володимир Путін ухвалили Спільну заяву про продовження Договору про добросусідство, дружбу та співпрацю²⁹.

29 червня (вівторок)

Відбувся круглий стіл «10 років стратегічного партнерства України та КНР: підсумки та перспективи»³⁰. На заході з доповідями виступили очільники посольств України та Китаю, науковці НІСД України, НАН України,

²⁷ Відбулось 4-те засідання Підкомісії з питань співробітництва в галузі освіти Комісії зі співробітництва між Урядом України та Урядом КНР // Сайт КМУ, 23.07.2021. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/vidbulos-4-te-zasidannya-pidkomisiyi-z-pitan-spivrobotnictva-v-galuzi-osviti-komisiyi-zi-spivrobotnictva-mizh-uryadom-ukrayini-ta-uryadom-knr>

²⁸ Україна та КНР поглиблюватимуть співпрацю в галузі сільського господарства // Сайт Міністерства економіки України, 23.06.2021. Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d4e61274-2be6-47dd-8381-193e430ace17&title=UkrainaTaKnrPoglibliuvatimutSpivpratsiuVGaluziSil'skogoGospodarstva>

²⁹ Китай и Россия продлили договор о дружбе // SilkBridge.info, 29.06.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/kitaj-i-rossija-prodlili-dogovor-o-druzhe/>

³⁰ Круглий стіл до десятиріччя стратегічного партнерства між Україною та КНР // Інтернет-сторінка Посольства України в КНР, 29.06.2021. Режим доступу: <https://china.mfa.gov.ua/news/kruglij-stil-do-desyatirichchya-strategichnogo-partnerstva-mizh-ukrayinoyu-ta-knr>

Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана, Київського національного університету технологій та дизайну, «Української асоціації китаєзнавців», Академії суспільних наук КНР, Хейлунцзянського університету (КНР), Шанхайського університету іноземних мов (КНР) та Пекінського університету іноземних мов (КНР).

30 червня (серeda)

У Києві пройшла презентація першого тому зібрань творів Глави КНР Сі Цзіньпіна українською мовою «Про державне управління в Китаї»³¹.

Міністр інфраструктури України О. Кубраков та міністр комерції КНР Ван Веньтао підписали міжурядову угоду про співпрацю у галузі будівництва інфраструктури³².

Липень

7 липня (серeda)

Фань Сяньжун провів зустріч із заступником керівника Офісу Президента України Андрієм Сібігою³³.

Співголова партії ОПЗЖ Юрій Бойко та лідер партії «Батьківщина» Юлія Тимошенко взяли участь у Саміті

³¹ Презентацію книги Си Цзиньпина 30 июня в Киеве «освятили» высокопоставленные украинские чиновники и политики // SilkBridge.info, 01.07.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/prezentaciju-knigi-si-czinpina-30-ijunja-v-kieve-osvjatili-vysokopostavlennye-ukrainskie-chinovniki-i-politiki/>

³² Україна та Китай підписали угоду про співпрацю у галузі будівництва інфраструктури // Сайт Кабінету міністрів України. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-ta-kitaj-pidpisali-ugodu-pro-spivpracyu-u-galuzi-budivnictva-infrastrukturi>

³³ Фань Сяньжун встретился с новым заместителем руководителя Офиса Президента Украины // SilkBridge.info, 09.07.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/fan-sjanzhun-zamrukovoditel-ofis-prezidenta-ukr/>

Компартії Китаю та світових політичних партій у режимі відеоконференції³⁴.

13 липня (вівторок)

Президент України Володимир Зеленський і Голова КНР Сі Цзіньпін провели першу телефонну розмову³⁵.

Посол КНР в Україні Фань Сяньжун провів зустріч із головою Нацради з питань телебачення та радіомовлення України Ольгою Герасим'юк³⁶.

16 липня (п'ятниця)

Посол КНР в Україні Фань Сяньжун провів зустріч із міністром енергетики України Германом Галущенком³⁷.

Серпень

9-13 серпня (понеділок-п'ятниця)

Китай та Росія провели спільні військові навчання на полігоні «Цинтунся» у Нінся-Хуейському автономному районі³⁸.

³⁴ Лидеры ОПЗЖ и Батьківщини приняли участие в Саммите Компартии Китая // SilkBridge.info, 08.07.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/ukraina-oppozicija-uchastie-sammit-kompartia-kitaj/>

³⁵ Владимир Зеленский и Си Цзиньпин пригласили друг друга осуществить визиты // SilkBridge.info, 14.07.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/vladimir-zelenskij-si-czinpin-priglasili-vizit/>

³⁶ Посол КНР в Украине встретился с главой Нацрады по вопросам телевидения и радиовещания Украины // SilkBridge.info, 16.07.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/posol-knr-v-ukraine-vstretilsja-s-glavoj-nacraady-po-voprosam-televidenija-i-radioveshhanija-ukrainy/>

³⁷ Активизация контактов на высшем уровне: отношения Украины и Китая в июле-августе 2021 // SilkBridge.info Новости Китая, 08.09.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/aktivizacija-kontaktov-na-vysshem-urovne-otnoshenija-ukrainy-i-kitaja-v-avguste-2021/>

³⁸ В КНР стартовали российско-китайские военные учения // SilkBridge.info, 10.08.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/knr-rossijsko-kitajskie-voennye-uchenija/>

13 серпня (п'ятниця)

Посол КНР в Україні Фань Сяньжун зустрівся з головою Державного комітету телебачення та радіомовлення України Олегом Наливайком³⁹.

23 серпня (понеділок)

Голова КНР Сі Цзіньпін надіслав телеграму Президенту України Володимирі Зеленському із вітаннями з 30-річчям незалежності України⁴⁰.

25 серпня (середа)

У Пекіні відбулося відкриття виставки народного художника України Миколи Попова «Моя Україна» до 30-річчя незалежності України⁴¹.

Вересень**9 вересня (четвер)**

Українське агентство з просування інвестицій за сприяння посольства України в КНР провело «Перший українсько-китайський інвестиційний форум: Нові можливості співпраці у нову епоху» у рамках виставки The 21st China Investment International Fair for Investment&Trade у місті Сямень⁴².

³⁹ Активизация контактов на высшем уровне: отношения Украины и Китая в июле–августе 2021 // SilkBridge.info Новости Китая, 08.09.2021. Режим доступа: <https://silkbridge.info/aktivizacija-kontaktov-na-vysshem-urovne-otnoshenija-ukrainy-i-kitaja-v-avguste-2021/>

⁴⁰ Активизация контактов на высшем уровне: отношения Украины и Китая в июле–августе 2021 // SilkBridge.info Новости Китая, 08.09.2021. Режим доступа: <https://silkbridge.info/aktivizacija-kontaktov-na-vysshem-urovne-otnoshenija-ukrainy-i-kitaja-v-avguste-2021/>

⁴¹ У Пекіні відкрито виставку до 30-річчя Незалежності України // Інтернет-сторінка Посольства України в КНР, 26.08.2021. Режим доступу: <https://china.mfa.gov.ua/news/u-pekini-vidkrito-vistavku-do-30-ricchya-nezalezhnosti-ukrayini>

⁴² Українсько-китайський інвестиційний форум: Нові можливості співпраці в нову епоху (м. Сямень) // Інтернет-сторінка Посольства

21 вересня (середа)

Перша леді України Олена Зеленська по відеозв'язку виступила на церемонії відкриття 11-го Пекінського міжнародного кінофестивалю⁴³.

24 вересня (п'ятниця)

Посольство КНР в Україні провело в онлайн-форматі прийом на честь 72-ї річниці заснування КНР. У заході взяла участь велика кількість українських чиновників та політиків, зокрема міністр Кабінету Міністрів Олег Немчинов, міністр аграрної політики Роман Лещенко, голова Державної прикордонної служби України Сергій Дейнеко, лідер партії «Батьківщина» Юлія Тимошенко, співголова парламентської групи дружби Україна-Китай, народний депутат від партії ОПЗЖ Григорій Суркіс, голова парламентської групи «Один пояс, один шлях», народний депутат від партії ОПЗЖ Віктор Чорний⁴⁴.

28 вересня (вівторок)

«Укрзалізниця» вперше запустила контейнерний потяг до Китаю з експортним вантажем⁴⁵.

України в КНР, 09.09.2021. Режим доступу: <https://china.mfa.gov.ua/news/ukrayinsko-kitajskij-investicijnij-forum-novi-mozhливosti-spivpraci-v-novu-epohu-msyamen>

⁴³ Елена Зеленская выступила на открытии китайского «коммунистического» кинофестиваля // Silkbridge, 24.09.21. Режим доступу: <https://silkbridge.info/elena-zelenskaja-vystupila-na-otkrytii-kitajskogo-kommunisticheskogo-kinofestivalja/>

⁴⁴ Прием в посольстве КНР в Украине: Кабмин, «Батьківщина», ОПЗЖ // SilkBridge.info, 27.09.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/posolstvo-knr-ukraine-kabmin-batkivshhina-opzzh/>

⁴⁵ Украина впервые запустила контейнерный поезд в Китай // SilkBridge.info, 29.09.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/ukraina-zapustila-kontejnernyj-poezd-v-kitaj/>

Жовтень

1 жовтня (п'ятниця)

Президент України Володимир Зеленський надіслав вітальну телеграму голові КНР Сі Цзіньпіну з нагоди 72-ї річниці утворення Китайської Народної Республіки⁴⁶.

10 жовтня (неділя)

Голова Постійного комітету ВЗНП КНР Лі Чжаньшу надіслав вітальну телеграму новообраному Голові Верховної Ради України Руслану Стефанчуку⁴⁷.

27 жовтня (середа)

Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук провів переговори з Послом КНР в Україні Фань Сяньжунем⁴⁸.

Листопад

8 листопада (понеділок)

Стало відомо, що контррозвідники СБУ викрили і затримали у Харкові іноземця і громадянина України, які працювали в інтересах спецслужб однієї з країн Східної Азії. На оприлюдненому відео було показано посвідчення одного із затриманих, на якому була зазначена назва організації – «Китайсько-український центр»⁴⁹.

⁴⁶ Зеленский поздравил Си Цзиньпина с годовщиной образования КНР // SilkBridge.info, 01.10.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/zelenskij-pozdravil-si-czinpina-s-72-j-godovshhinoj-obrazovanija-knr/>

⁴⁷ Председатель ПК ВСНП КНР поздравил Руслана Стефанчука с избранием на должность Председателя ВРУ // SilkBridge.info, 13.10.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/pk-vsnp-knr-pozdravlenie-ruslan-stefanchuk-vru/>

⁴⁸ Руслан Стефанчук: Розвиток стратегічного партнерства з КНР – незмінний пріоритет для України // Прес-служба Апарату Верховної Ради України, 27.10.2021. Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/news/Top-novyna/215524.html>

⁴⁹ Контррозвідка СБУ затримала «на гарячому» шпигунів і попередила витік до іноземної сторони матеріалів таємних військових розробок (відео) // Сайт СБУ, 8.11.2021. <https://ssu.gov.ua/novyny/>

24 листопада (середа)

Китайська компанія Beijing DiDi Infinity Technology Development Co., Ltd. зареєструвала товарний знак DiDi в Україні⁵⁰.

26 листопада (п'ятниця)

Заступник міністра закордонних справ України Дмитро Сенік зустрівся з послом Китайської Народної Республіки в Україні Фань Сяньжунем⁵¹.

28 листопада (неділя)

Китайська інвестиційна компанія Beijing Skyrizon Aviation Industry Investment Co., Ltd подала позов до Постійної палати третейського суду в Гаазі (ППТС) проти України у справі по підприємству «Мотор Січ»⁵².

Грудень

3 грудня (п'ятниця)

Посольство Китаю в Україні та Всеукраїнська асоціація політичних наук спільно провели китайсько-український симпозиум щодо етнічної політики КНР⁵³.

kontrozvidka-sbu-zatrymala-na-hariachomu-shpyhuniv-i-poperedyla-vytik-do-inozemnoi-storony-materialiv-taiemnykh-viiskovykh-rozrobok-video

⁵⁰ Китайский сервис DiDi зарегистрировался в Украине // SilkBride.info, 25.11.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/kitajskij-servis-didi-zaregistrovalsja-v-ukraine/>

⁵¹ Дмитро Сенік зустрівся з послом КНР в Україні Фань Сяньжуном // Сайт МЗС України, 26.11.2021. Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-senik-zustrivsyu-a-z-poslom-knr-v-ukrayini-fan-syanzhunom>

⁵² Китайская Skyrizon подала иск в арбитражный суд против Украины по делу «Мотор Сич» // SilkBridge.info, 29.11.2021. <https://silkbridge.info/skyrizon-isk-arbitrazh-protiv-ukrainy-motor-sich/>

⁵³ Китай и Украина провели симпозиум по этнической политике КНР // SilkBridge.info, 07.12.2021. <https://silkbridge.info/kitaj-ukraina-simpozium-etnicheskaya-politika-knr/>

15 грудня (середа)

У форматі відеоконференції відбулися переговори глави КНР Сі Цзіньпіна та президента РФ Володимира Путіна⁵⁴.

22 грудня (середа)

Посол КНР в Україні Фань Сяньжун та віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Ольга Стефанішина провели переговори⁵⁵.

29 грудня (середа)

Кабінет Міністрів України перепідпорядкував українську частину Міжурядової комісії з співробітництва Україна-Китай від віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції О. Стефанішиної до першого віце-прем'єр-міністра – міністра економіки Ю. Свириденко⁵⁶.

⁵⁴ Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:WvW4uvCi0XYJ:kremlin.ru/events/president/news/67364&hl=ru&gl=ua&strip=1&vwsrc=0>

⁵⁵ Посол КНР Фань Сяньжун и вице-премьер-министр Ольга Стефанишина провели переговоры // SilkBridge.info, 23.12.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/fan-sjanzhun-vice-premer-stefanishina-peregovory/>

⁵⁶ Постанова КМУ «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 29 грудня 2021 р. № 1439 // Сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1439-2021-%D0%BF#Text>

II. Нормативно-правові акти українсько-китайських відносин 2021 р.¹

Указ Президента України № 29/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 січня 2021 року «Про внесення змін до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 грудня 2020 року, уведеного в дію Указом Президента України від 14 грудня 2020 року № 564-27т»²

Відповідно до статті 107 Конституції України постановляю:

1. Увести в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 січня 2021 року «Про внесення змін до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 грудня 2020 року, уведеного в дію Указом Президента України від 14 грудня 2020 року № 564-27т» (додається, таємно, без абзаців 14, 15, 16 – нетаємно).

2. Контроль за виконанням рішення Ради національної безпеки і оборони України, введеного в дію цим Указом, покласти на Секретаря Ради національної безпеки і оборони України.

3. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України В. Зеленський

28 січня 2021 року

¹ Упорядники В. Головка, К. Суворов.

² Режим доступу: Офіційне інтернет-представництво Президента України. <https://www.president.gov.ua/documents/292021-36389>

Введено в дію
Указом Президента України
від 28 січня 2021 року № 29/2021

Рішення
Ради національної безпеки і оборони України
від 28 січня 2021 року

Про внесення змін до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 грудня 2020 року, уведеного в дію Указом Президента України від 14 грудня 2020 року № 564-27т

Рада національної безпеки і оборони України **вирішила:**

рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 грудня 2020 року, уведене в дію Указом Президента України від 14 грудня 2020 року № 564-27т, та додатки до цього рішення викласти в такій редакції:

«Таємно»
(без пункту 3 – нетаємно)
Прим. № ____

Введено в дію
Указом Президента України
від 14 грудня 2020 року № 564-27т

Рішення
Ради національної безпеки і оборони України
від 14 грудня 2020 року

Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)

Відповідно до статті 5 Закону України «Про санкції»
Рада національної безпеки і оборони України **вирішила:**

1. Підтримати внесені Службою безпеки України пропозиції щодо застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій).

2. Застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до:

- 1) фізичних осіб згідно з додатком 1;
- 2) юридичних осіб згідно з додатком 2.

3. Таємно.

4. Кабінету Міністрів України разом зі Службою безпеки України та Національним банком України забезпечити реалізацію і моніторинг ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), передбачених цим рішенням.

5. Міністерству закордонних справ України поінформувати компетентні органи Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки та інших держав про запровадження санкцій і порушити перед ними питання про застосування аналогічних обмежувальних заходів».

**Секретар Ради
національної безпеки
і оборони України**

О. Данілов

Додаток 1

до рішення Ради національної безпеки
і оборони України від 14 грудня 2020 року,
уведеного в дію Указом Президента України
від 14 грудня 2020 року № 564-27т
(в редакції рішення Ради національної безпеки
і оборони України від 28 січня 2021 року,
уведеного в дію Указом Президента України
від 28 січня 2021 року № 29/2021)

Фізичні особи, до яких застосовуються обмежувальні заходи (санкції)

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові, ідентифікаційні дані (дата народження, громадянство), посада/професійна діяльність	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк засто- сування
	Громадянин Китайської Народної Республіки Ван Цзін 24.12.1972 р.н., китайський паспорт G44766807 (Jing Wang, 24/12/1972, Room 3001, Unit 1, Building 2, Yard 3, Area 1 of Fang Qun Yuan, Fengtai District, Beijing, 100191, China)	1) блокування активів – тимчасове обмеження права особи користуватися та розпоряджатися належним їй майном; 2) обмеження торговельних операцій; 3) обмеження, часткове чи повне припинення транзиту ресурсів, польотів та перевезень територією України; 4) запобігання виведенню капіталів за межі України; 5) повна заборона вчинення правочинів щодо цінних паперів, емітентами яких є особи, до яких застосовано санкції згідно з цим Законом; 6) відмова в наданні та скасування віз резидентам іноземних	Три роки

держав, застосування інших заборон в'їзду на територію України;
 7) інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим цим Законом (заборона здійснення концентрацій суб'єктів господарювання)

Додаток 2

до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 грудня 2020 року, уведеного в дію Указом Президента України від 14 грудня 2020 року № 564-27т (в редакції рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 січня 2021 року, уведеного в дію Указом Президента України від 28 січня 2021 року № 29/2021)

Юридичні особи, до яких застосовуються обмежувальні заходи (санкції)

№ з/п	Ідентифікаційні дані (повне найменування та реквізити юридичної особи)	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк застосування
	"Skyrizon Aircraft Holdings Limited" (Кінгстон Чамберс, ПС 173, Роуд Таун, Тортола, Британські Віргінські острови, реєстраційний код № 1776352) Kingston Chambers, PO Box 173, Road Town, Tortola, British Virgin Islands,	1) блокування активів – тимчасове обмеження права особи користуватися та розпоряджатися належним їй майном; 2) обмеження торговельних операцій; 3) обмеження, часткове чи повне припинення транзиту ресурсів, польотів та перевезень територією України; 4) запобігання виведенню	Три роки

№ з/п	Ідентифікаційні дані (повне найменування та реквізити юридичної особи)	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк застосування
	№ 1776352)	<p>капіталів за межі України;</p> <p>5) повна заборона вчинення правочинів щодо цінних паперів, емітентами яких є особи, до яких застосовано санкції згідно з цим Законом;</p> <p>6) заборона збільшення розміру статутного капіталу господарських товариств, підприємств, у яких резидент іноземної держави, іноземна держава, юридична особа, учасником якої є нерезидент або іноземна держава, володіє 10 і більше відсотками статутного капіталу або має вплив на управління юридичною особою чи її діяльність;</p> <p>7) анулювання офіційних візитів, засідань, переговорів з питань укладення договорів чи угод;</p> <p>8) інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим цим Законом (заборона здійснення концентрацій суб'єктів господарювання)</p>	
	"Hong Kong Skyrizon Holdings Limited" (Едінбург Тавер, 18 поверх, Ленд-марк, 15 Квінс Род Централ, Гонконг, КНР, реєстраційний номер 2157187) 18th floor, Edinburg	<p>1) блокування активів – тимчасове обмеження права особи користуватися та розпоряджатися належним їй майном;</p> <p>2) обмеження торговельних операцій;</p> <p>3) обмеження, часткове чи повне припинення транзиту ресурсів,</p>	Три роки

№ з/п	Ідентифікаційні дані (повне найменування та реквізити юридичної особи)	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк застосування
	Tower, The Landmark, 15 Queen's Road Central, Hong Kong, China, registration number 2157187)	<p>польотів та перевезень територією України;</p> <p>4) запобігання виведенню капіталів за межі України;</p> <p>5) повна заборона вчинення правочинів щодо цінних паперів, емітентами яких є особи, до яких застосовано санкції згідно з цим Законом;</p> <p>6) заборона збільшення розміру статутного капіталу господарських товариств, підприємств, у яких резидент іноземної держави, іноземна держава, юридична особа, учасником якої є нерезидент або іноземна держава, володіє 10 і більше відсотками статутного капіталу або має вплив на управління юридичною особою чи її діяльність;</p> <p>7) анулювання офіційних візитів, засідань, переговорів з питань укладення договорів чи угод;</p> <p>8) інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим цим Законом (заборона здійснення концентрацій суб'єктів господарювання)</p>	
	"Beijing Skyrizon Aviation Industry Investment Co., Ltd" (кімната 2101, 21 поверх, блок С, Чжичжень, Чжичун Род № 7, район	<p>1) блокування активів – тимчасове обмеження права особи користуватися та розпоряджатися належним їй майном;</p> <p>2) обмеження торговельних операцій;</p>	Три роки

№ з/п	Ідентифікаційні дані (повне найменування та реквізити юридичної особи)	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк застосування
	<p>Хайдянь, м. Пекін, КНР, реєстраційний номер 110108018018520) room 2101, 21st floor, block C, Zhizhen building, № 7 Zhichun Road, Haidian District, Beijing, China, registration number 110108018018520)</p> <p>"Beijing Xinwei Technology Group Co., Ltd" (1 поверх, Парк програмного</p>	<p>3) обмеження, часткове чи повне припинення транзиту ресурсів, польотів та перевезень територією України;</p> <p>4) запобігання виведенню капіталів за межі України;</p> <p>5) повна заборона вчинення правочинів щодо цінних паперів, емітентами яких є особи, до яких застосовано санкції згідно з цим Законом;</p> <p>6) заборона збільшення розміру статутного капіталу господарських товариств, підприємств, у яких резидент іноземної держави, іноземна держава, юридична особа, учасником якої є нерезидент або іноземна держава, володіє 10 і більше відсотками статутного капіталу або має вплив на управління юридичною особою чи її діяльність;</p> <p>7) анулювання офіційних візитів, засідань, переговорів з питань укладення договорів чи угод;</p> <p>8) інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим цим Законом (заборона здійснення концентрацій суб'єктів господарювання)</p> <p>1) блокування активів – тимчасове обмеження права особи користуватися та розпоряджатися належним їй майном;</p>	Три роки

№ з/п	Ідентифікаційні дані (повне найменування та реквізити юридичної особи)	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк застосування
	<p>забезпечення Чжунгуаньцунь, вул. Дунбейван, 8, район Хайдань, м. Пекін, КНР, реєстраційний номер 110000004631855), 1st floor, building 7, Zhongguancun Software Park, No. 8 Dongbeiwang West Road, Haidian District, Beijing, China, registration number 110000004631855</p>	<p>2) обмеження торговельних операцій; 3) обмеження, часткове чи повне припинення транзиту ресурсів, польотів та перевезень територією України; 4) запобігання виведенню капіталів за межі України; 5) повна заборона вчинення правочинів щодо цінних паперів, емітентами яких є особи, до яких застосовано санкції згідно з цим Законом; 6) заборона збільшення розміру статутного капіталу господарських товариств, підприємств, у яких резидент іноземної держави, іноземна держава, юридична особа, учасником якої є нерезидент або іноземна держава, володіє 10 і більше відсотками статутного капіталу або має вплив на управління юридичною особою чи її діяльність; 7) анулювання офіційних візитів, засідань, переговорів з питань укладення договорів чи угод; 8) інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим цим Законом (заборона здійснення концентрацій суб'єктів господарювання)</p>	

Указ Президента України № 36/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 січня 2021 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»³

Відповідно до статті 107 Конституції України постановляю:

1. Увести в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 січня 2021 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» (додається).

2. Контроль за виконанням рішення Ради національної безпеки і оборони України, введеного в дію цим Указом, покласти на Секретаря Ради національної безпеки і оборони України.

3. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України
29 січня 2021 року

В. Зеленський

Введено в дію
Указом Президента України
від 29 січня 2021 року № 36/2021

Рішення
Ради національної безпеки і оборони України
від 29 січня 2021 року

Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)

³ Режим доступу: Офіційний сайт Президента України, <https://www.president.gov.ua/documents/362021-36425>

Відповідно до статті 5 Закону України «Про санкції» Рада національної безпеки і оборони України вирішила:

1. Підтримати внесені Службою безпеки України пропозиції щодо застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій).

2. Застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до:

1) фізичних осіб згідно з додатком 1;

2) юридичних осіб згідно з додатком 2.

3. Кабінету Міністрів України разом зі Службою безпеки України та Національним банком України забезпечити реалізацію і моніторинг ефективності персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), передбачених пунктом 2 цього рішення.

4. Міністерству закордонних справ України поінформувати компетентні органи Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки та інших держав про застосування санкцій і порушити перед ними питання про запровадження аналогічних обмежувальних заходів.

**Секретар Ради національної
безпеки і оборони України**

О. Данілов

Додаток 1

до рішення Ради національної безпеки і оборони України
від 29 січня 2021 року
«Про застосування персональних спеціальних економічних
та інших обмежувальних заходів (санкцій)»

Фізичні особи, до яких застосовуються обмежувальні заходи (санкції)

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові, ідентифікаційні дані (дата народження, громадянство), посада/професійна діяльність	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк застосування
	Ду Тао (Du Tao), 13.04.1973 р.н., паспорт громадянина Китайської Народної Республіки № E28045874	1) блокування активів – тимчасове обмеження права особи користуватися та розпоряджатися належним їй майном; 2) обмеження торговельних операцій; 3) обмеження, часткове чи повне припинення транзиту ресурсів, польотів та перевезень територією України; 4) запобігання виведенню капіталів за межі України; 5) заборона участі у приватизації, оренді державного майна резидентами іноземної держави та особами, які прямо чи опосередковано контролюються резидентами іноземної держави або діють в їх інтересах; 6) заборона здійснення публічних та оборонних	Три роки

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові, ідентифікаційні дані (дата народження, громадянство), посада/професійна діяльність	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк застосування
-------	---	--	--------------------

закупівель товарів, робіт і послуг у юридичних осіб – резидентів іноземної держави державної форми власності та юридичних осіб, частка статутного капіталу яких знаходиться у власності іноземної держави, а також публічних та оборонних закупівель у інших суб'єктів господарювання, що здійснюють продаж товарів, робіт, послуг походженням з іноземної держави, до якої застосовано санкції згідно з цим Законом;

7) повна заборона вчинення правочинів щодо цінних паперів, емітентами яких є особи, до яких застосовано санкції згідно з цим Законом;

8) припинення видачі дозволів, ліцензій на ввезення в Україну з іноземної держави чи вивезення з України валютних цінностей та обмеження видачі готівки за платіжними картками, емітованими резидентами іноземної держави;

9) заборона здійснення Національним банком України реєстрації учасника міжнародної платіжної системи, платіжною

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові, ідентифікаційні дані (дата народження, громадянство), посада/професійна діяльність	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк застосування
	Чен Хойшен (Cheng Huisheng),	<p>організацією якої є резидент іноземної держави;</p> <p>10) заборона збільшення розміру статутного капіталу господарських товариств, підприємств, у яких резидент іноземної держави, іноземна держава, юридична особа, учасником якої є нерезидент або іноземна держава, володіє 10 і більше відсотками статутного капіталу або має вплив на управління юридичною особою чи її діяльність;</p> <p>11) припинення дії торговельних угод, спільних проектів та промислових програм у певних сферах, зокрема у сфері безпеки та оборони;</p> <p>12) заборона передання технологій, прав на об'єкти права інтелектуальної власності;</p> <p>13) відмова в наданні та скасування віз резидентам іноземних держав, застосування інших заборон в'їзду на територію України;</p> <p>14) інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим цим Законом (заборона здійснення концентрації суб'єктів господарювання)</p> <p>1) блокування активів – тимчасове обмеження права</p>	Три роки

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові, ідентифікаційні дані (дата народження, громадянство), посада/професійна діяльність	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк застосування
	15.03.1974 р.н., паспорт громадянина Китайської Народної Республіки № E74087805	<p>особи користуватися та розпоряджатися належним їй майном;</p> <p>2) обмеження торговельних операцій;</p> <p>3) обмеження, часткове чи повне припинення транзиту ресурсів, польотів та перевезень територією України;</p> <p>4) запобігання виведенню капіталів за межі України;</p> <p>5) заборона участі у приватизації, оренді державного майна резидентами іноземної держави та особами, які прямо чи опосередковано контролюються резидентами іноземної держави або діють в їх інтересах;</p> <p>б) заборона здійснення публічних та оборонних закупівель товарів, робіт і послуг у юридичних осіб – резидентів іноземної держави державної форми власності та юридичних осіб, частка статутного капіталу яких знаходиться у власності іноземної держави, а також публічних та оборонних закупівель у інших суб'єктів господарювання, що здійснюють продаж товарів, робіт, послуг походженням з іноземної держави, до якої</p>	

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові, ідентифікаційні дані (дата народження, громадянство), посада/професійна діяльність	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк застосування
-------	---	--	--------------------

застосовано санкції згідно з цим Законом;

7) повна заборона вчинення правочинів щодо цінних паперів, емітентами яких є особи, до яких застосовано санкції згідно з цим Законом;

8) припинення видачі дозволів, ліцензій на ввезення в Україну з іноземної держави чи вивезення з України валютних цінностей та обмеження видачі готівки за платіжними картками, емітованими резидентами іноземної держави;

9) заборона здійснення Національним банком України реєстрації учасника міжнародної платіжної системи, платіжною організацією якої є резидент іноземної держави;

10) заборона збільшення розміру статутного капіталу господарських товариств, підприємств, у яких резидент іноземної держави, іноземна держава, юридична особа, учасником якої є нерезидент або іноземна держава, володіє 10 і більше відсотками статутного капіталу або має вплив на управління юридичною особою чи її діяльність;

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові, ідентифікаційні дані (дата народження, громадянство), посада/професійна діяльність	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк застосування
		<p>11) припинення дії торговельних угод, спільних проєктів та промислових програм у певних сферах, зокрема у сфері безпеки та оборони;</p> <p>12) заборона передання технологій, прав на об'єкти права інтелектуальної власності;</p> <p>13) відмова в наданні та скасування віз резидентам іноземних держав, застосування інших заборон в'їзду на територію України;</p> <p>14) інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим цим Законом (заборона здійснення концентрації суб'єктів господарювання)</p>	

Додаток 2

до рішення Ради національної безпеки і оборони України
від 29 січня 2021 року
«Про застосування персональних спеціальних економічних
та інших обмежувальних заходів (санкцій)»
(*скорочено – Упорядник*)

**Юридичні особи, до яких застосовуються обмежувальні
заходи (санкції)**

№ з/п	Ідентифікаційні дані (повне найменування та реквізити юридичної особи)	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк застосування
1.	"Twinstar Holdings S.A." ⁴ (Коренр Хатсон енд Ейре Стріт, Блейк Білдінг, Сьют 302, місто Беліз, Беліз, реєстраційний номер: 165026)	1) блокування активів – тимчасове обмеження права особи користуватися та розпоряджатися належним їй майном; 2) обмеження торговельних операцій; 3) обмеження, часткове чи повне припинення транзиту ресурсів, польотів та перевезень територією України; 4) запобігання виведенню капіталів за межі України; 5) заборона участі у приватизації, оренді державного майна резидентами іноземної держави та особами, які прямо чи опосередковано контролюються резидентами іноземної держави або діють в їх інтересах;	Три роки

⁴ Ця компанія через суд вимагала від АМКУ дозволити продаж акцій «Мотор Січі». Див.: <https://biz.liga.net/ekonomika/all/novosti/ukraina-rasshirila-sanktsii-protiv-kitayskih-investorov-motor-sich>

№ з/п	Ідентифікаційні дані (повне найменування та реквізити юридичної особи)	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк застосування
		<p>б) заборона здійснення публічних та оборонних закупівель товарів, робіт і послуг у юридичних осіб – резидентів іноземної держави державної форми власності та юридичних осіб, частка статутного капіталу яких знаходиться у власності іноземної держави, а також публічних та оборонних закупівель у інших суб’єктів господарювання, що здійснюють продаж товарів, робіт, послуг походженням з іноземної держави, до якої застосовано санкції згідно з цим Законом;</p> <p>7) повна заборона вчинення правочинів щодо цінних паперів, емітентами яких є особи, до яких застосовано санкції згідно з цим Законом;</p> <p>8) припинення видачі дозволів, ліцензій на ввезення в Україну з іноземної держави чи вивезення з України валютних цінностей та обмеження видачі готівки за платіжними картками, емітованими резидентами іноземної держави;</p> <p>9) заборона здійснення Національним банком України реєстрації учасника міжнародної платіжної системи, платіжною організацією якої є резидент іноземної держави;</p> <p>10) заборона збільшення розміру статутного капіталу господарських товариств, підприємств, у яких</p>	

№ з/п	Ідентифікаційні дані (повне найменування та реквізити юридичної особи)	Вид обмежувального заходу (відповідно до Закону України «Про санкції»)	Строк застосування
		<p>резидент іноземної держави, іноземна держава, юридична особа, учасником якої є нерезидент або іноземна держава, володіє 10 і більше відсотками статутного капіталу або має вплив на управління юридичною особою чи її діяльність;</p> <p>11) припинення дії торговельних угод, спільних проектів та промислових програм у певних сферах, зокрема у сфері безпеки та оборони;</p> <p>12) заборона передання технологій, прав на об'єкти права інтелектуальної власності;</p> <p>13) анулювання офіційних візитів, засідань, переговорів з питань укладення договорів чи угод;</p> <p>14) інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим цим Законом (заборона здійснення концентрації суб'єктів господарювання)</p>	

Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про стан виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 1 березня 2018 року "Про невідкладні заходи щодо захисту національних інтересів держави у сфері авіадвигунобудування», введеного в дію Указом Президента України від 6 березня 2018 року № 58»⁵

Відповідно до статті 107 Конституції України постановляю:

1. Увести в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про стан виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 1 березня 2018 року “Про невідкладні заходи щодо захисту національних інтересів держави у сфері авіадвигунобудування”, введеного в дію Указом Президента України від 6 березня 2018 року № 58» (додається, для службового користування).

2. Контроль за виконанням рішення Ради національної безпеки і оборони України, введеного в дію цим Указом, покласти на Секретаря Ради національної безпеки і оборони України.

3. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України

м. Київ

23 березня 2021 року

№ 108/2021

В. Зеленський

⁵ Текст рішення РНБОУ не було оприлюднений, оскільки мав гриф «Для службового використання». Режим доступу: Сайт Верховної Ради України, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/2021#Text>

Указ Президента України № 116/2021 «Про тимчасове запровадження безвізового режиму для громадян Китайської Народної Республіки, які в'їжджають в Україну з туристичною метою»⁶

З метою розвитку дружніх відносин між Україною та Китайською Народною Республікою, активізації двостороннього співробітництва у сфері туризму постановляю:

1. Запровадити на період з 1 квітня 2021 року до 30 вересня 2021 року безвізовий режим в'їзду в Україну та транзитного проїзду через територію України для громадян Китайської Народної Республіки, які в'їжджають в Україну з туристичною метою, якщо термін їх перебування в Україні не перевищує 30 днів протягом 180 днів.

2. Кабінету Міністрів України вжити заходів, що впливають із цього Указу.

3. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України
23 березня 2021 року

В. Зеленський

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 червня 2021 р. № 689-р «Про підписання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Китайської Народної Республіки щодо поглиблення співробітництва в галузі будівництва інфраструктури»⁷

Київ

1. Схвалити проект Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Китайської Народної Республіки щодо

⁶ Режим доступу: Офіційний сайт Президента України, <https://www.president.gov.ua/documents/1162021-37513>

⁷ Режим доступу: Сайт Верховної Ради України, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/689-2021-%D1%80#Text>

поглиблення співробітництва в галузі будівництва інфраструктури.

Уповноважити Міністра інфраструктури Кубракова Олександра Миколайовича підписати зазначену Угоду.

2. Визнати таким, що втратило чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 листопада 2020 р. № 1582 «Про підписання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Китайської Народної Республіки щодо поглиблення співробітництва в галузі будівництва інфраструктури».

Прем'єр-міністр України

Д. Шмигаль

**Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом КНР
щодо поглиблення співробітництва в галузі
будівництва інфраструктури від 30 червня 2021 р.⁸**

Кабінет Міністрів України та Уряд Китайської Народної Республіки (далі – Сторони, окремо Українська сторона та Китайська сторона), беручи до уваги традиційну дружбу між народами двох держав Сторін та дружні відносини в галузі співробітництва між двома Урядами,

Розраховуючи на встановлення більш тісних економічних зв'язків між державами Сторін, завдяки поглибленню їх співробітництва в галузі будівництва інфраструктури,

⁸ На офіційних інтернет-сайтах текст Угоди не був оприлюднений. Він був отриманий китаєзнавцем Ю. Пойтою через офіційний запит на отримання публічної інформації. Див.: Обнародован текст інфраструктурного соглашения между Украиной и Китаем // SilkBridge.info, 30.07.2021. Режим доступу: <https://silkbridge.info/tekst-infrastraglashenie-ukraina-kitaj/>

Усвідомлюючи, що будівництво інфраструктури відіграє важливу роль у просуванні національної економіки та соціальному розвитку для кожної держави відповідно,

Усвідомлюючи значний потенціал та багатообіцяючі перспективи співробітництва в галузі будівництва інфраструктури для Сторін,

Усвідомлюючи також, що співробітництво в галузі будівництва інфраструктури сприяє подальшому збільшенню масштабів двостороннього економічного та торговельного співробітництва, розширенню сфер та підвищенню рівня такого співробітництва Сторін та будуть служити основним інтересам народів обох держав Сторін,

Даною угодою шляхом дружніх консультацій домовились про таке:

Стаття 1

Сторони закликають підприємства та фінансові установи обох Сторін поглиблювати їх співробітництво у галузі будівництва інфраструктури.

Стаття 2

Сторони визначають дороги, мости, залізничний транспорт, аеропорти, порти, комунікації та муніципальне інженерне будівництво як поточний (актуальний) пріоритет співпраці. Сторони активно заохочуватимуть фінансові установи та підприємства Сторін до співпраці в цих сферах та надають необхідну допомогу та підтримку у галузі інженерії, закупівель, будівництва та послуг, яка є необхідною для реалізації проектів.

Стаття 3

Китайська Сторона та Українська Сторона відповідно висловлюють свою готовність позитивно розглянути можливість фінансування на пільгових умовах у галузі інженерії, закупівель, будівництва та послуг необхідних для реалізації проектів, і можливість прийняти таке фінансування від Китайської Народної Республіки.

Стаття 4

Сторони домовились визначити шляхом консультацій потенційні проекти співпраці (далі – проекти співпраці), які підтримуватимуться фінансуванням на пільгових умовах від Китайської Народної Республіки. Перелік проектів співпраці буде визначений згідно з існуючою практикою Китайської Сторони і шляхом консультацій з Українською Стороною.

Сторони вивчать можливість включення до списку проектів співпраці проекту будівництва дороги М-22 Полтава – Олександрія на ділянці об'їзду міста Кременчука з будівництвом моста через річку Дніпро і першої частини Київської обхідної дороги – ділянка М05-М06.

Стаття 5

Китайська сторона спонукатиме китайські підприємства активно розглядати використання місцевих матеріалів і наймання місцевих компаній та робочої сили у реалізації проектів співпраці коли умови виконуються на основі ринково орієнтованого принципу. Українська сторона, відповідно до національного законодавства, сприяє в'їзду, перебуванню та виїзду китайського персоналу, необхідного для реалізації проекту співпраці.

Стаття 6

З метою просування реалізації проектів співпраці виконавча компанія обирається відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» зі списку кваліфікованих китайських генеральних підрядників/генеральних постачальників рекомендованих Китайською стороною на основі процедури закупівель, погодженої обома Сторонами.

Такий короткий перелік кваліфікованих генеральних підрядників/генеральних постачальників для кожного відповідного проекту співпраці рекомендується відповідними промисловими асоціаціями Китайської Народної Респуб-

ліки та надається Посольством Китайської Народної Республіки в Україні Українській Стороні.

Стаття 7

Після підтвердження наміру про співпрацю та виконання відповідних процедур Сторонами відповідно до положень Китайської сторони, Українська сторона надає Експортно-імпортному банку Китаю всі необхідні документи для подання заявки на фінансування на пільгових умовах.

Після оцінки та затвердження вищезгаданих документів позичальника від Української сторони Експортно-імпортним банком Китаю та після виконання відповідних процедур затвердження, Сторони можуть ініціювати процес переговорів та підписання Угоди про фінансування. Угода про фінансування визначатиме умови кредитування для фінансування на пільгових умовах.

Стаття 8

Міністерство інфраструктури України та Міністерство торгівлі Китайської Народної Республіки є виконавчими органами цієї угоди.

Стаття 9

Будь-які спори щодо тлумачення та виконання положень цієї Угоди вирішуються шляхом консультацій та переговорів між сторонами.

Ця Угода може бути змінена за взаємною письмовою згодою Сторін дипломатичними каналами.

Стаття 10

Сторони повідомлять одна одну про виконання внутрішніх процедур, необхідних для набрання угодою чинності.

Угода набирає чинності наступного дня після отримання останнього повідомлення про виконання.

Угода залишатиметься чинною до моменту припинити її дії. Дія Угоди може бути припинена шляхом письмового

повідомлення будь-якої Сторони. Угода припиняє свою дію через 60 днів після отримання такого письмового повідомлення.

Учинено в _____ 2021 року, у двох примірниках українською, китайською та англійською мовами, кожен текст є автентичним. У випадку розбіжностей у тлумаченні положень Угоди, текст англійською мовою матиме переважну силу.

За
Кабінет Міністрів України

За
Уряд КНР

**Розпорядження Кабінету Міністрів України
«Про підписання Меморандуму між Урядом України
та Урядом Китайської Народної Республіки
про підтвердження отримання безоплатної допомоги»
від 21 липня 2021 р. № 827-р⁹**

Київ

Схвалити проект Меморандуму між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про підтвердження отримання безоплатної допомоги.

Уповноважити Голову Державної служби з надзвичайних ситуацій Чечоткіна Миколу Олександровича підписати зазначений Меморандум.

Прем'єр-міністр України

Д. Шмигаль

⁹ Режим доступу: Сайт Верховної Ради України, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-2021-%D1%80#Text>

Меморандум між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про підтвердження отримання безоплатної допомоги¹⁰

Дата вчинення: 29.07.2021

Дата набрання чинності для України: 29.07.2021

Уряд України та Уряд Китайської Народної Республіки (далі – Сторони) з метою взаємовигідного розвитку дружніх відносин і техніко-економічного співробітництва між Сторонами та на виконання пункту 5 Угоди (у формі обміну листами) між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про надання Уряду України в особі Державної служби України з надзвичайних ситуацій спеціальних аварійно-рятувальних машин та обладнання від 01 лютого 2019 року (далі - Угода) підтверджують таке.

1. Уряд Китайської Народної Республіки безоплатно надав Урядові України 52 комплекти спеціальних аварійно-рятувальних машин та обладнання на суму 95130000,00 (дев'яносто п'ять мільйонів сто тридцять тисяч) китайських юанів.

2. Китайська Сторона виконала зобов'язання, передбачені вищезгаданою Угодою, та передала спеціальні аварійно-рятувальні машини та обладнання Українській Стороні.

3. Сторони разом звірили якість, кількість і специфікацію спеціальних аварійно-рятувальних машин та обладнання.

4. Українська Сторона прийняла спеціальні аварійно-рятувальні машини та обладнання і висловлює вдячність за отриману допомогу.

Підписано 29.07.2021 року в м. Києві у двох оригінальних примірниках, кожний українською, китайською та

¹⁰ Режим доступу: Сайт Верховної Ради України, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156_001-21#Text

англійською мовами, при цьому всі тексти мають однакову силу.

У разі виникнення розбіжностей щодо тлумачення положень цього Меморандуму переважну силу матиме текст англійською мовою

За Уряд України

За Уряд КНР

Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»¹¹

Відповідно до статті 107 Конституції України **постановляю:**

1. Увести в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України» (додається).

2. Затвердити Стратегію зовнішньополітичної діяльності України (додається).

3. Контроль за виконанням рішення Ради національної безпеки і оборони України, введеного в дію цим Указом, покласти на Секретаря Ради національної безпеки і оборони України.

4. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

**Президент України
м. Київ**

В. Зеленський

**26 серпня 2021 року
№ 448/2021**

¹¹ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України» // Сайт Верховної Ради України, 26.08.2021. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021#top>

Стратегія зовнішньополітичної діяльності України (витяги)

...

20. Сполучені Штати Америки намагатимуться зберегти роль глобального лідера, яким прагне стати Китайська Народна Республіка, що створює нові лінії напруги у системі міжнародних відносин.

...

32. Протистояння між Сполученими Штатами Америки та Китайською Народною Республікою, тенденції до видозмін глобалізації та посилення регіоналізації, криза міжнародних безпекових механізмів, зростання націоналізму й протекціонізму у світі, ускладнення доступу до прісної води, а також конкуренція держав за володіння та контроль над джерелами природних ресурсів і шляхами їх постачання можуть призвести до посилення конфліктогенності та ще більшої дисфункції міжнародного правопорядку.

...

124. Відповідно до укладених міжнародних договорів України розвиватиметься стратегічне партнерство з Китайською Народною Республікою, глобальне партнерство з Японією та стратегічне партнерство з Федеративною Республікою Бразилія.

125. Розбудова відносин з Китайською Народною Республікою здійснюватиметься на основі принципів міжнародного права щодо поваги до державного суверенітету і територіальної цілісності держав шляхом реалізації базових міждержавних документів, зокрема Спільної декларації про встановлення і розвиток відносин стратегічного партнерства між Україною і Китайською Народною Республікою, підписаної 20 червня 2011 року. Зовнішньополітичні зусилля будуть спрямовані на активізацію політичного діалогу, подальшу лібералізацію торгівлі та візо-

вого режиму, практичне наповнення двосторонніх відносин шляхом започаткування та реалізації спільних проєктів у сферах інфраструктури, енергетики, транспорту, промислового виробництва.

...

144. Україна зацікавлена брати участь у глобальних азійських проєктах, зокрема у рамках ініціативи Китайської Народної Республіки «Один пояс, один шлях» в обсязі, що не перешкоджає реалізації європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Керівник Офісу Президента України А. Єрмак

Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення міжвідомчої робочої групи з питань забезпечення виконання зобов'язань акціонерним товариством «ДПЗУ» перед Експортно-імпортним банком Китаю за запозиченнями, що гарантовані державою, та перед Китайською національною корпорацією машинної промисловості і генеральних підрядів у рамках виконання умов Генерального договору про співпрацю у сфері сільського господарства щодо постачання зернових до Китайської Народної Республіки» від 06 жовтня 2021 р. № 1046¹²

Київ

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Утворити міжвідомчу робочу групу з питань забезпечення виконання зобов'язань акціонерним товариством «Державна продовольчо-зернова корпорація України»

¹² Режим доступу: Сайт Кабінету Міністрів України, <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-utvorennya-mizhvidomchoyi-robo-a1046>

перед Експортно-імпортним банком Китаю за запозиченнями, що гарантовані державою, та перед Китайською національною корпорацією машинної промисловості і генеральних підрядів у рамках виконання умов Генерального договору про співпрацю у сфері сільського господарства щодо постачання зернових до Китайської Народної Республіки у складі згідно з додатком.

2. Затвердити Положення про міжвідомчу робочу групу з питань забезпечення виконання зобов'язань акціонерним товариством «Державна продовольчо-зернова корпорація України» перед Експортно-імпортним банком Китаю за запозиченнями, що гарантовані державою, та перед Китайською національною корпорацією машинної промисловості і генеральних підрядів у рамках виконання умов Генерального договору про співпрацю у сфері сільського господарства щодо постачання зернових до Китайської Народної Республіки, що додається.

Прем'єр-міністр України

Д. Шмигаль

Додаток
до постанови Кабінету Міністрів України
від 6 жовтня 2021 р. № 1046

Склад

міжвідомчої робочої групи з питань забезпечення виконання зобов'язань акціонерним товариством «Державна продовольчо-зернова корпорація України» перед Експортно-імпортним банком Китаю за запозиченнями, що гарантовані державою, та перед Китайською національною корпорацією машинної промисловості і генеральних підрядів у рамках виконання умов Генерального договору про співпрацю у сфері сільського господарства щодо постачання зернових до Китайської Народної Республіки

Перший віце-прем'єр-міністр України — Міністр економіки, голова міжвідомчої робочої групи

Перший заступник Міністра економіки, заступник голови міжвідомчої робочої групи

Заступник Державного секретаря Кабінету Міністрів України

Радник Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України

Директор департаменту з управління об'єктами державної власності Мінекономіки, секретар міжвідомчої робочої групи

Заступник Міністра фінансів

Заступник Міністра закордонних справ

Заступник Міністра аграрної політики та продовольства

Представник Національного банку (за згодою)

Представник акціонерного товариства «Державний експортно-імпортний банк України» (за згодою)

Представник Китайської національної корпорації машинної промисловості і генеральних підрядів (за згодою)

Голова правління акціонерного товариства «Державна продовольчо-зернова корпорація України» (за згодою)

Народні депутати України (за згодою)

Представники міжнародних компаній та організацій (за згодою)

Затверджено
постановою Кабінету Міністрів України
від 6 жовтня 2021 р. № 1046

Положення

про міжвідомчу робочу групу з питань забезпечення виконання зобов'язань акціонерним товариством «Державна продовольчо-зернова корпорація України» перед

Експортно-імпортним банком Китаю за запозиченнями, що гарантовані державою, та перед Китайською національною корпорацією машинної промисловості і генеральних підрядів у рамках виконання умов Генерального договору про співпрацю у сфері сільського господарства щодо постачання зернових до Китайської Народної Республіки

1. Міжвідомча робоча група з питань забезпечення виконання зобов'язань акціонерним товариством «Державна продовольчо-зернова корпорація України» перед Експортно-імпортним банком Китаю за запозиченнями, що гарантовані державою, та перед Китайською національною корпорацією машинної промисловості і генеральних підрядів у рамках виконання умов Генерального договору про співпрацю у сфері сільського господарства щодо постачання зернових до Китайської Народної Республіки (далі – міжвідомча робоча група) є тимчасовим консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України.

2. Міжвідомча робоча група у своїй діяльності керується Конституцією і законами України, а також указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції і законів України, актами Кабінету Міністрів України та цим Положенням.

3. Основними завданнями міжвідомчої робочої групи є:

1) сприяння забезпеченню координації дій органів виконавчої влади з метою забезпечення виконання зобов'язань акціонерним товариством «Державна продовольчо-зернова корпорація України» (далі – Державна корпорація) перед Експортно-імпортним банком Китаю (далі – Ексімбанк Китаю) за запозиченнями, що гарантовані державою;

2) визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань, що виникають під час забезпечення виконання зобов'язань Державною корпорацією перед Ексімбанком Китаю за запозиченнями;

3) розроблення пропозицій щодо підготовки відповідних звернень з вирішення питань виконання зобов'язань Державною корпорацією перед Ексімбанком Китаю за запозиченнями;

4) підготовка пропозицій щодо розроблення проектів нормативно-правових актів стосовно виконання або перегляду кредитної угоди, укладеної між Державною корпорацією та Ексімбанком Китаю;

5) визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань, що виникають під час забезпечення Державною корпорацією поставки зернових Китайській національній корпорації машинної промисловості і генеральних підрядів (далі — Китайська корпорація) у рамках виконання умов Генерального договору про співпрацю у сфері сільського господарства щодо постачання зернових до Китайської Народної Республіки, а також узгодження та реалізація позиції щодо перегляду умов цього договору.

4. Міжвідомча робоча група відповідно до покладених на неї завдань:

1) проводить аналіз стану справ та причин виникнення проблем у процесі виконання зобов'язань Державною корпорацією перед Ексімбанком Китаю за запозиченнями, що гарантовані державою, та перед Китайською корпорацією;

2) вивчає результати діяльності Державної корпорації щодо здійснення заходів з оптимізації виробничого процесу, здійснює підготовку пропозицій щодо реалізації окремих інвестиційних проектів, спрямованих на генерування прибутку, та пошук можливих альтернативних джерел фінансування інвестиційних і виробничих проектів та техніко-економічних розрахунків їх доцільності;

3) розглядає пропозиції щодо заходів, спрямованих на виконання Державною корпорацією поставки зернових Китайській корпорації до Китайської Народної Республіки, та шляхи їх впровадження;

4) розглядає пропозиції щодо заходів, спрямованих на виконання Державною корпорацією зобов'язань перед Ексімбанком Китаю за запозиченнями, що гарантовані державою;

5) бере участь у розробленні проектів нормативно-правових актів з питань, що належать до її компетенції;

6) вивчає світовий досвід з питань, що належать до її компетенції, та готує пропозиції щодо його запровадження в Україні;

7) подає Кабінетові Міністрів України розроблені за результатами своєї роботи рекомендації та пропозиції;

8) бере участь у підготовці пропозицій щодо укладення міжнародних договорів з питань, що належать до її компетенції.

5. Міжвідомча робоча група має право:

1) отримувати в установленому порядку від центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій інформацію, необхідну для виконання покладених на неї завдань;

2) залучати до участі у своїй роботі представників центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками), зокрема іноземних компаній, а також незалежних експертів (за згодою);

3) утворювати у разі потреби для виконання покладених на неї завдань постійні або тимчасові робочі групи;

4) організовувати проведення конференцій, симпозіумів, нарад та семінарів та інших заходів.

6. Міжвідомча робоча група під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями.

7. Посадовий склад міжвідомчої робочої групи затверджує Кабінет Міністрів України.

До складу міжвідомчої робочої групи входять голова міжвідомчої робочої групи, заступники голови міжвідомчої робочої групи, члени міжвідомчої робочої групи, представники центральних органів виконавчої влади (за погодженням з їх керівниками), а також за згодою представники інших державних органів, підприємств, установ та організацій, народні депутати України, представники іноземних компаній.

До складу міжвідомчої робочої групи можуть входити провідні вчені, фахівці, представники громадських організацій та фондів, зокрема міжнародних (за згодою).

Головою міжвідомчої робочої групи є Перший віцепрем'єр-міністр України – Міністр економіки.

Персональний склад міжвідомчої робочої групи затверджує її голова на першому її засіданні.

Голова міжвідомчої робочої групи має право у разі потреби вносити зміни до її персонального складу.

8. Формою роботи міжвідомчої робочої групи є засідання, що проводяться за рішенням її голови, але не рідше ніж один раз на місяць.

Голова міжвідомчої робочої групи може прийняти рішення про проведення засідання у режимі реального часу з використанням відповідних технічних засобів, зокрема через Інтернет, або про участь члена міжвідомчої робочої групи в такому режимі у засіданні міжвідомчої робочої групи.

Засідання міжвідомчої робочої групи веде голова, а в разі відсутності – заступник голови.

Підготовку матеріалів для розгляду на засіданнях міжвідомчої робочої групи забезпечує її секретар.

Засідання міжвідомчої робочої групи вважається правоможним, якщо на ньому присутні більш як половина її членів.

9. На своїх засіданнях міжвідомча робоча група розробляє пропозиції та рекомендації з питань, що належать до її компетенції.

Пропозиції та рекомендації вважаються схваленими, якщо за них проголосувало більш як половина присутніх на засіданні членів міжвідомчої робочої групи.

У разі рівного розподілу голосів вирішальним є голос головуючого на засіданні.

Пропозиції та рекомендації фіксуються у протоколі засідання, який підписується головуючим на засіданні та секретарем і надсилається всім членам міжвідомчої робочої групи.

Член міжвідомчої робочої групи, який не підтримує пропозиції та рекомендації, може викласти у письмовій формі свою окрему думку, що додається до протоколу засідання.

10. Пропозиції та рекомендації міжвідомчої робочої групи можуть бути реалізовані шляхом прийняття Кабінетом Міністрів України рішення, зокрема протокольного, проект якого вносить центральний орган виконавчої влади відповідно до своїх повноважень.

11. Організаційно-технічне забезпечення роботи міжвідомчої робочої групи здійснює Мінекономіки.

Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення проекту листа Кабінету Міністрів України до Державної Ради Китайської Народної Республіки стосовно врегулювання проблемних питань щодо виконання зобов'язань акціонерним товариством «ДПЗУ» перед Експортно-імпортним банком Китаю за запозиченнями, що гарантовані державою, та перед Китайською національною корпорацією машинної промисловості і генеральних підрядів у рамках виконання умов Генерального договору про співпрацю у сфері сільського господарства щодо постачання зернових до Китайської Народної Республіки» від 17 листопада 2021 р. № 1470-р¹³

Київ

Схвалити проект листа Кабінету Міністрів України до Державної Ради Китайської Народної Республіки стосовно врегулювання проблемних питань щодо виконання зобов'язань акціонерним товариством «Державна продовольчо-зернова корпорація України» перед Експортно-імпортним банком Китаю за запозиченнями, що гарантовані державою, та перед Китайською національною корпорацією машинної промисловості і генеральних підрядів у рамках виконання умов Генерального договору про співпрацю у сфері сільського господарства щодо постачання зернових до Китайської Народної Республіки.

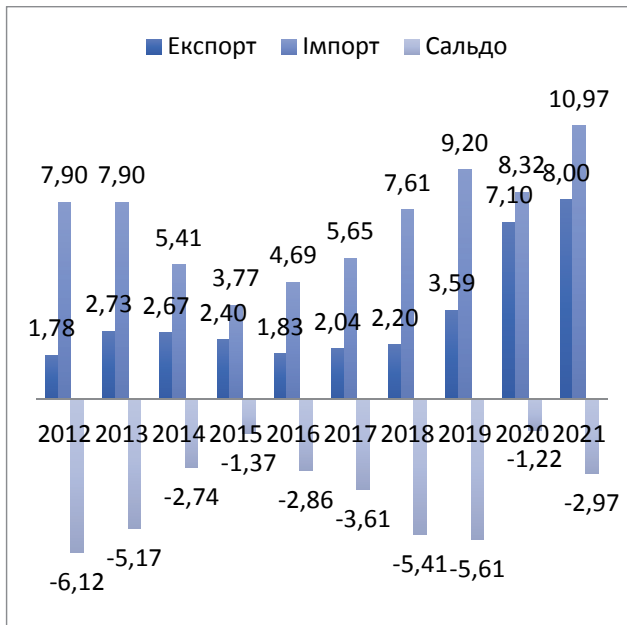
Прем'єр-міністр України

Д. Шмигаль

¹³ Режим доступу: Сайт Верховної Ради України, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1470-2021-%D1%80#Text>

III. Торговельно-економічні відносини України та КНР: статистика¹

Торгівля України з Китаєм характеризується значним дисбалансом. За останні 10 років український експорт товарів жодного разу не переважав імпорт із Китаю. Навпаки, закупівлі в КНР, як правило, щонайменше вдвічі переважають постачання з України (мал. 3).

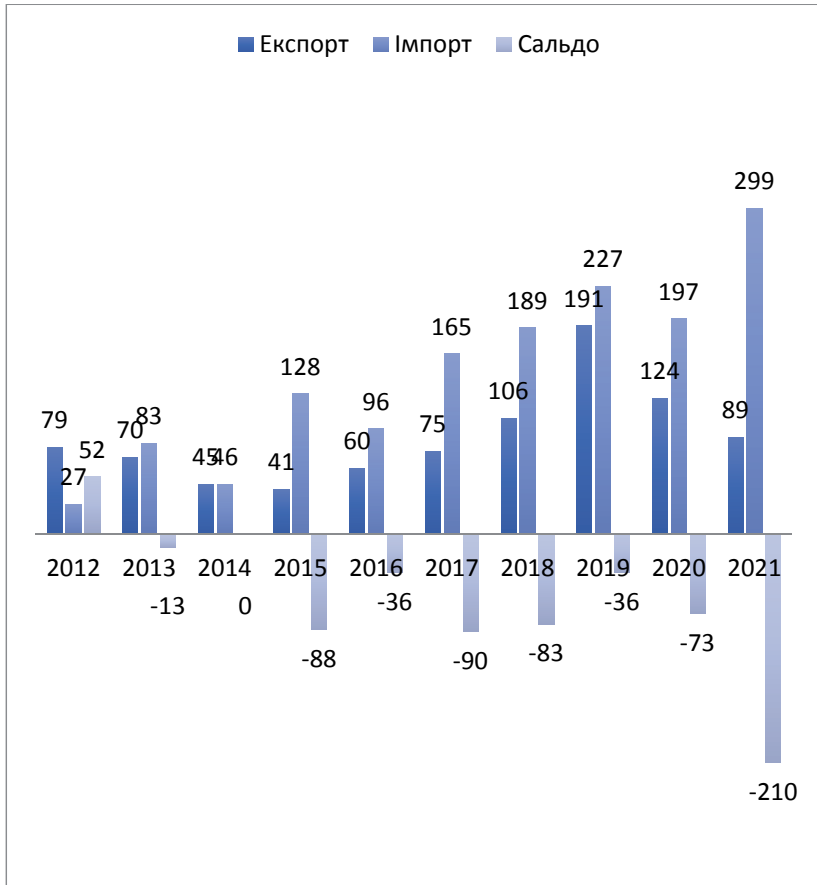
Мал. 3. Обсяг торгівлі товарами України та КНР, 2012–2021 рр.,
млрд дол.

(Джерело: Державна служба статистики України²)

¹ Підготували О. Кравченко та В. Головка.

² <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Подібна тенденція спостерігалася й у сфері послуг. За винятком 2012 р. Україна завжди витратила більше КНР (мал. 4).

Мал. 4. Обсяг торгівлі послугами України та Китаю, 2012–2021 рр., млн дол.
(Джерело: Державна служба статистики України³)

³ <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Український товарний експорт в КНР є переважно сировинним. За даними Держстату, у 2021 р. у топ-10 товарних груп входили руди та метали, жири та олії, деревина тощо. Єдина група, яку можна віднести до технологічного експорту – це ядерні реактори, котли та машини грошовим обсягом у 270 млн дол. В той же час 2020 р. українські компанії експортували до Китаю руди, золи та шлаків на 2,9 млрд дол., тобто у 10 разів більше. Варто зазначити, що 10 найбільших товарних груп – це 98,6% всього експорту України до КНР (мал. 5).

Мал. 5. Топ-10 товарних груп українського експорту до КНР, 2021 р., млн дол.

(Джерело: Державна служба статистики України⁴)

Натомість Китай постачає в Україну високотехнологічну продукцію – електричні машини, котли, реактори,

⁴ <http://www.ukrstat.gov.ua/>

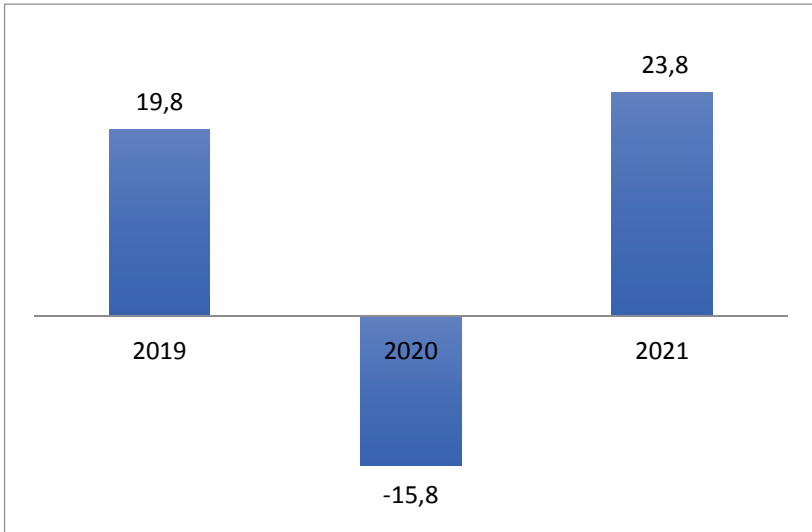
транспортні засоби, товари народного вжитку. На топ-10 товарних груп, що постачають китайські виробники, припадає 71,6% всього імпорту з КНР (мал. 6).

Мал. 6. Топ-10 товарних груп китайського імпорту в Україну, 2021 р., млн дол.
(Джерело: Державна служба статистики України⁵)

Надходження прямих інвестицій з Китаю в Україну є незначними та несталим (мал. 7).

⁵ <http://www.ukrstat.gov.ua/>

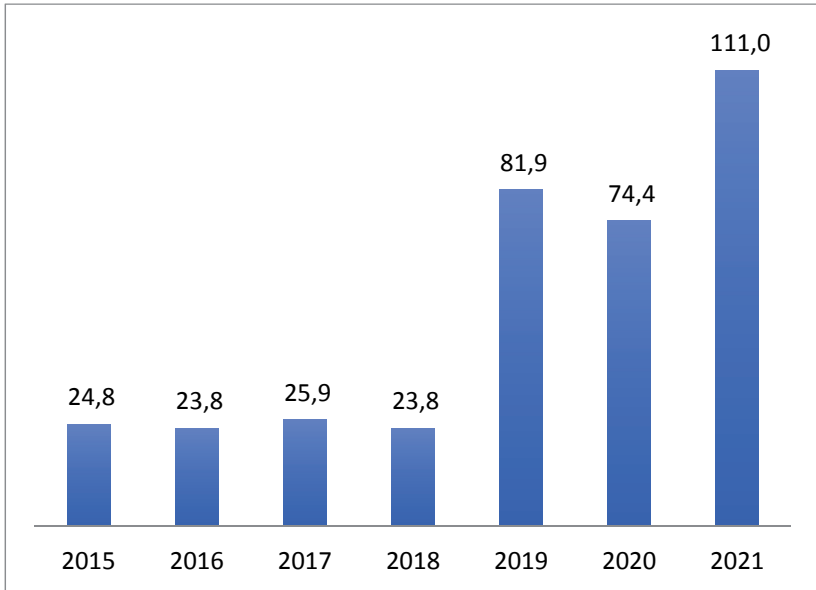

Мал. 7. Динаміка прямих інвестицій Китаю в Україну в річному вимірі, млн дол.

(Джерело: НБУ, дані оприлюднюються з 2015 р.⁶)

Накопичені прямі інвестиції в Україну з КНР станом на 2021 р. становили 111 млн дол. (мал. 8).

⁶ <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

Мал. 8. Прямі інвестиції Китаю в Україну, накопичені, млн дол.
(Джерело: НБУ⁷)

⁷ <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

IV. Гао Юйшен: Тенденція російсько-української війни та її вплив на міжнародний порядок (неофіційний переклад)¹

Російсько-українська війна стала найважливішою міжнародною подією після «холодної війни», вона завершила період після «холодної війни» та відкрила новий міжнародний порядок.

1. Позиція Росії у цій війні стає дедалі пасивнішою та несприятливішою, і вона демонструє ознаки провалу.

Основними причинами провалу Росії є наступні.

По-перше, після розпаду Радянського Союзу Росія завжди перебувала в історичному процесі безперервного занепаду. Цей занепад є насамперед продовженням занепаду Радянського Союзу до розпаду, а також пов'язаний з помилками російської правлячої кліки у внутрішній і зовнішній політиці. Західні санкції активізували цей процес. Так зване відродження чи пожвавлення Росії під керівництвом Путіна є хибним уявленням, якого взагалі не існує. Занепад Росії проявляється в її економіці, військовій сфері, науці та техніці, політиці, суспільстві та інших сферах, він також справив серйозний негативний вплив на російську армію та її бойову міць.

По-друге, провал російського бліцкригу, нездатність ухвалити швидке рішення свідчать про те, що Росія починає зазнавати невдачі. Економічними та фінансовими ресур-

¹ Режим доступу: <https://archive.ph/5yeZp#selection-457.0-457.106>

сами, які надзвичайно непропорційні її статусу так званої військової наддержави, дійсно важко підтримувати високо-технологічну війну, яка коштує сотні мільйонів доларів на день. Скрутне становище поразки російської армії через бідність можна побачити всюди на полі бою. Кожен день затягування війни є важким тягарем для Росії.

По-третє, переваги Росії над Україною щодо військової та економічної потужності були компенсовані рішучим і завзятим опором України та величезною, безперервною та ефективною допомогою Україні західних країн. Відмінності поколінь між Росією та Сполученими Штатами Америки та іншими країнами НАТО в галузі технологій зброї та обладнання, військових концепцій та способів бою зробили переваги та недоліки обох сторін більш помітними.

По-четверте, сучасна війна має бути гібридною війною, що охоплює військову, економічну, політичну, дипломатичну, громадську думку, пропаганду, розвідку, інформацію та інші сфери. Росія не лише пасивна на полі бою, але й прогнала на інших полях. Це означає, що остаточна поразка Росії – лише питання часу.

По-п'яте, коли і як закінчиться ця війна, не залежить від Росії. Бажання Росії якнайшвидше завершити війну, забезпечивши при цьому основні корисні надбання, провалилося. У цьому сенсі Росія втратила своє стратегічне лідерство та ініціативу.

2. Інтенсивність протистояння на наступному етапі цієї війни може ще більше посилитися.

Не можна виключати можливість розширення та оновлення. Це відбувається тому, що цілі сторін діаметрально протилежні одна одній. Забезпечення права власності на Крим та окупація Донбасу є очевидною базою для Росії. Україна не піде на поступки Росії в питаннях суверенітету та територіальної цілісності і налаштована повернути український схід і Крим воєнним шляхом. Сполучені Штати,

НАТО та Європейський Союз неодноразово підтверджували свою рішучість перемогти Путіна.

Салліван, радник президента США з національної безпеки, нещодавно наголосив на трьох цілях, яких Сполучені Штати хочуть досягти у війні між Росією та Україною: по-перше, незалежна і вільна Україна; по-друге, ослаблена та ізольована Росія; по-третє – сильний, єдиний і рішучий Захід.

Для досягнення цих цілей Сполучені Штати та країни ЄС не лише значно збільшили допомогу Україні, а й вперше після Другої світової війни для України прийняли Акт про ленд-ліз. Сполучені Штати зробили допомогу інтернаціональною та інституційною, та інституціалізували допомогу Україні через нараду міністрів оборони 41-єї країни. Що ще важливіше, пряма участь США, Великобританії та інших країн у війні поглиблюється, а масштаби розширюються. Усе це говорить про те, що війна триватиме доти, доки Росія не буде переможена і покарана.

3. Російсько-українська війна і новий міжнародний порядок.

Російсько-українська війна повністю поклала край Ялтинській системі та пережиткам «холодної війни», і світ почав рухатися до нової моделі та порядку міжнародних відносин. Після розпаду Радянського Союзу Росія успадкувала статус Радянського Союзу як постійного члена Ради Безпеки ООН і військової наддержави; Росія продовжує та зберігає багато спадщини та впливу колишнього Радянського Союзу у внутрішній політиці, економіці, суспільстві, культурі та ідеології; зовнішня політика Росії – це суміш колишнього Радянського Союзу та царської імперії.

(1) Основний напрям зовнішньої політики путінського режиму – розглядати колишній Радянський Союз як свою виключну сферу впливу та відновити імперію, спираючись на механізм інтеграції в різних сферах, де домінує Росія.

З цієї причини Росія є дволикою та порушує свої обіцянки, вона ніколи по-справжньому не визнавала незалежність, суверенітет і територіальну цілісність інших колишніх радянських країн та часто порушує їх території та суверенітет. Це найбільша загроза миру, безпеці та стабільності в Євразійському регіоні.

Російсько-українська війна різко змінила цю ситуацію. Після здобуття Україною незалежності, особливо з 2000 року, дві фракції, які виступали за схід і захід в Україні, були в основному рівноправними, і по черзі керували шляхом виборів. Після того, як Росія анексувала Крим та окупувала схід України в 2014 році, антиросійські настрої в Україні зросли, а проросійські сили почали скорочуватися. Більшість українців не лише на заході, а й на сході підтримують вступ країни до ЄС та НАТО.

Після початку війни ситуація в Україні зазнала принципових змін: в Україні немає політичної партії, регіону, класу, а країна єдина у справі боротьби з Росією та порятунку країни. Можна сказати, що Росія повністю втратила Україну. У той же час країни колишнього Радянського Союзу, за винятком Білорусі, у тому числі учасники Договору про колективну безпеку та Євразійського економічного союзу, відмовилися від підтримки Росії. Поразка Росії повністю виключить можливість відбудови «старих гір і річок» і відновлення імперії.

Щоб отримати міжнародний статус і вплив Російської імперії чи колишнього Радянського Союзу, зламати існуючий міжнародний порядок та змінити геополітичну карту Євразії та світу, Росія наполегливо прагне воз'єднання колишніх радянських держав і відновлення союзу або імперії. Це породило фундаментальне протистояння та конфлікт із американським Заходом. Це головне протиріччя і суть відносин Росії із США та Заходом.

Конкуренція і боротьба між двома сторонами в цьому питанні є значною мірою продовженням і відголоском «холодної війни» між США та Радянським Союзом, а також має певне ідеологічне забарвлення. Через цю війну протистояння і конкуренція між Росією і Заходом на чолі із США закінчилися повним провалом Росії. І нарешті закінчилася постхолодна війна або продовження «холодної війни».

(2) Кілька можливих точок еволюції міжнародного порядку після російсько-української війни:

1. Росія буде суттєво ослаблена, ізольована та покарана з точки зору політики, економіки, військової сфери та дипломатії. Російська влада буде ще слабшою. Вони можуть бути виключені з деяких важливих міжнародних організацій і міжнародний статус буде значно знижений.

2. Україна відірветься від російської орбіти та сфери впливу (якщо Росія все ще має сферу впливу) і стане членом європейської сім'ї, тобто членом Заходу.

3. Інші країни колишнього Радянського Союзу можуть зазнати нового та різного ступеня дерусифікації, а деякі країни активніше рухатимуться на захід.

4. Японія і Німеччина активізуватимуть прагнення до статусу політичних держав, коли повністю позбавляться обмежень переможених у Другій світовій війні країн і прискорять розвиток свого озброєння. Але вони не відірвуться повністю від західного табору і повністю не відмовляться від політики мирного розвитку.

5. Сполучені Штати та інші західні країни будуть енергійно просувати суттєву реформу ООН та інших важливих міжнародних організацій. Якщо реформа буде заблокована, вона також може початися заново. Вони можуть провести межу з так званою демократичною і вільною ідеологією і виключити деякі країни, наприклад, Росію.

Наукове видання

Володимир Головко

Україна та Китай:
еволюція відносин
(2021 – травень 2022)

Комп'ютерна верстка Зубець Л.А.

Підписано до друку 29.06.2022 р. Формат 60x84/16.

Ум. друк. арк. 11,57. Обл. вид. арк. 9,8.

Наклад 300 прим. Зам. 10. 2022 р.

Поліграфічна д-ця Ін-ту історії України НАН України
01001, Київ, вул. Михайла Грушевського, 4

Свідоцтво

про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виговлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 5070 від 23.03.2016 р.